

**ДОКУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ
РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ**

СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Схвалена Радою Директорів 18 вересня 2007 р.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ОВК	Одиниці встановленої кількості
СНІД	Синдром надбаного імунодефіциту
ВАС	Консультативні послуги з підприємництва
ЦСЄ	Центральна та Східна Європа
СІДА	Канадське агентство міжнародного розвитку
СПГ	Стиснений природний газ
ІСЦ	Індекс споживчих цін
ЧФУ	Чорнобильський фонд "Укриття"
ЄБРР	Європейський Банк Реконструкції та Розвитку
ЕСКО	Енергосервісна компанія
ЄС	Європейський Союз
EUR	Євро
ПІІ	Прямі іноземні інвестиції
ФУ	Фінансова установа
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ПГ	Парникові гази
СЗІ	Схеми зелених інвестицій
ВІЛ	Вірус імунодефіциту людини
МЕА	Міжнародна енергетична агенція
МФК	Міжнародна фінансова корпорація
МФУ	Міжнародні фінансові установи
МВФ	Міжнародний валютний фонд
СВ	Спільне впровадження
ХАЕС-2	Другий енергоблок Хмельницької АЕС
СНГ	Скrapлений нафтовий газ
БФВК	Багатосторонній фонд вуглецевих кредитів
СУІ	Система (системи) управлінської інформації
ММП	Мікро- та малі підприємства
МСМП	Мікро-, малі та середні підприємства
НАЕЗ	Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів
НАК	НАК "Нафтогаз України"
НБУ	Національний банк України
АЕС	Атомна електростанція
РЯБ	Рахунок ядерної безпеки
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ОБСЄ	Організація безпеки та співробітництва в Європі
БУ	Банки-учасники
ПКС	Паритет купівельної спроможності
РАЕС-4	Четвертий енергоблок Рівненської АЕС
МСП	Малі та середні підприємства
ТАМ	Turnaround Management (Управління перетвореннями)
ТС	Технічне співробітництво
грн.	Українська гривня
УКЕЕР	Українська програма з енергоефективності

UMC	Ukrainian Mobile Communications (Український мобільний зв'язок)
УПМ	Українська програма мікрокредитування
UMTS	Універсальна система мобільних комунікацій
ЄЕК ООН	Європейська економічна комісія ООН
дол. США	Долар США
ПДВ	Податок на додану вартість
СД	Складські документи
СОТ	Світова організація торгівля

ЗМІСТ

КОРОТКИЙ ОГЛЯД.....	5
1. ПОРТФЕЛЬ БАНКУ.....	10
1.1 Огляд діяльності Банку до цього часу	10
1.2 Реалізація попередньої Стратегії діяльності в Україні.....	12
1.2.1 Впровадження основних стратегічних цілей.....	12
1.2.2 Фінансові результати	15
1.2.3 Залучення співфінансування	15
1.4 Структура портфелю.....	18
1.5 Діяльність Представництва	18
2. ОПЕРАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	19
2.1 Загальне середовище з точки зору впровадження реформ	19
2.1.1 Політична ситуація.....	19
2.1.2 Макроекономічні умови діяльності Банку.....	20
2.1.3 Соціальні умови та питання зайнятості.....	23
2.1.4 Реформа законодавства	24
2.1.5 Екологічні питання.....	24
2.2 Успіхи у трансформації та реакція економіки	27
2.3 Доступ до капіталу та інвестиційні потреби	31
3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ	33
3.1 Пріоритети Банку на період Стратегії.....	33
3.2 Галузеві завдання та пріоритети діяльності	34
3.2.1 Компанії.....	34
3.2.2 Підвищення енергоефективності	34
3.2.3 Енергетика.....	37
3.2.4 Природні ресурси: нафтогазовий сектор та гірничовидобувна промисловість	39
3.2.5 Транспорт	40
3.2.7 Фінансовий сектор та фінансування мікро-, малих та середніх підприємств.....	43
3.2.8 Агробізнес	45
3.2.9 Нерухомість і туризм	46
3.2.10 Телекомунікації	47
4. ІНШІ МФУ ТА БАГАТОСТОРОННІ ДОНОРИ	48
4.1 Світовий банк	49
4.2 Європейський Інвестиційний Банк.....	49
4.3 Європейський Союз	51
ДОДАТОК 1 ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА	53
ДОДАТОК 2 РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА	59
ДОДАТОК 3 СОЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ	66
ДОДАТОК 4 СТАН ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	69
ДОДАТОК 5 ПЛАН ДІЙ ЄБРР ЩОДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ НА 2007 – 2009 Р.	73
ДОДАТОК 6 ВИБРАНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ.....	85
ДОДАТОК 7 ПІДПИСАНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО НАДАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА ПОРТФЕЛЬ ПОТЕНЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ	95
ДОДАТОК 8 ДВОСТОРОННЯ ДОПОМОГА.....	102

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

Україна прихильна до принципів багатопартійної демократії та плюралізму, які містяться у Статті 1 Угоди про заснування Банку, та застосовує ці принципи.

На протязі останніх двох років політичні перехідні процеси в Україні у напрямку розвитку демократії просунулись у багатьох аспектах. Були посилені деякі важливі політичні інституції, і це спрямувало країну до представницької демократії європейського типу. Вибори до Верховної Ради у березні 2006 р. були визнані міжнародними спостерігачами вільними та справедливими, і характеризувались активною виборчою кампанією та реальною політичною конкуренцією. Інше позитивне досягнення - це покращення свободи засобів масової інформації та розвиток громадянського суспільства. Ці досягнення дуже важливі, проте їхня оцінка має балансуватись з наявністю масштабних завдань, що стоять перед Україною у побудові єдиної правової демократичної держави. Першим з них є необхідність вдосконалення системи органів юстиції та судової системи, та зменшення корупції. Демократична консолідація потребуватиме часу. Досягнення такої консолідації дасть можливість трансформації широкого консенсусу щодо прихильності до європейських цінностей, наявність якого у суспільстві є очевидною, а також програм основних політичних партій у здійсненні програму політичних та економічних реформ. Основним пріоритетом є потреба у роз'ясненні повноважень Президента, Кабінету Міністрів та Верховної Ради відповідно до змін до Конституції, які набули чинності у 2006 році. Постійні дискусії щодо значення та цілей цих змін призвели до безвихідної політичної ситуації та обмежили ефективність політики.

Незважаючи на це, загальні успіхи України у просуванні до демократії мали позитивний вплив на думку інвесторів та певні аспекти підприємницького середовища. Протягом двох останніх років в Україні спостерігалось значне зростання обсягів прямих іноземних інвестицій, включаючи вихід на ринок декількох іноземних фінансових установ. Був досягнутий значний прогрес у переговорах про приєднання до СОТ. Економіка відродилась після тимчасового спаду, який стався після Помаранчевої революції. Реальне зростання ВВП оцінювалось на рівні 7,1% у 2006 р., порівняно з 2,6% у 2005 р. На відміну від минулого, коли основним фактором економічного зростання був експорт, основними факторами зростання у 2006 р. стали внутрішні інвестиції та приватне споживання, які збільшувались завдяки розширенню кредитування та значному збільшенню розмірів заробітної плати та пенсій. Економіка продемонструвала високий рівень стійкості до високих цін на енергоресурси та витримала підвищення ціни імпортованого з Росії природного газу порівняно з 2005 роком майже вдвічі.

Проте, залишається багато довгострокових проблем та короткострокових економічних ризиків. Швидке зростання кредитування в іноземній валюті та збільшення зовнішніх боргів приватних компаній, хоча й у порівнянні з досить низьким базовим рівнем створюють значне навантаження на ще недостатньо розвинену фінансову систему. В той же час, доступ до капіталу, як до акціонерного капіталу, так і до кредитів, все ще є перешкодою для багатьох підприємств. Якщо це буде продовжуватись, існуюча нестабільність західних фінансових ринків та зменшення обсягу ліквідних коштів і схильності до ризику

може мати негативний вплив на зростання економіки України в середньостроковому періоді, тому що можуть зменшитись можливості одержання банківського кредитування, і компанії відчуватимуть труднощі у фінансуванні своїх амбіційних програм модернізації, що відповідно негативно вплине на внутрішнє споживання та інвестиції. Економіка також чутлива до різких змін співвідношення експортних та імпорتنих цін, які можуть бути викликані будь-якими змінами цін на метали, що є основним експортним продуктом України, або до подальшого зростання цін на імпортовані енергоресурси. У довгостроковому періоді поступове наближення внутрішніх цін на енергоресурси до світового рівня може слугувати каталізатором реструктуризації промислового сектору та підвищення енергоефективності, враховуючи те, що економіка України є однією з найбільш енергоінтенсивних та неефективних серед країн регіону.

Таким чином, у наступні роки перед економікою України стоять масштабні структурні та економічні завдання, виконання яких Банк готовий підтримати у своїй діяльності протягом періоду реалізації нової Стратегії. Найбільш нагальними завданнями перехідного періоду є такі:

- **Диверсифікація виробничої бази та підвищення конкурентоспроможності країни**, у відповідь на тиск з боку зовнішніх постачальників, враховуючи очікуване у найближчому майбутньому приєднання країни до СОТ та початок переговорів з ЄС щодо угоди про вільну торгівлю незабаром після цього. Досягнення цих цілей потребуватиме подальшої економічної диверсифікації (зараз частка металургії та металообробки складає більше чверті загального обсягу промислового виробництва та близько 40% загального обсягу експорту) та подальшої лібералізації ринку, з обмеженням використання адміністративних важелів в економіці. Для повного використання вигод від розширення торгівлі та економічної інтеграції у світову економіку будуть також потрібні значні інвестиції для подолання вузьких місць інфраструктури і транспорту.
- **Покращення доступу до капіталу шляхом розвитку місцевих ринків капіталу**, для задоволення зростаючих фінансових потреб корпоративного сектору. У фінансовому секторі України протягом останніх двох років сталися значні зміни. Хоча фінансове посередництво розвивається, з сприяттям приходу до банківської системи великих закордонних гравців, залишаються занепокоєння щодо надання інформації, прозорості структури власності та непрозорої практики кредитування у менших банках. Внутрішній ринок капіталу все ще перебуває на початковій стадії розвитку, і перешкодами для розвитку є слабкий захист прав міноритарних акціонерів та відсутності адекватного законодавства для регулювання випуску похідних фінансових інструментів та торгівлі ними. Додаткові перешкоди для розвитку небанківських фінансових установ створюються нормативною базою валютного регулювання, яка є обтяжливою для іноземних інвесторів, слабкою законодавчою базою регулювання послуг іпотеки, лізингу та факторингу, та затримкою впровадження реформ пенсійного забезпечення та охорони здоров'я.

- **Просування реформи енергетичної галузі**, шляхом зменшення перехресного субсидування між різними категоріями споживачів та встановлення тарифів, які забезпечуватимуть відшкодування витрат з метою стимулювання інвестицій та впровадження заходів для підвищення енергоефективності, сприяння розвитку приватної власності та приватного управління активами в енергетиці, та посилення незалежності Національної комісії регулювання електроенергетики.
- **Вдосконалення корпоративного управління та прозорості**, шляхом вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність підприємств, просування судової реформи, реформування системи державного та місцевого управління та створення рівних умов для всіх приватних інвесторів. Повторний продаж "Криворіжсталі", найбільшого металургійного заводу в Україні, у жовтні 2005 р., підняв стандарти для майбутньої широкомасштабної приватизації в країні. Проте, необхідно пройти ще довгий шлях до створення в Україні стабільної та прозорої законодавчої бази у галузі оподаткування та підприємництва.

З огляду на ці завдання, Банк матиме такі основні пріоритети діяльності на період наступної Стратегії:

- сприяння підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та стандартів корпоративного управління у приватному секторі України та сприяння надходженню прямих іноземних інвестицій;
- сприяння розвитку внутрішніх ринків капіталу та надання постійної підтримки мікро-, малим та середнім приватним підприємствам шляхом надання спеціальних довгострокових кредитних ліній через посередництво банків-партнерів.
- сприяння підвищенню енергоефективності та енергетичної безпеки, охороні довкілля та сталому використанню природних ресурсів в усіх секторах економіки;
- покращення ефективності та надійності ключових об'єктів інфраструктури, виробництва передачі та розподілу електроенергії, та нафто- і газотранспортної систем України.

У корпоративному секторі основним пріоритетом буде підтримка **українських підприємств** у їхньому намаганні покращити загальну конкурентоспроможність, енергоефективність, продуктивність, корпоративну прозорість та охорону довкілля. Банк також буде підтримувати зростання надходження **прямих іноземних інвестицій**, що має значний демонстраційний ефект щодо кращого корпоративного управління, впровадження сучасного ноу-хау та більш високих стандартів охорони довкілля.

Зважаючи на високі ціни на енергоресурси та низьку енергоефективність в Україні, Банк розширюватиме свої ініціативи у галузі **підвищення енергоефективності у всіх секторах** економіки: як шляхом прямого кредитування у корпоративному секторі, в електроенергетиці та в інфраструктурних галузях, так і шляхом розширення кредитування через посередників в рамках кредитних ліній за програмою підвищення

енергоефективності в промисловості та розробки нових кредитних ліній з метою підвищення енергоефективності для населення.

У **фінансовому секторі** Банк заохочуватиме іноземні інвестиції у якості засобу посилення капітальної бази галузі, а також збільшення конкуренції. З метою підвищення стабільності банківського сектору та його спроможності фінансувати реальну економіку, Банк буде продовжувати надавати довгострокове фінансування для українських банків. Банк намагатиметься розвивати фінансові інструменти в національній валюті на основі підходу, який вже був використаний в Росії та інших країнах для заохочення запозичень в національній валюті з боку підприємств та споживачів. В рамках своєї програми кредитування в національній валюті Банк також намагатиметься створювати стимули для розвитку національних ринків капіталу та використання похідних фінансових інструментів грошового ринку.

В **енергетичному секторі** України Банк сприятиме підтримці виконання Меморандум між Україною та ЄС про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі (від 1 грудня 2005 р.), який є наріжним каменем співробітництва ЄС та України в енергетиці. Зокрема, Банк буде надавати допомогу у модернізації та реконструкції основних транс'європейських енергетичних мереж України. Він інвестуватиме у сучасні та енергоефективні виробництво, транспортування та розподіл електроенергії. Банк також підтримуватиме диверсифікацію джерел постачання та сприятиме розвитку використання альтернативних видів палива. Ці цілі будуть доповнюватись підтримкою реформ в енергетиці з метою подальшого розвитку його лібералізації та сприяння участі приватного сектору.

У галузі **ядерної безпеки** основним завданням Банку буде підвищення стандартів ядерної безпеки на існуючих АЕС, безпечне виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС та створення безпечного конфайнменту для його четвертого енергоблоку. Уряд повинен продовжити забезпечення сприятливого інституційного середовища.

Банк буде підтримувати покращення інфраструктури транспорту та зв'язку в Україні, яка грає ключову роль для підвищення конкурентоспроможності країни та її інтеграції у європейські транспортні мережі та світову економіку. Основним пріоритетом буде розвиток коридору TRASECA та інших основних транспортних коридорів в Україні та їхніх сполучень з Транс'європейськими транспортними мережами з метою покращення транспортування вантажів та пасажирів, як було рекомендовано Групою високого рівня щодо розширення основних транс'європейських шляхів до сусідніх країн, а також Довгостроковою стратегією TRASECA до 2015 року.

У галузі **комунального господарства** Банк буде зосереджуватись на фінансуванні підвищення енергоефективності у секторі центрального опалення, на інвестиціях у проекти водопостачання та водовідведення, вилучення та переробки твердих відходів та громадського транспорту у великих та середніх містах. Щодо підготовки проектів у галузі комунального господарства, Банк буде сприяти інституційним реформам та корпоратизації підприємств, що надають комунальні

послуги, підвищенню фінансових та операційних показників діяльності та повному відшкодуванню витрат через тарифи, з врахуванням обмежень з метою забезпечення доступності тарифів.

Враховуючи посилення ролі України, як одного з ключових сусідів розширеного ЄС, Банк буде підтримувати впровадження діяльності ЄІБ в Україні та Європейської політики добросусідства, враховуючи, зокрема Меморандум про взаєморозуміння з Європейською Комісією, за участю Європейського Інвестиційного Банку та ЄБРР, який був підписаний у грудні 2006 р. Зокрема, Банк буде активно співфінансувати проекти разом з Європейським Інвестиційним Банком (ЄІБ) у відповідності до узгоджених принципів та у відповідності до мандату ЄІБ щодо зовнішньої діяльності.

Успіхи діяльності Банку в рамках пропонованої Стратегії залежать від просування реформ на протязі наступних років. Є сподівання, що Уряд України, на додаток до його амбіційної програми інвестицій у державну та комунальну інфраструктуру, демонструватиме стійку прихильність до втілення подальших реформ у галузях підприємництва, ринків капіталу, оподаткування та судочинства.

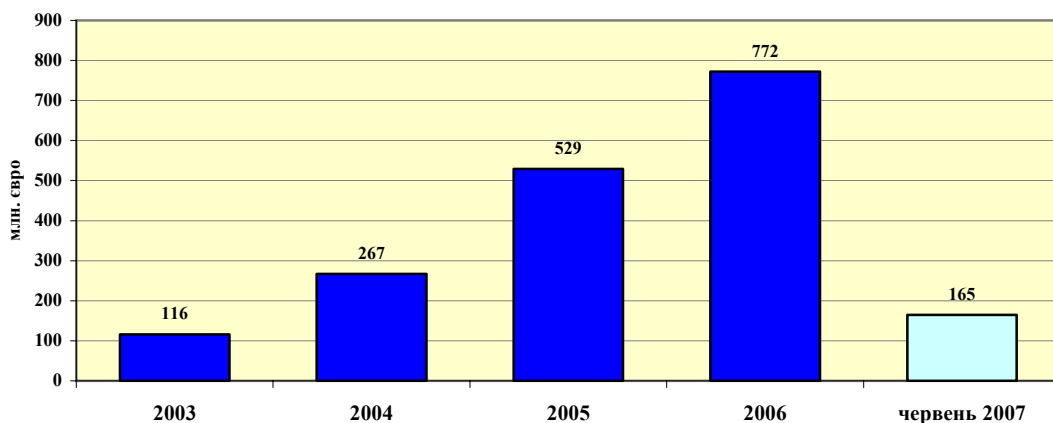
1. ПОРТФЕЛЬ БАНКУ

1.1 Огляд діяльності Банку до цього часу

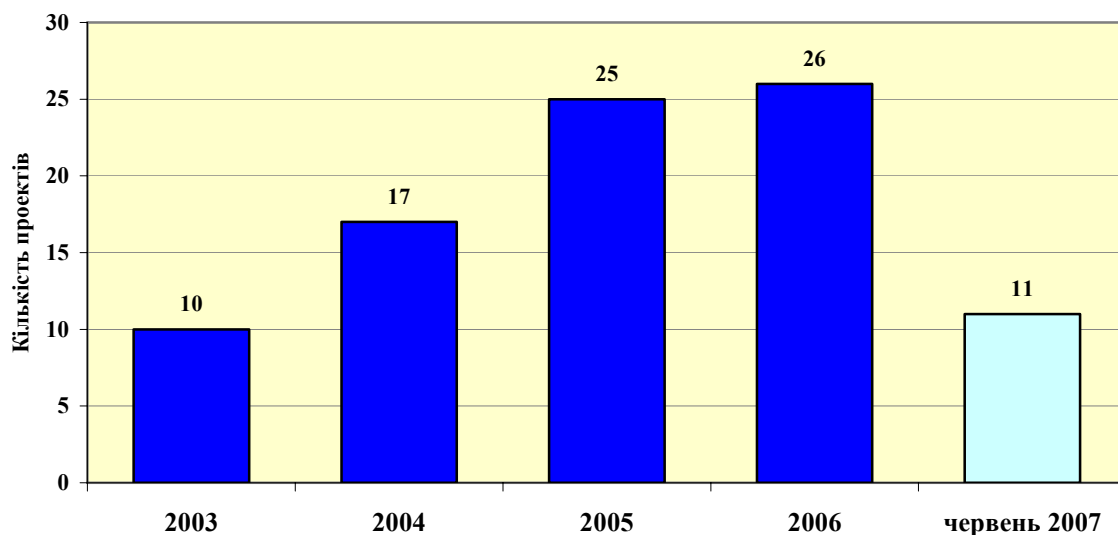
Протягом періоду минулої Стратегії Україна вийшла на третє місце за обсягом інвестицій Банку (після Росії та Польщі), обсяг яких досяг приблизно 8,7% від обсягу підписаних зобов'язань Банку щодо надання фінансування за даними на 31 грудня 2006 р. Це досягнення є дуже важливим, враховуючи те, що протягом двох попередніх періодів Стратегій Україна займала п'яте місце за сумою зобов'язань щодо надання фінансування. За даними на 31 березня 2007 р. Банк здійснив інвестиції у 96 проектів з чистим кумулятивним обсягом операцій на суму 2896 млн. євро, проекти у приватному секторі становлять 72% чистого кумулятивного обсягу операцій, і проекти без державних гарантій складають 67% чистого кумулятивного обсягу операцій. В термінах розподілу наданого Банком фінансування за галузями, 31% портфелю стосується інфраструктурних галузей, приблизно 21% - неспеціалізованих галузей промисловості, 20% - спеціалізованих галузей (переважно це агробізнес), 20% припадає на фінансові установи, і 8%, що залишаються, - це проекти в енергетиці. В термінах кількості проектів, найбільша кількість (32) - це проекти в спеціалізованих галузях, є також 23 проекти в галузі фінансових установ та від восьми до 19 проектів в кожній з інших галузей.

Протягом періоду минулої Стратегії спостерігалась стабільна тенденція до зростання річного обсягу зобов'язань щодо надання фінансування. Протягом цього періоду (2005-2006 роки) за річним обсягом зобов'язань щодо надання фінансування Україна була другою після Росії серед країн діяльності Банку, і у 2006 р. цей обсяг досяг 772 млн. євро (див. Діаграму 1). Кількість нових проектів за рік також стабільно зростала від в середньому 17 проектів протягом періоду минулої Стратегії до 25 у 2005 р. та 26 у 2006 р. (див. Діаграму 2).

Діаграма 1. Річний обсяг нових операцій (включаючи регіональні програми та Програми сприяння торгівлі)

Діаграма 2. Річна кількість проектів (за виключенням регіональних програм та Програм сприяння торгівлі)

Операційні активи стабільно зростали від 570 млн. євро на початку розглядуваного періоду до 737 млн. євро в кінці 2006 р. Внаслідок додавання певних великих інфраструктурних проектів з низькими темпами надання коштів, відсоток операційних активів у портфелі Банку в кінці 2006 р. знизився з 61% до 44%. Проте, з початком надання коштів у 2006 р. очікується, що ця тенденція буде змінена на протилежну. В Таблиці 1 показані чисті кумулятивні обсяги операцій за галузями та типами операцій.

Таблиця 1 - Чистий кумулятивний обсяг діяльності за галузями (станом на 31 березня 2007 р.)

Галузь - Бізнес-група	Галузь - Відділ	Загальна вартість проекту	Фінансування ЄБРР	Приватний сектор	Співвідношення портфелю	Відсоток від загальної суми зобов'язань щодо надання фінансування
Енергетика	Природні ресурси	221	92	92	100%	3%
	Електроенергетика та енергетика	275	198	0	0%	7%
<i>Проміжний підсумок - Енергетика</i>		496	290	92	32%	10%
Фінансові установи	Участь в капіталі банків	58	36	36	100%	1%
	Кредитування банків	480	400	400	100%	14%
	Інвестиційні фонди	326	120	120	100%	4%
	Небанківські фінансові установи	16	13	13	100%	0%
	Фінансування малого бізнесу	62	32	32	100%	1%
<i>Проміжний підсумок - Фінансові установи</i>		942	602	602	100%	21%
Неспеціалізовані галузі промисловості	Неспеціалізовані галузі промисловості	1 059	473	451	95%	16%
<i>Проміжний підсумок - Неспеціалізовані галузі промисловості</i>		1 059	473	451	95%	16%
Інфраструктура	Комунальна та екологічна інфраструктура	63	41	0	0%	1%
	Транспорт	1 078	542	45	8%	19%
<i>Проміжний підсумок - Інфраструктура</i>		1 141	583	45	8%	20%
Спеціалізовані галузі промисловості	Агробізнес	1 426	727	727	100%	25%
	Нерухомість та туризм	261	70	70	100%	2%
	Телекомунікації, інформатика та ЗМІ	531	148	107	73%	5%
<i>Проміжний підсумок - Спеціалізовані галузі промисловості</i>		2 218	946	905	96%	33%
УКРАЇНА - РАЗОМ		5 856	2 894	2 094	72%	100%

1 Банк ставить у відповідність дробові показники частково підписаним або частково анульованим окремим проектам.

1.2 Реалізація попередньої Стратегії діяльності в Україні

1.2.1 Впровадження основних стратегічних цілей

Щодо розвитку приватного сектору, минула Стратегія діяльності в країні включала у якості пріоритету заохочення прямих іноземних інвестицій та розділення ризиків з такими інвесторами, а також інвестування у проекти середнього розміру в Україні у галузі виробництва та агробізнесу. Ця частина Стратегії була виконана шляхом активної участі Банку у фінансуванні ключових іноземних інвесторів, наприклад, "Міттал Стіл Україна", і також шляхом реалізації транскордонних проектів спільно зі спонсорами з країн діяльності

Банку, наприклад, з польськими компаніями "Cersanit" та "Barlinek". Хорошими прикладами інвестицій у середні підприємства були кредит, наданий українській фармацевтичній компанії "Фармак" та інвестиція в акціонерний капітал компанії "Укрснаб", ведучого виробника холодильного обладнання. Стратегічна орієнтація на надання більшого обсягу інвестицій в акціонерний капітал та кредитного фінансування та на довші строки, а також сприяння синдикуванню, була повністю реалізована, і частка акціонерного капіталу у портфелі Банку збільшилась на 25% протягом періоду, який розглядається, та досягла 9,3% за даними на 30 квітня 2007 р. Частка синдикуваного кредитування також значно збільшилась протягом періоду, який розглядається (див. розділ 1.2.3 нижче щодо залучення комерційного співфінансування). Досягненню стратегічних цілей збільшення прозорості та вдосконалення корпоративного управління у місцевих проектах у приватному секторі та підтримки проектів, що пов'язані з охороною довкілля та підвищенням енергоефективності протягом періоду, який розглядається, сприяло надання значного кредиту для проекту "Екоенергія" на Алчевському металургійному заводі. Цей проект дасть значні вигоди для захисту довкілля та економії енергоресурсів, і цей проект є першим спільним проектом з великою промисловою групою, яка має українських власників ("Індустріальний союз Донбасу") та яка рухається у напрямку більш високих стандартів корпоративного управління та прозорості.

Що стосується *фінансового сектору*, Банк впроваджував свою стратегію пропонування спеціалізованих кредитних ліній для мікрофінансування та фінансування МСП, іпотечного кредитування та кредитування для проектів підвищення енергоефективності. До групи фінансових установ, які активно співпрацюють з Банком, додалися нові банки, наприклад, "Кредитпромбанк". Стратегічна ціль підтримки консолідації у банківському секторі шляхом надання нового фінансування акціонерного капіталу, зокрема, в контексті злиття українських банків та виходу на ринок іноземних стратегічних інвесторів, впроваджувалась у меншій мірі внаслідок швидкого входу на ринок іноземних банків.

Українська Програма Мікрокредитування (УПМ, далі - "Програма") була значно розширена у 2005 та 2006 р. Сім українських банків-партнерів активно здійснюють кредитування мікро- та малих підприємств (ММП) через 719 філій/відділень у більш ніж 250 містах 25 областей України. На додаток до цього, ще 190 мобільних відділів кредитування обслуговують сільські ММП. За даними на кінець 2006 р., в рамках Програми було надано 2,4 млрд. дол. США у вигляді більше ніж 370 тис. мікро- та малих кредитів. В рамках Програми зараз щомісяця надається більше ніж 13 тис. кредитів для ММП на суму до приблизно 100 тис. дол. США. Програма продовжує зберігати пріоритетність надання мікрокредитів, і середня сума наданого кредиту за весь період дії Програми складає 6520 дол. США. За даними на кінець 2006 р., сума портфелю кредитів, які підлягають погашенню, майже досягає 1 млрд. дол. США, і цей портфель включає 139 тис. мікро- та малих кредитів. Більше 83% кредитів, які підлягають погашенню - це кредити на суми менше 10 тис. дол. США, ще 14% - кредити на суми від 10 до 50 тис. дол. США. Якість портфелю субкредитів для ММП залишається відмінною. Тільки щодо 2% кредитів, які підлягають погашенню, були зареєстровані несплати після призначеного строку виплати протягом більше 30 днів, тобто

частка портфелю з ризиком несплати протягом більше 30 днів складає 1,7%. До цього часу в рамках Програми пройшли навчання більше 2500 кредитних інспекторів.

Підпрограма кредитування для сільської місцевості та сільського господарства була розпочата у 2005 р. з метою подальшого розширення кредитування для мікропідприємств поза межами міст, а також для спільнот, які займаються сільським господарством. В рамках Програми кредитування для сільської місцевості було надано більше 27 тис. кредитів на суму 223 млн. дол. США. Зараз у банках-партнерах УПМ діють 69 спеціалізованих підрозділів кредитування для сільської місцевості та сільського господарства, які розташовані у 51 місті та у яких працюють 164 кредитних інспекторів. Кредитування для сільської місцевості та сільського господарства зараз є важливою частиною кредитування ММП у банках-партнерах: наприклад, у Херсонській області, де проект сільськогосподарського кредитування почав діяти весною 2005 р. у якості пілотного проекту зі значною підтримкою технічної допомоги, на кредитування для сільської місцевості припадає 24% відділів мікрокредитування, 28% кредитних інспекторів, 37% портфелю кредитів, які підлягають погашенню, в термінах кількості кредитів, які підлягають погашенню, та 23% обсягу кредитів.

Банк буде продовжувати розвиток приватного сектору МСП шляхом впровадження програм Управління перетвореннями (ТАМ) та надання консультаційних послуг для підприємств (BAS). З початку діяльності в рамках програми ТАМ були впроваджені 47 проектів за рахунок фінансування на суму 3 млн. євро, яке було надане двосторонніми донорами та ЄС.

У галузях **енергетики та інфраструктури** досягненню мети підтримки реструктуризації та модернізації транспортної інфраструктури України сприяло надання кредиту для основного транспортного коридору, що з'єднає Київ з кордоном з ЄС – шосе М06. Кредит для найбільшої ділянки цієї дороги у 2006 р. був співфінансований з ЄІБ. Протягом цього періоду набув чинності другий кредит для підтримки "Укрзалізниці", спрямований на розширення комерціалізації та реструктуризацію залізничної галузі. Завдання щодо впровадження нових структур фінансування без державних гарантій було виконане у галузі комунальної інфраструктури, де був наданий перший кредит без державних гарантій для підприємства водопостачання міста Дніпропетровська.

Проекти підвищення безпеки другого енергоблоку Хмельницької АЕС та четвертого енергоблоку Рівненської АЕС, а також реалізація проекту "Укриття" на Чорнобильській АЕС, незважаючи на затримки, що сталися внаслідок необхідності у відповідному розгляді тендерного процесу щодо нового безпечного конфайнменту, сприяли підвищенню стандартів ядерної безпеки.

Досягненню стратегічної мети **розробки інструментів фінансування і національній валюті** сприяла проведена підготовча робота; проте процес впровадження таких інструментів є досить повільним внаслідок складного діалогу з органами влади. Очікується, що ця діяльність прискориться у найближчому майбутньому.

1.2.2 Фінансові результати

За даними на 30 квітня 2007 р., обсяг портфелю становить 1,745 млрд. євро, що репрезентує подвоєння портфелю протягом періоду, який розглядається. Обсяг операційних активів досяг 737 млн. євро, при цьому обсяг активів, що не приносять прибутку - тільки 0,3% від загальної суми операційних активів; хоча сукупний ризик всього портфелю в Україні оцінюється на рівні 5,72, що вище за середній у Банку рівень 5,49. В цілому коефіцієнт залучення фінансування (зовнішнє фінансування/фінансування ЄБРР) становить 2,0. Темпи вибірки коштів також значно покращились на протязі періоду минулої Стратегії, при цьому середньорічний валовий обсяг видачі коштів становив 270 млн. євро, а середньорічне зростання чистих операційних активів протягом цього періоду досягло 130 млн. євро. Рівень анулювання проектів в державному секторі також суттєво зменшився, і також зросла частка операційних активів, що, перш за все, відображає вдосконалення координації діяльності між Банком та Урядом України шляхом проведення регулярних моніторингових зустрічей, які були узгоджені у відповідності до багаторічної Програми співробітництва.

1.2.3 Залучення співфінансування

Рівень комерційного співфінансування значно збільшився до 100% від наданого Банком фінансування, у порівнянні з 22% у 2004 р. Співробітництво з іншими МФУ та донорами також було успішним - протягом останніх трьох років були одержані 16 млн. євро донорського фінансування на підтримку інвестицій ЄБРР, і при цьому основна увага приділялась фінансовому сектору та секторам інфраструктури та енергетики. Значне зростання обсягу співфінансування відображає зростання ролі українських підприємств на ринках синдикування. Це відбувалось також завдяки початку діяльності ЄІБ в Україні та надання ним співфінансування на суму 200 млн. євро для проекту шосе М06 спільно з Банком. Ще одним важливим етапом було перше надання співфінансування в Україні з боку JBIC (Банку міжнародного співробітництва Японії) на суму 120 млн. дол. США в контексті когенераційного проекту "Екоенергія" для Алчевського металургійного комбінату. Що стосується сектору фінансових установ, Банк також був ведучим співкредитором у наданні першого середньострокового синдикуваного кредиту для "Кредитпромбанку".

1.3 Вплив портфелю Банку на процес переходу до ринкової економіки та висновки на основі досвіду

1.3.1 Фінансовий сектор

Банківська діяльність – Діяльність Банку протягом періоду, який розглядається, включала рамкову програму для вибраних банків з метою подальшого кредитування підприємств приватного сектору, синдикуваний кредит "Кредитпромбанку" та надання іпотечної кредитної лінії "Раффайзенбанку". Проте, проблеми щодо прозорості та інші негативні фактори корпоративного управління перешкодили Банку здійснити нові проекти, пов'язані з участю в акціонерному капіталі.

МСП та МСМП - Декілька кредитних ліній та Українська Програма Мікрокредитування (УПМ) продовжують мати велике значення. В рамках УПМ в сумі було надано більше 780 млн. дол. США, і ця програма демонструє дуже хороші результати в термінах якості портфелю, середніх сум кредитування та продуктивності кредитних інспекторів. На додаток до цього та в результаті проведення Банком політичного діалогу, місцеві органи влади в цілому почали підтримувати розвиток (М)МСП.

Інвестиційні фонди – Протягом періоду минулої Стратегії Банк збільшив свої зобов'язання щодо надання фінансування фонду "Euroventures" та взяв нові зобов'язання щодо надання фінансування фонду "SigmaBleyzer Southeast European Fund", який працює в основному в Україні. В цілому, незважаючи на деяке збільшення активності діяльності інвестиційних фондів, інвестиційне середовище залишається складним, і для розвитку життєздатного сектору приватного акціонерного капіталу потрібні значні подальші реформи. **Висновок на основі досвіду**, набутого в результаті співробітництва з "Euroventures" - необхідно передбачати достатній часовий горизонт, тому що можуть виникнути значні затримки, і стратегія виходу з інвестиційного проекту через місцеві ринки не є достатньо реалістичною (PE04-260).

1.3.2 Сектор підприємництва

Агробізнес - Низка проектів в галузі сприяли реструктуризації підприємств, які мають українських власників, та впровадженню високих стандартів корпоративного управління. Проте, підприємницьке середовище все ще вважається дуже складним, і залишаються великі проблеми, які стосуються, складських документів (СД). **Висновок на основі досвіду**, набутого в результаті проекту Банку з Гостомельським склозаводом, полягає в тому, що ретельний розподіл інвестицій за етапами допоміг клієнту у модернізації та розширенні його виробництва та зменшив ризики для Банку (PEX05-271).

Природні ресурси - Присутність Банку у цій галузі реалізовувалася шляхом надання двох кредитів для проекту "Balkan Gas Transit" та кредиту підприємству, що займається роздрібною торгівлею нафтопродуктами "Галнафтогаз", а також першої інвестиції в акціонерний капітал підприємства, що займається розвідкою та видобуванням нафти та газу "Cadogan Petroleum". Ці проекти досягли своїх цілей, тобто підвищення фінансової прозорості, покращення результатів діяльності підприємств, вдосконалення транспортування газу, торгівлі нафтопродуктами та впровадження сучасної технології видобутку. **Висновок на основі досвіду**, набутого в рамках виконання проекту "Газтранзит" - необхідність врахування інтересів акціонерів шляхом використання цільової компанії з прозорими контрактами, наприклад, на послуги з стиснення та транспортування газу (PE04-269).

Промисловість – інвестиції Банку включають кредити Рубіжанському картонно-тарному комбінату та декільком металургійним, фармацевтичним та іншим виробничим підприємствам, що створило можливість модернізації виробничих процесів та одержання вигод від підвищення ефективності. **Висновок на основі**

досвіду, набутого в результаті в рамках виконання проекту на Рубіжанському картонно-тарному комбінаті, полягає в тому, що Банк може грати позитивну роль у сприянні захисним стратегіям, розробленим справжніми інвесторами з метою попередження спекулятивних дій з боку інших (небажаних) агентів (PEX05-271).

Нерухомість і туризм - галузь нерухомості і туризму в Україні характеризується складним та непрозорим інвестиційним кліматом, і Банк брав участь лише у декількох проектах, наприклад, проектах фонду "Heitman Central Europe Property Partners Fund II", та "Orco Aparthotels" в Києві. Для діяльності у майбутньому галузь нерухомості і туризму потребує подальших законодавчих та регуляторних реформ, кращого регулювання на місцевому рівні та розширення впровадження кращої міжнародної практики.

1.3.3 Інфраструктура

Електроенергетика - Банк надав кредит для модернізації та підвищення безпеки другого енергоблоку Хмельницької АЕС (ХАЕС-2) та четвертого енергоблоку Рівненської АЕС (РАЕС-4), який вже мав значний вплив на підвищення ядерної безпеки в Україні. Щодо проекту Банку на Старобешівській ТЕС, виникли значні затримки у його впровадженні. **Висновок на основі досвіду**, набутого в рамках цього проекту, полягає в тому, що затримки у проведенні закупівель та впровадженні проекту часто призводять до збільшення витрат та суперечок щодо контракту між замовником та підрядником.

Підвищення енергоефективності - Банк активно працював в секторі енергосервісних компаній (ЕСКО), у проектах за участю приватних та державних компаній, та фінансував промислові проекти, що мали складову підвищення енергоефективності. **Висновок на основі досвіду**, набутого в результаті впровадження одного з цих проектів на металургійному заводі "ІСТІЛ", полягає в тому, що навіть невелике підвищення енергоефективності може дати значні фінансові вигоди (PE03-232).

Транспорт - два проекти в залізничній галузі були спрямовані на трансформацію державної залізничної компанії "Укрзалізниця" за принципами комерціалізації, наприклад, на корпоратизацію та відокремлення діяльності з вантажних та пасажирських перевезень від інфраструктури. Діяльність Банку в секторі автомобільних доріг включала реалізацію проектів та політичний діалог. Наприклад, проект "Укравтодору" сприяє покращенню фінансування дорожнього сектору та управлінської фінансової звітності. Нарешті, Банк продовжував свою підтримку участі іноземного стратегічного інвестора ("Австрійські авіалінії") в авіаційній галузі, що дало можливість реалізувати певну передачу навичок та досягнень у корпоративному управлінні. Інші два спільні проекти з "Укррічфлотом" (надання фінансування для придбання двох нових вантажних кораблів) сприяли вдосконаленню стандартів бухгалтерського обліку та управління.

1.4 Структура портфелю

За даними на кінець 2006 р. частка приватного сектору у портфелі Банку становила 66%, порівняно з 34% державного сектору. Портфель потенційних проектів на цей час має частку проектів державного сектору у 26%, що зберігатиме співвідношення між цими двома частками на приблизно такому ж рівні.

1.5 Діяльність Представництва

Протягом періоду Стратегії Київське Представництво продовжувало грати ведучу роль у початку розробки проектів, політичному діалозі з Урядом щодо проектів у державному секторі, реформ та впровадження програми кредитування в національній валюті. Представництво підтримує тісні робочі стосунки з урядовими установами та іншими ключовими зацікавленими сторонами, наприклад, державними підприємствами, клієнтами, іншими МФУ та донорськими організаціями. Протягом періоду Стратегії, кількість постійно працюючих в Київському Представництві банкірів з галузевих відділів зросла до 7, включаючи переведених з Головного офісу, Варшавського, Московського та Ташкентського Представництв, в результаті чого було досягнуте збільшення на 25% загальної кількості спеціалістів, що працюють в Україні. Важливою подією періоду минулої Стратегії було затвердження Радою Директорів Банку відкриття другого Представництва в Дніпропетровську, яке буде підтримувати розширення діяльності Банку у східних областях країни. Відкриття цього Представництва заплановане на жовтень 2007 р.

2. ОПЕРАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

2.1 Загальне середовище з точки зору впровадження реформ

2.1.1 Політична ситуація

Політична ситуація в Україні на протязі останніх двох років була нестійкою. Перший уряд, призначений Президентом Ющенком на початку 2005 р., який очолювався тодішнім Прем'єр-Міністром Юлією Тимошенко, працював тільки до осені того ж року. Різка незгода між Президентом та Прем'єр-Міністром, особливо щодо питань реприватизації та втручання уряду в економіку, призвела до розколу в "помаранчевій" коаліції. Юрій Єхануров, наступник Тимошенко на посаді Прем'єр-Міністра, був більш поміркованою фігурою та намагався об'єднати країну і відродити зв'язки з Росією, а також відновити процеси реформ. Проте, перспектива виборів до Верховної Ради у березні 2006 р. ускладнила досягнення політичного консенсусу та утримувала країну у стані політичної нестабільності. На фоні зростання передвиборної напруги, основним досягнення уряду Єханурова (крім досягнення помірною рівня політичної стабільності) було проведення у жовтні 2005 р. справедливого та прозорого повторного продажу металургійного заводу "Криворіжсталь".

Вибори до Верховної Ради у березні 2006 р. були, як зазначалось у звітах міжнародних спостерігачів, вільними та справедливими, що є важливим для пост-радянської країни, де такі оцінки даються рідко. Висвітлення виборів у засобах масової інформації було відкритим, виборча кампанія була конкурентною та активною, підрахунок голосів був прозорим. Проте, результат голосування, згідно якого помаранчеві партії разом контролювали більшість місць у Верховній Раді з невеликою перевагою, був подібний до результату президентських виборів у грудні 2004 р. Країна залишалась розділеною, проте три помаранчеві партії – "Наша Україна", Блок Юлії Тимошенко та Соціалістична партія – одержали достатню підтримку для формування більшості. Незважаючи на це, лідери цих трьох партій – Президент Ющенко, Юлія Тимошенко та Олександр Мороз – не могли узгодити між собою розподіл ролей у новому уряді, і коаліційні переговори були припинені. Натомість, Віктор Янукович, голова Партії регіонів, яка набрала найбільшу серед окремих партій кількість голосів на виборах, зібрав "антикризову" коаліцію, яка складалась з Партії регіонів, Соціалістичної партії та Комуністичної партії. Хоча Президент Ющенко коливався, він зрештою погодився у липні 2006 р. формально подати кандидатуру Віктора Януковича на посаду Прем'єр-Міністра.

З того часу Президент та Прем'єр-Міністр співіснували у стані непростого співробітництва, яке іноді змінювалось на інтенсивне суперництво. Труднощі породжувались різницею їхніх інтерпретацій положень конституційної реформи, яка була впроваджена у 2006 р. Президент Ющенко намагався зберегти свої виконавчі повноваження, тоді як Прем'єр-Міністр намагався далі збільшити повноваження Уряду. Голова Верховної Ради також намагався обмежити повноваження Президента шляхом як законодавчих ініціатив, так і скоординованих зусиль для створення у Верховній Раді більшості у 300 голосів, яка б забезпечувала подолання президентського вето. Боротьба за владу була

основним відволікаючим фактором, який перешкодив новому Уряду сформулювати та впровадити чітку програму економічних реформ. Це також обумовило урядову кризу у квітні 2007 р., коли Президент Ющенко підписав указ про розпуск Верховної Ради, який Уряд керівництво Верховної Ради намагались оскаржувати в судовому порядку. Внаслідок того, що Конституційний Суд коливався щодо прийняття рішення про законність цього указу, Президент та Уряд почали переговори з метою досягнення компромісу та проведення дострокових парламентських виборів у вересні 2007 р.

2.1.2 Макроекономічні умови діяльності Банку

Економічне зростання протягом останніх двох років було нестабільним. Після досягнення у 2004 р. рекордного показника 12,1%, що було зумовлене високими цінами на сировинні товари та соціальними витратами, які підвищували споживчий попит, рівень росту реального ВВП впав у 2005 р. до 2,6%. У 2006 р. економіка відновила зростання до рівня росту реального ВВП у, за оцінками, 7,1%, незважаючи на 65% підвищення ціни імпортованого з Росії природного газу.

Щодо аспекту пропозиції, зростання у 2006 р. базувалось на великій кількості факторів; найбільш швидко зростаючими галузями економіки були будівництво, роздрібна торгівля, транспорт та зв'язок. Повернення світового ринку до високих цін на сталь та інші метали підтримало відновлення зростання показників промислового виробництва та експорту, враховуючи те, що металургія та металобробка складають більше чверті загального обсягу промислового виробництва та близько 40% загального обсягу експорту. Значне зростання особистого споживання, якому сприяло значне зростання заробітної плати та пенсій, та відновлення показників інвестицій в основні фонди стали основними факторами зростання з боку попиту.

Очікується, що стійка тенденція до зростання збережеться у 2007 р. В економіці було відзначене зростання реального ВВП у першому півріччі на рівні більше 7%. Внутрішнє споживання та інвестиції продовжували бути основними факторами росту, за сприяння кредитного буму, зростання рівня заробітної плати бюджетних працівників та пенсій, та тільки часткового перенесення високих цін на імпортований природний газ на кінцевих споживачів.¹

Одна з найбільш суттєвих змін основних макроекономічних показників в Україні протягом останніх двох років полягала у негативних сальдо торгового балансу та поточного платіжного балансу, тобто переходу від надлишку до дефіциту у 2005 р. та 2006 р. відповідно. Високі ціни на імпортовані енергоресурси разом зі значним зростанням реальних доходів населення призвели до збільшення попиту на споживчі товари та капітальне обладнання, який зростав швидше, ніж обсяг експорту. В результаті збільшення дефіциту зовнішньої торгівлі сальдо поточного платіжного балансу змінилось до невеликого дефіциту на рівні 1,5% ВВП до кінця 2006 р., від позитивного сальдо на рівні 10,5% у 2004 р.

Рекордний рівень надходження чистих прямих іноземних інвестицій (ППІ) полегшив фінансування цього дисбалансу зовнішньої торгівлі та сприяв більше ніж подвоєнню обсягу резервів іноземної валюти, який зріс від низького рівня у

¹ За даними на січень 2007, Україна сплачувала 130 дол. США за тисячу куб. м. імпортованого газу, порівняно з 95 дол. США за тисячу куб. м. у 2006 р.

9,3 млрд. дол. США у грудні 2004 р., після Помаранчевої революції, до 28,9 млрд. дол. США (або 5,5 місяців товарного імпорту) в кінці серпня 2007 р. Номінальний обмінний курс був фактично фіксований на рівні 5,05 гривень/дол. США після 5% номінальної ревальвації у квітні 2005 р. Високий рівень інфляції в Україні порівняно з її основними торговими партнерами призвів до підвищення реального ефективного обмінного курсу, що поступово погіршує конкурентоспроможність країни на зовнішніх ринках.

Монетарна політика базувалась на меті Національного банку України (НБУ) збереження стабільності обмінного курсу на фоні збільшення чистого обсягу надходження капіталу. Таким чином, зростання обсягу грошової маси було здебільшого спричинене численними інтервенціями НБУ на валютному ринку з метою уникнення зниження/підвищення курсу національної валюти. Реальний рівень відсоткової ставки з 2004 року залишався негативним.

Використання фінансових посередників розширюється, за сприяння появи на українському фінансовому ринку великих іноземних гравців. Іноземні банки здійснювали активну діяльність у секторі роздрібного кредитування та підтримали продовження процесу ремонетизації економіки. З грудня 2004 р. відношення обсягу внутрішнього кредиту до ВВП за оцінками збільшилось до 15 відсоткових пунктів та досягло у 2006 р. 47% величини ВВП. Цей показник в основному включає кредити, надані приватному сектору, обсяг яких зріс від 25% величини ВВП у 2004 р. до 45% величини ВВП у 2006 р. Продовжувалось збільшення обсягу банківського кредитування. За даними на грудень 2006 р. обсяг банківських кредитів збільшився в реальних термінах на майже 53% у порівнянні з попереднім роком до 50% величини ВВП, а при цьому рівень зростання реального обсягу депозитів був повільнішим і досяг 25% у порівнянні з попереднім роком, що склало 37% від величини ВВП країни. Серед найбільш швидко зростаючих категорій кредитів були споживче кредитування та іпотечне кредитування в іноземній валюті, хоча ці рівні зростання розраховувались на основі досить низьких базових рівнів.

Незважаючи на високий рівень цін на імпортований газ, зменшення швидкості інфляції продовжувалось до середини 2006 р. Цей позитивний результат пояснюється в основному нижчими цінами на продукти харчування, які формують приблизно 65% індексу споживчих цін (ІСЦ), та більш жорстким виконанням бюджету.² Проте, тенденція до зменшення рівня інфляції щодо споживчих цін змінилась в останньому кварталі 2006 р., коли вплив зростання цін на енергоресурси та інших комунальних тарифів був частково перенесений на домогосподарства. Прогнозується, що рівень інфляції у 2007 р. перевищить 10%. Зростання різниці між ІСЦ та індексом цін виробництва (ІЦВ) - 13,5% порівняно з зростанням на 21,2% за 12 місяців до липня - є ознакою наявного інфляційного тиску в економіці, які може посилитись внаслідок очікування в цьому році низького врожаю.

Податково-бюджетна політика у 2005 р. стала більш суворою, незважаючи на збільшення соціальних витрат. За оцінками, дефіцит зведеного державного бюджету зменшився до 2,4% ВВП, порівняно з 4,4% ВВП у 2004 році, коли адміністрація Кучми, повноваження якої закінчувались, взяла зобов'язання щодо

² Запроваджена Росією заборона на імпорт м'ясних та молочних продуктів з України сприяла зниженню внутрішніх цін на українському ринку внаслідок надлишкової пропозиції.

дуже щедрого збільшення мінімальної заробітної плати, пенсій та інших соціальних платежів. Соціальний перерозподіл бюджетних ресурсів продовжувався у 2005 р., коли пенсії та заробітні плати були підвищені в середньому на 50%. Планові показники бюджету були досягнуті завдяки більш високому рівню податкових надходжень (частково завдяки скасуванню податкових пільг та спеціальних економічних зон) та нижчим за запланований рівнем інвестицій за рахунок бюджету. У 2006 р. дефіцит бюджету був нижчим за плановий показник 3% ВВП, завдяки вищому за очікуваний рівню зростання ВВП та високому рівню надходжень від ПДВ та податку на доходи фізичних осіб. Проте, збільшився рівень квазі-бюджетних зобов'язань³, особливо в енергетичній галузі, де до кінця року значно погіршилось фінансове становище НАК "Нафтогаз України". Законом України "Про Державний бюджет на 2007 рік" передбачений дефіцит зведеного державного бюджету на рівні 2,7% ВВП.

Загальна величина державного боргу залишається низькою (біля 17% величини ВВП в кінці 2006 р.), а величина внутрішнього боргу зменшується. Уряд надавав перевагу зовнішнім джерелам фінансування дефіциту свого бюджету (див. Розділ 2.3 нижче). Рівень зростання приватного зовнішнього боргу був досить високий, хоча і від низького базового рівня. Обсяг приватного короткострокового зовнішнього боргу досяг у 2006 р. 15 млрд. дол. США (14% величини ВВП), що перевищує загальний обсяг державного довгострокового боргу (14 млрд. дол. США або 13,2% ВВП). Частка банків у загальному обсязі приватного короткострокового зовнішнього боргу склала у 2006 р. 42% (або 6,1% величини ВВП). Запозичення в інших галузях здійснюються переважно у вигляді торгових кредитів (48% загальної суми приватного короткострокового зовнішнього боргу або 6,8% величини ВВП).

Незважаючи на прискорення економічного росту у 2006 р., зберігаються короткострокові економічні ризики. Можуть знизитись показники сільськогосподарської галузі внаслідок посухи, яка, як очікується, може мати суттєво негативний вплив на врожай зернових культур. Щодо зовнішніх факторів, тривалий період зниження ліквідності та схильності до ризику в світі можуть мати негативний вплив на економічне зростання в Україні, і в середньостроковому періоді можуть спричинити уповільнення зростання обсягу приватних інвестицій – які минулого року були важливим фактором економічного зростання – та зменшення надходження в Україну приватного капіталу. Крім того, економіка є вразливою до шоку зміни співвідношення між експортними та імпортними цінами, який може буди викликаний як різкими змінами цін на метали, що є основним експортним продуктом України, так і різким підвищенням цін на імпортовані енергоресурси. У короткостроковому періоді підвищення цін на імпортовані енергоресурси може призвести до зростання інфляції та мати негативний вплив на показники діяльності підприємств, і, зрештою, на державний бюджет. У довгостроковому періоді поступове наближення внутрішніх цін на енергоресурси до світового рівня може слугувати каталізатором реструктуризації промислового сектору та впровадження заходів для підвищення енергоефективності.

³ За оцінками МВФ, ймовірні зобов'язання складають приблизно 30% ВВП (МВФ – Звіт у відповідності до Статті IV, січень 2007 р.).

Швидке зростання обсягу приватних зовнішніх запозичень та банківського кредитування в іноземній валюті, разом з високим ступенем "доларизації" в економіці, є іншими факторами вразливості економіки. За даними на грудень 2006 р., біля 50% та 38% загального обсягу банківських кредитів та депозитів були деноміновані в іноземній валюті, що відповідно репрезентує зростання дисбалансу у валютній структурі балансів банків. Вдосконалення нагляду за банками, збільшення гнучкості курсів обміну валют та впровадження цільових показників інфляції могли б дати можливість зменшення ризиків розповсюдження шоку зміни умов зовнішньої торгівлі на внутрішню фінансову систему.

Проте, саме повільність здійснення реформ може бути основним обмеженням потенціалу зростання у більш довгостроковому періоді. Багато буде залежати від того, чи зможе країна диверсифікувати свою базу постачання та перейти до стратегії зростання, спрямованої на інвестиції, від існуючого зосередження на споживанні. Досягнення цієї мети потребуватиме покращення підприємницького середовища для залучення додаткових ПІІ, посилення конкуренції з метою підвищення ефективності, зменшення податкового і регуляторного навантаження та обмеження використання адміністративних важелів. Будуть потрібні також значні інвестиції для ліквідації існуючих вузьких місць інфраструктури та транспорту. Вибір України разом з Польщею як місця проведення Чемпіонату Європи з футболу УЕФА 2012 року може стати каталізатором надзвичайно потрібних інвестицій у ці галузі.

2.1.3 Соціальні умови та питання зайнятості

Українці є однією з найбільших етнічних груп у Європі, і вони складають більше трьох чвертей від загальної кількості населення країни. У відповідності до офіційних даних останнього перепису населення, який був проведений у грудні 2001 р., загальна кількість населення України становила 48,5 млн. осіб, яких 32,6 млн. (67,2%) проживали у міських населених пунктах, а інші 15,9 млн. осіб (32,8%) проживали у сільській місцевості. З того часу спостерігалась тенденція до зменшення кількості населення внаслідок відносно низького рівня народжуваності та високого рівня смертності, що також доповнювалось виїздом працівників з країни. Найбільша українська спільнота за межами України знаходиться в Росії, де приблизно 3 млн. російських громадян вважають себе етнічними українцями та підтримують тісні зв'язки зі своєю батьківщиною шляхом сталого та зростаючого потоку грошових переказів. Враховуючи те, що Україна є суспільством зі зростаючим середнім віком населення, ці тенденції призведуть до зменшення робочої сили та збільшення частки утриманців. У відповідності до визначень МОП, рівень безробіття з часом зменшувався та за оцінками на кінець 2006 р. становить приблизно 7,5% від кількості активного населення⁴.

У відповідності до останніх оцінок Світового банку⁵, частка населення, яка живе нижче міжнародного рівня бідності у 2 дол. США на день, розрахованого за Паритетом купівельної спроможності (ПКС), становила приблизно 5%, і в основному ці люди зосереджені в сільській місцевості та є сім'ями з неповнолітніми дітьми. Уряд намагався зменшити рівень бідності в основному шляхом збільшення мінімального прожиткового мінімуму, у відповідності до

⁴ Згідно офіційних даних, рівень безробіття є нижчим і складає приблизно 3%.

⁵ Показники світового розвитку (2006).

якого індексуються мінімальна заробітна плата та пенсії. Цей процес почався перед президентськими виборами в кінці 2004 року, коли діючий на той час уряд більше ніж подвоїв мінімальну місячну заробітну плату та мінімальну пенсію. З того часу рівень мінімальної заробітної плати був ще підвищений від 237 грн. в кінці 2004 р. до приблизно 400 грн. в кінці 2006 р.

За більшістю соціальних показників Україна має досить хороший рівень, з відносно високими рівнем письменності та частками учнів та студентів у відповідних вікових групах. Проте, залишається занепокоєння щодо доступу до життєво необхідної медичної допомоги, особливо для найбідніших верств населення, та швидких темпів зростання захворюваності на туберкульоз та ВІЛ/СНІД. Серйозною проблемою залишається гендерна та етнічна дискримінація (див. Додаток 3). Уряд прийняв національну програму, спрямовану на розв'язання цих проблем, у якості частини загальної стратегії з метою досягнення Цілей розвитку тисячоліття до 2015 року. Проте малоймовірно, що всі ці цілі будуть досягнуті до кінцевого строку у 2015 році.

2.1.4 Реформа законодавства

Протягом періоду попередньої Стратегії було прийнято декілька нових відповідних законодавчих актів – що особливо стосується угод з забезпеченням. Перша в Україні секуритизація дебіторської заборгованості за іпотечними кредитами була проведена на початку 2007 р., і очікуються наступні секуритизації протягом періоду наступної Стратегії. Проте, у галузі господарського законодавства залишаються значні недоліки та суперечності. Зокрема, до цих пір не був ухвалений закон про акціонерні товариства; залишається проблемою захист прав міноритарних акціонерів, наприклад, ще не включені до законодавства положення про випуск конвертованих акцій та обов'язкове придбання акцій (положення щодо витіснення міноритарних акціонерів), які б суттєво покращили правовий режим для фінансових інвесторів. На додаток до цього, не було досягнуто ніяких успіхів щодо внесення змін до Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (який вважається одним з найменш сумісних з міжнародними стандартами в країнах діяльності ЄБРР), успіхи у реформуванні судочинства та пов'язаних з цим органів були дуже незначними, порівняно з іншими країнами діяльності ЄБРР. В результаті цього розвиток ринків капіталу обмежується, і в Україні є поширеним таке явище, як "корпоративне рейдерство", або незаконні силові поглинання компаній з використанням лазівок в законодавстві та слабкості судової гілки влади.

2.1.5 Екологічні питання

Екологічні проблеми в Україні залишаються дуже суттєвими та представляють одну з найбільш складних галузей для країни щодо збереження її досягнень та забезпечення від ризиків подальшого погіршення довкілля під тиском швидкого економічного розвитку та соціальних перетворень. Незважаючи на досягнення значних успіхів у подоланні екологічних проблем минулого, довкілля України ще перебуває у критичному стані. Існує нагальна потреба врахування необхідності природоохоронних заходів для підвищення енергоефективності у промисловості, енергетиці та сільському господарстві. Серед найбільш критичних проблем в країні, особливо у сільській місцевості - якість питної води та доступ до безпечної

питної води, погіршення комунальної інфраструктури та недостатня кількість очисних споруд. Необхідне значне посилення інституційної спроможності з метою забезпечення включення міркувань сталості довкілля до процесу прийняття базових рішень. Необхідне також покращення якості міського середовища та усунення проблем щодо лісового господарства та збереження біорізноманіття.

В результаті досліджень, проведених міжнародними організаціями, наприклад, Огляду результативності природоохоронної діяльності ОЕСР, (Другий огляд, 2006 р.), були визначені критичні аспекти та проблеми стосовно управління охороною довкілля в країні, а саме: i) Покращення розробки політики, планування та впровадження заходів в галузі охорони довкілля, включаючи впровадження ІРПС ВАТ (найкращих наявних методів контролю та попередження забруднення), використання механізмів Кіотського протоколу, гармонізацію з законодавством та документами Європейського Союзу та вдосконалення моніторингу; ii) Залучення фінансових ресурсів до охорони довкілля шляхом розробки чітких економічних інструментів, наприклад, стимулів для захисту довкілля, спрощення системи природоохоронних податків та платежів за забруднення, а також спрощення та визначення пріоритетності платежів з природоохоронних фондів; iii) Інтеграція природоохоронних аспектів у ключові галузі економіки (промисловість, транспорт, енергетику та сільське господарство) та сприяння сталому розвитку, шляхом зменшення енергоінтенсивності та запровадження чистих технологій у промисловості, підвищення енергоефективності у всіх галузях, розвиток відновлюваних джерел енергії та сталого управління земельними ресурсам у сільській місцевості та містах.

Охорона довкілля є ключовою галуззю у співробітництві між Україною та ЄС як стратегічних партнерів. Україна намагається узгодити свої підходи до управління охороною довкілля з законодавчою та інституційною практикою Європейського Союзу, переважно шляхом гармонізації національної природоохоронної політики у відповідності до Плану дій, прийнятого в рамках Європейської політики добросусідства. Природоохоронна частина Плану дій містить три основні розділи: управління охороною довкілля, попередження погіршення стану довкілля (законодавство та Програми для конкретних галузей) та співробітництво з природоохоронних питань.

Подальші стратегічні напрямки сталого розвитку країни викладені у Комплексній програмі реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.) на 2003-2015 роки, затвердженій Національною комісією сталого розвитку України при Кабінеті Міністрів України. Відповідні підпрограми для їхнього впровадження включають Національну програму екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води; програму захисту та відновлення екосистеми Чорного та Азовського морів (до 2010 р.), документи про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату" (2003 р.); документи про формування національної екологічної мережі з метою попередження втрати біорізноманіття (до 2010 р.) та Національну програму "Ліси України" (до 2015 р.). Екологічні аспекти також були включені до галузевих програм розвитку, наприклад, до Енергетичної стратегії України до 2030 року, яка передбачає подальше зменшення викидів у повітря, викидів стічних вод та утворення відходів в енергетиці шляхом впровадження заходів для підвищення енергоефективності;

та до Загальнодержавної програми розвитку водного господарства (2002 р.), яка передбачає охорону та захист річок та впровадження економічних інструментів для збереження водних ресурсів. Також важливо розвивати інституційну спроможність та впроваджувати заходи регіонального співробітництва, які можуть мати вплив на охорону довкілля за межами однієї країни, наприклад, щодо управління водними ресурсами у зв'язку з діяльністю Цільової робочої групи Дунай/Чорне море (DABLAS) та Водної ініціативи ЄС.

Прийняте у 2004 р. рішення України ратифікувати Кіотський протокол було важливим кроком вперед, і це стало основою для тісного співробітництва ЄС та міжнародних фінансових установ з органами влади України щодо впровадження Кіотських угод. Це дає Україні можливості для одержання коштів в результаті одержання екологічних вигод у вигляді зменшення викидів парникових газів (ПГ), шкідливих викидів та нераціонального використання енергоресурсів, і у цій галузі Україна потребує подальшого розвитку інституційної спроможності та вдосконалення регіонального співробітництва.

Україна є членом Європейської економічної комісії ООН ("ЄЕК ООН") з 1947 року та ратифікувала наступні природоохоронні конвенції ЄЕК ООН:

- Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, 1980 р.
- Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспоо), 1999 р.
- Конвенція з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер, 1999 р.
- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуська конвенція) 1999 р.

Україна не ратифікувала Конвенцію ЄЕК ООН про транскордонний вплив промислових аварій.

Україна є стороною приблизно 26 міжнародних конвенцій та уклала приблизно 70 багатосторонніх та двохсторонніх природоохоронних угод. Основне завдання, яке має бути виконане - забезпечення дотримання національного законодавства, спрямованого на впровадження цих зобов'язань та впровадження відповідних механізмів фінансування.

Зокрема, Україна має підготувати та затвердити плани дій для впровадження рішень конференції "Довкілля для Європи" (Київ, 2003 р.) в рамках підготовки до Шостої конференції міністрів регіону ЄЕК ООН (Белград, 2007 р.).

Підхід Банку до діяльності в Україні з точки зору охорони довкілля продовжує відображати екологічні проблеми та можливості в країні та спрямовуватись на вирішення цих проблем та використання можливостей в рамках портфелю проектів Банку та співробітництва з іншими МФУ, а також регіональних ініціатив (див. Додаток 4).

2.2 Успіхи у трансформації та реакція економіки

Україна досягла певних успіхів у трансформації економіки протягом періоду минулої Стратегії, проте найбільш складні завдання щодо реформування ще попереду. Хоча ринкова лібералізація, або реформи першого етапу,⁶ досягли просунутого рівня, інституційні реформи другого етапу, наприклад, великомасштабна приватизація, реструктуризація управління та підприємств, розвиток та інфраструктура фінансового сектору далекі від завершення.⁷

На міжнародному рівні протягом останніх двох років Україна досягла значних успіхів у процесі приєднання до СОТ, у березні та травні 2006 р. були підписані двохсторонні протоколи щодо приєднання до СОТ, відповідно зі Сполученими Штатами і Австралією. У листопаді 2006 р. та червні 2007 р. Верховна Рада прийняла останні закони, необхідні для приєднання до СОТ, включаючи закони щодо регулювання банківських та страхових послуг, ветеринарних стандартів, експортних мит на сільськогосподарську продукцію, чорні метали, сталь та металолом. Завершення процесу приєднання до СОТ прокладе шлях до початку переговорів з ЄС про Зону вільної торгівлі, що може стимулювати розвиток металургійної та хімічної промисловості, а також орієнтованих на експорт українських виробників шляхом відкриття європейських експортних ринків.

На національному рівні, реформа державного управління та боротьба з корупцією були ключовими пріоритетами для першого уряду після Помаранчевої революції під керівництвом Юлії Тимошенко. У відповідності до офіційних джерел, були звільнені приблизно 18 тисяч державних службовців, була реформована митна адміністрація. Внесення змін до Закону "Про Державний бюджет на 2005 рік" значно змінило податковий режим та систему соціального страхування для підприємців. Була скорочена кількість видів діяльності, для яких існувало право звільнення від податку на додану вартість (ПДВ), були скасовані податкові канікули та податкові пільги у спеціальних економічних зонах (СЕЗ) та на територіях пріоритетного розвитку. Хоча ці заходи сприяли усуненню лазівок в оподаткуванні та створенню рівних умов для підприємців, їхнє одноетапне впровадження призвело до зростання рівня невпевненості щодо законодавчої бази та стримало надходження нових інвестицій, обсяг яких різко скоротився у першій половині 2005 р.

Уряд під керівництвом Юрія Єханурова відновив впевненість у підприємницькому середовищі шляхом використання підходу зменшення втручання в економіку та зменшення зосередження на реприватизації. Проте, необхідно ще дуже багато зробити для запровадження в Україні стабільної та прозорої законодавчої бази оподаткування та регулювання підприємницької діяльності. Згідно звіту "Ведення бізнесу" за 2007 р., країна займає 128 місце з 175, і адміністрування податків та регуляторні навантаження продовжують входити до трійки основних перешкод для ведення бізнесу в Україні, у

⁶ Такі реформи звичайно визначаються як лібералізація у малому масштабі, лібералізація цін та лібералізація торгівлі та обміну валют.

⁷ Див. "Звіт про перехідні економіки" ЄБРР, 2006 р.

відповідності до Звіту ЄБРР/Світового банку "Дослідження умов ведення бізнесу та ефективності роботи підприємств" за 2005 р.

Чистий обсяг надходжень від приватизації досяг максимуму у 2005 р. на рівні 4,1 млрд. дол. США, в основному завдяки повторному продажу "Криворіжсталі", найбільшого металургійного заводу в Україні, компанії "Міттал Стіл" за 24,2 млрд. грн. (4,8 млрд. дол. США) у жовтні 2005 р. Ця угода, яка була укладена шляхом відкритого аукціону, що транслювався по телебаченню, встановила стандарти та відкрила дорогу до майбутньої масштабної приватизації в країні. Проте, за винятком "Криворіжсталі", у 2005 р. не було приватизоване жодне інше велике підприємство. Надходження від приватизації у 2006 р. були меншими, ніж відповідний цільовий показник, встановлений Урядом у 2,1 млрд. грн. (416 млн. дол. США). Закон "Про Державний бюджет на 2007 рік" відновив процес приватизації шляхом встановлення ще вищого цільового показника у 10 млрд. грн. (2 млрд. дол. США), який міг бути реально досягнутий тільки якщо б Уряд здійснив приватизацію деяких з його великих стратегічних активів, наприклад, компанії-монополіста у галузі фіксованого зв'язку "Укртелеком", або Одеського припортового заводу.

Незважаючи на повільне просування процесу приватизації компанії-монополіста у галузі фіксованого зв'язку, телекомунікації є однією з інфраструктурних галузей, де протягом останніх двох років були досягнуті значні успіхи. Збільшення входу на ринок нових учасників стимулювало більшу конкуренцію у наданні послуг мобільного телефонного зв'язку, де рівень проникнення на ринок досяг 100% у грудні 2006 р. Ці досягнення, разом з вдосконаленням діяльності регулюючого органу галузі, зумовили підвищення для України показника ЄБРР переходу до ринкової економіки в секторі інфраструктури за 2006 р.

Щодо енергетичної галузі, у березні 2006 р. Уряд затвердив нову Енергетичну стратегію України до 2030 року, яка зосереджується на підвищенні енергетичної безпеки країни, посиленні її ролі як ключової європейської транзитної країни, сприянні більшій інтеграції з об'єднаною енергосистемою Європи та зменшенні енергоінтенсивності в економіці, яка є однією з найвищих у регіоні діяльності ЄБРР. Стратегія передбачає збільшення використання вугілля у виробництві електроенергії, збільшення виробництва електроенергії на атомних електростанціях та розвиток відновлюваних та альтернативних джерел енергії. Незважаючи на те, що зазначені цілі відображають пріоритети Уряду щодо енергетичної галузі, особливо зважаючи на дводенне припинення постачання природного газу з Росії у січні 2006 р., Стратегія не містить достатніх конкретних заходів, які б сприяли досягненню цих цілей.

У банківському секторі значно збільшилась участь іноземних банків після купівлі у 2005 р. банку "Аваль", другого за розміром українського банку, банком "Raiffeisen International". Ця угода з купівлі була укладена до кінця жовтня, згідно з оцінками, за ціною у 1 млрд. дол. США. Після цього продажу банк "BNP Paribas" придбав 51% частку "УкрСиббанку", четвертого українського банку за розміром активів. Іноземні інвестори придбали декілька менших українських банків, внаслідок чого до кінця 2006 р. частка іноземного капіталу в українському банківському секторі досягла 30%.

Процес розвитку фінансового ринку відбувався паралельно з вдосконаленням банківського законодавства, регулювання та нагляду. Зокрема, у квітні 2005 р.

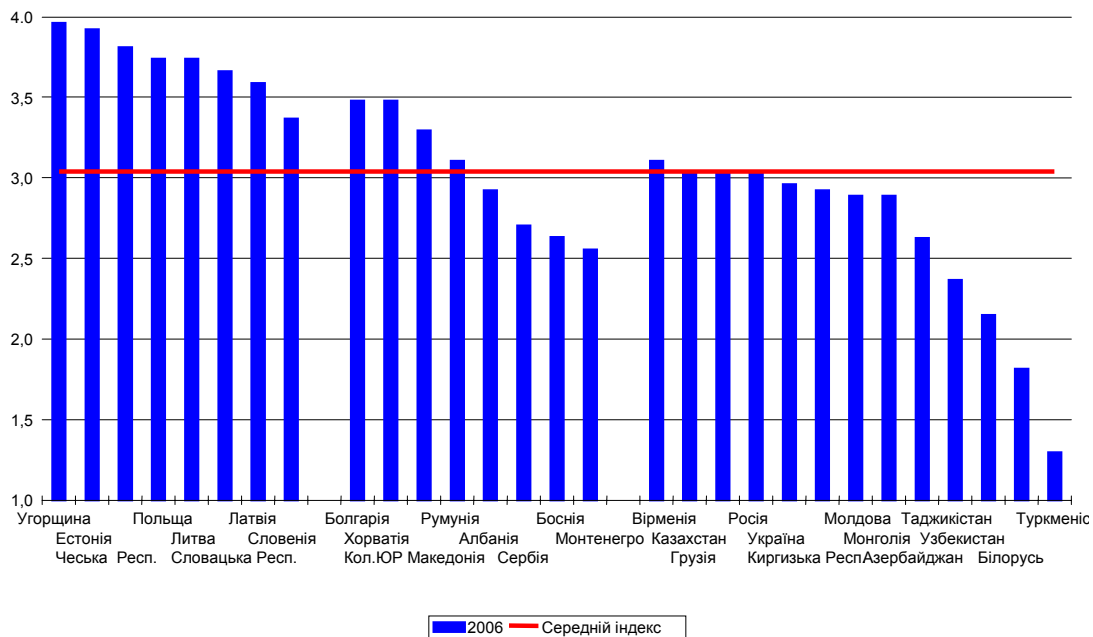
НБУ впровадив заходи для подальшої лібералізації валютного режиму шляхом скасування обов'язкового продажу 50% надходжень від експорту. Крім цього, у листопаді 2006 р., Верховна Рада України прийняла закон "Про внесення змін до Закону України "Про банки і банківську діяльність"" – частину пакету законодавства, пов'язаного з вступом до СОТ – який дозволяє іноземним банкам відкривати філії в Україні. Цей захід може сприяти підвищенню конкуренції та ефективності у банківській системі. З метою посилення регуляторної бази НБУ збільшив мінімальний розмір статутного капіталу, запровадив різні вимоги щодо резервів залежно від виду валюти та збільшив резервні вимоги для кредитів без хеджування валютних ризиків з метою стимулювання зменшення частки запозичень в іноземній валюті. Незважаючи на це, залишаються занепокоєння щодо розкриття інформації, прозорості власності та непрозорих практик кредитування у менших банках. Заплановане збільшення нормативу достатності капіталу з 10 до 12% сприятиме процесу консолідації фінансової системи України, яка все ще нараховує більше 160 різних банків.

Небанківська фінансова система залишається недостатньо розвиненою. Закон "Про цінні папери і фондовий ринок", прийнятий у лютому 2006 р., створив основу для надзвичайно потрібного розвитку фондового ринку в Україні, шляхом розширення діапазону регульованих фінансових послуг, встановлення вимог щодо розкриття інформації та посилення вимог щодо статутного капіталу небанківських фінансових установ. Проте, слабка реалізація прав власності, відсутність законодавства про акціонерні компанії та відсутність просування реформ у галузі пенсійного забезпечення та охорони здоров'я залишаються головними перешкодами на шляху розвитку небанківського фінансового сектору в Україні.

Незважаючи на ці досягнення, перед Україною все ще стоять значні проблеми у сфері переходу до ринкової економіки. Необхідно зробити ще дуже багато для наближення економіки до рівня ринкової економіки. Незважаючи на те, що показники економічного росту у 2006 р. були вищими за очікувані, за оцінками, рівень ВВП в результаті його зростання досяг лише 63% від рівня, зареєстрованого у 1989 р., що відображає наявність ще невикористаного потенціалу економічного росту.

Масштабність завдань, які ще мають бути виконані, очевидна з Діаграми 3, на якій представлений середній індекс переходу до ринкової економіки у країнах діяльності ЄБРР за 2006 рік, з групуванням країн за трьома регіонами: Центральна та Східна Європа та країни Балтії (ЦЄБ), Південно-східна Європа (ПСЄ) та Співдружність Незалежних Держав та Монголія (СНДМ).

Діаграма 3: Середній індекс переходу до ринкової економіки

Джерело: "Звіт про перехідні економіки" ЄБРР, 2006 р.

Ключові завдання переходу до ринкової економіки, які стоять перед Україною:

- **Диверсифікація виробничої бази та підвищення конкурентоспроможності країни**, у відповідь на зростання тиску з боку зовнішніх постачальників, враховуючи очікуване приєднання країни до СОТ у найближчому майбутньому та початок переговорів про розширення угоди про вільну торгівлю з ЄС незабаром після цього. Досягнення цих цілей потребуватиме подальшої економічної диверсифікації (зараз частка металургії та металообробки складає більше чверті загального обсягу промислового виробництва та близько 40% загального обсягу експорту) та лібералізації ринку, з обмеженням використання адміністративних важелів в економіці. Для повного використання вигод від більшої торговельної та економічної інтеграції у світову економіку будуть потрібні також значні інвестиції для ліквідації існуючих вузьких місць інфраструктури та транспорту.
- **Покращення доступу до капіталу шляхом розвитку внутрішніх ринків капіталу**, з метою задоволення зростаючих потреб корпоративного сектору у фінансуванні. У фінансовому секторі України протягом останніх двох років сталися значні зміни. Хоча фінансове посередництво розвивається, за сприяння приходу до банківської системи великих закордонних гравців, залишаються занепокоєння щодо розкриття інформації, прозорості власності та непрозорих практик кредитування у менших банках. Внутрішній ринок капіталу все ще перебуває на початковій стадії розвитку, і перешкодами для його розвитку є слабкий захист прав міноритарних акціонерів та відсутність адекватного законодавства для регулювання випуску похідних фінансових інструментів

та торгівлі ними. Додаткові перешкоди для розвитку небанківських фінансових установ створюються нормативною базою валютного регулювання, яка є обтяжливою для іноземних інвесторів, слабкою законодавчою базою регулювання послуг іпотеки, лізингу та факторингу, та затримкою впровадження реформ пенсійного забезпечення та охорони здоров'я.

- **Просування реформи енергетичної галузі**, шляхом зменшення перехресного субсидування між різними категоріями споживачів та встановлення тарифів, які забезпечуватимуть відшкодування витрат з метою стимулювання інвестицій та впровадження заходів для підвищення енергоефективності, сприяння розвитку приватної власності та приватного управління активами в енергетиці, та посилення незалежності Національної комісії регулювання електроенергетики.
- **Вдосконалення корпоративного управління та прозорості**, шляхом вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність підприємств, просування судової реформи, реформування системи державного та місцевого управління та створення рівних умов для всіх приватних інвесторів. Повторний продаж "Криворіжсталі", найбільшого металургійного заводу в Україні, у жовтні 2005 р., підняв стандарти для майбутньої широкомасштабної приватизації в країні. Проте, необхідно пройти ще довгий шлях до створення в Україні стабільної та прозорої законодавчої бази у галузі оподаткування та підприємництва.

2.3 Доступ до капіталу та інвестиційні потреби

Протягом періоду минулої Стратегії значно покращився доступ до міжнародного капіталу, і внутрішні джерела капіталу доповнювались рекордним обсягом чистих надходжень ПІІ та випуском українських облігацій, як державних, так і облігацій приватних підприємств. В цьому році фінансова нестабільність на західних ринках мала досить незначний вплив на внутрішній фінансовий ринок. Зберігається стабільний рівень основних макроекономічних показників та високий рівень ліквідності у банківській системі. Проте, різниці відсоткових ставок державних та корпоративних облігацій значно збільшились порівняно з мінімальними значеннями у квітні 2007 р. Якщо цей процес буде продовжуватись, це може мати негативний вплив на перспективи росту в Україні на середньостроковий період, тому що компанії можуть відчувати труднощі у фінансуванні своїх планів розширення. Може також уповільнитись банківське кредитування, яке у зростаючій мірі фінансується за рахунок зовнішніх запозичень.

Протягом останніх двох років Уряд України був активним гравцем на міжнародних ринках капіталу. Основні міжнародні рейтингові агенції після Помаранчевої революції підвищили рейтинги державних боргових зобов'язань в іноземній валюті. Зараз рейтинг країни дорівнює "BB-" за розрахунками агенції "Standard & Poor's" (з негативним прогнозом) та "Fitch" (з позитивним прогнозом), в той час як рейтинг за розрахунками агенції "Moody's" дорівнює

"B1". Після цього підвищення рейтингу Міністерство фінансів успішно розмістило у жовтні 2005 р. єврооблігації зі строком погашення 10 років на суму 600 млн. євро, з річною відсотковою ставкою доходності 4,95%. У 2006 р. воно одержало надходження від продажу єврооблігацій на загальну суму 1,6 млрд. дол. США. У вересні Уряд випустив перші єврооблігації, деноміновані у швейцарських франках (з додатковим випуском у листопаді), на суму, еквівалентну 307 млн. дол. США, зі строком погашення 12 років та 3,5% піврічним купоном. У листопаді Міністерство фінансів розмістило 1 млрд. дол. США зі строком погашення 10 років з спредом 197 базисних пунктів на додаток до відсоткової ставки казначейства США та доходністю 6,58%. У червні 2007 р. Уряд розмістив єврооблігації на суму 500 млн. дол. США зі строком погашення 5 років та доходністю 6,4%.

У 2005 та 2006 роках українські банки та великі підприємства також збільшили випуск цінних паперів в іноземній валюті на міжнародних ринках капіталу на суму більше 6,2 млрд. дол. США. Відповідно, доступ до міжнародного кредитного ринку також покращився. У 2005 та 2006 роках українські банки та підприємства залучили короткострокове синдикуване фінансування на загальну суму 3,8 млрд. дол. США, і тільки банківським сектором протягом 2006 року та у першій половині 2007 року було залучено відповідно 1,2 млрд. дол. США та 0,9 млрд. дол. США.

У 2005 р. був досягнутий рекордний рівень надходження чистих прямих іноземних інвестицій у 7,7 млрд. дол. США, в основному завдяки повторному продажу "Криворіжсталі" та продажу банку "Аваль" банку "Raiffeisen International". Незважаючи на підтримання обсягу надходження чистих прямих іноземних інвестицій, за оцінками, на рівні 5,3 млрд. дол. США у 2006 р. та 2,7 млрд. дол. США у першій половині 2007 р. (без врахування придбання банком "Unicredit" 95% частки "Укрсоцбанку" за 2,2 млрд. дол. США, остаточне оформлення угоди щодо якого очікується у другій половині 2007 р.), загальний обсяг ПІІ (приблизно 20 млрд. дол. США) залишається набагато нижчим обсягу ПІІ у країнах подібного розміру у Центральній та Східній Європі, наприклад, у Польщі (80 млрд. дол. США) або Румунії (32 млрд. дол. США). Україна має потенціал до значного збільшення обсягу залучених ПІІ, з врахуванням близькості до нових кордонів Європейського Союзу, відносно дешевої та кваліфікованої робочої сили та кількості великих підприємств, які підлягають приватизації. Реалізація цього потенціалу залежатиме від подальшого покращення підприємницького середовища, посилення реалізації прав власності та прозорості процесу приватизації.

3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

3.1 Пріоритети Банку на період Стратегії

Протягом наступного періоду Стратегії Банк намагатиметься надавати допомогу Україні у досягненні ключових цілей переходу до ринкової економіки, які стоять перед Україною, як зазначено у Розділі 2.2, шляхом наступного:

- сприяння підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та диверсифікації економіки
- підвищення стандартів корпоративного управління українського приватного сектору та сприяння прямим іноземним інвестиціям;
- сприяння подальшому розвитку ринків капіталу та надання постійної підтримки мікро-, малим та середнім приватним підприємствам шляхом надання цільових довгострокових кредитних ліній разом з банками-партнерами.
- сприяння підвищенню енергоефективності та енергетичної безпеки, та сталому використанню природних ресурсів в усіх галузях економіки;
- підвищення ефективності та надійності ключової транспортної інфраструктури, виробництва, передачі та розподілу електроенергії, комунальної інфраструктури та нафто- і газотранспортної систем України.

З метою вирішення проблем окремих галузей, які постануть перед ними в Україні у наступні роки, Банк має пропонувати додаткові продукти та розробляти нові підходи у державному та приватному секторах шляхом використання свого досвіду, набутого під час роботи у країнах, які просунулися далі у процесі переходу до ринкової економіки. Зокрема, Банк буде активно розглядати можливість фінансування без використання державних гарантій для тих державних підприємств у галузях транспорту, електроенергетики, телекомунікацій та природних ресурсів, які досягли значних успіхів у корпоратизації, реструктуризації та досягненні прозорості.

В рамках своєї програми фінансування в національній валюті Банк буде пропонувати фінансування у гривнях у секторі комунальних послуг, на ринку споживчого та іпотечного кредитування та підприємствам, які мають нехеджовані ризики коливань курсу національної валюти.

Ключовим елементом надання фінансування для великих інфраструктурних проектів з транс'європейським виміром буде співробітництво та співфінансування таких проектів з ЄІБ в рамках домовленостей, досягнутих між ЄІБ та ЄБРР для регіону СНД. Банк також намагатиметься залучати та використовувати грантове фінансування від ЄС та інших донорів з метою сприяння виконанню проектів в галузях інфраструктури, комунальних послуг, енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, а також проектів у галузі безпеки вугільних шахт (див. Розділ 4 щодо більш детального опису співробітництва з ЄІБ.)

У приватному секторі Банк намагатиметься далі збільшувати частку акціонерного капіталу у своєму портфелі та продовжувати розширення можливостей

синдикованого кредитування в термінах обсягів та строків кредитування, та шляхом представлення українських позичальників більшій кількості учасників ринку синдикованого кредитування. Банк також намагатиметься підтримувати диверсифікацію української економіки шляхом визначення проектів, придатних для банківського кредитування, у галузі автомобілебудування, аерокосмічній галузі, галузях засобів масової інформації та телекомунікацій.

Результати, яких може досягти Банк в рамках пропонованої Стратегії, залежать від просування процесу реформ протягом наступних років. Є надія, що Уряд України, на додаток до своєї амбіційної програми інвестицій в інфраструктуру держави, буде зберігати прихильність до впровадження реформ у корпоративному секторі, на ринках капіталу та реформ оподаткування і судочинства.

Банк буде збільшувати пріоритетність діяльності в регіонах шляхом відкриття другого Представництва в Дніпропетровську, яке підтримуватиме розширення діяльності Банку у східних областях країни. На основі досвіду відкриття цього Представництва протягом періоду Стратегії буде розглядатись подальше розширення діяльності у західних та/або південних регіонах України.

3.2 Галузеві завдання та пріоритети діяльності

3.2.1 Компанії

Банк буде продовжувати надавати фінансування українським та іноземним компаніям. Основним пріоритетом у виробничому секторі буде підтримка **українських підприємств** у їх зусиллях щодо підвищення енергоефективності, модернізації та впровадженні міжнародних стандартів охорони довкілля. Це включатиме фінансування деяких великих українських підприємств, які продемонстрували значні успіхи у покращенні прозорості та корпоративного управління з особливою пріоритетністю проектів, що включають значне підвищення енергоефективності та вигоди щодо охорони довкілля у металургійній, хімічній, машинобудівній та автомобілебудівній промисловості.

Банк також буде підтримувати збільшення потоку **прямих іноземних інвестицій**, які очікуються у галузях агробізнесу, споживчих товарів, металургії, капітального обладнання, будівельних матеріалів, нерухомості, нафти та газу. Враховуючи те, що багато європейських компаній почали переведення своїх виробничих потужностей далі на схід з метою зменшення витрат, Україна продовжуватиме бути хорошим місцем для розташування таких потужностей з огляду на її близькість до ринку ЄС та наявності кваліфікованої робочої сили.

Банк буде особливо зацікавлений у підтримці **транскордонних інвестицій** в Україну з боку підприємств з Країн діяльності Банку, сусідніх з Україною, наприклад, Польщі та Росії, та інвестицій українських підприємств в цьому регіоні.

3.2.2 Підвищення енергоефективності

Цілі переходу до ринкової економіки

Підвищення енергоефективності буде ключовим пріоритетом діяльності Банку на період наступної Стратегії. Україна є однією з найбільш енергоінтенсивних країн в світі та має величезний потенціал підвищення енергоефективності - енергоефективність в Україні складає лише третину від середнього показника для 15 країн ЄС (які були членами ЄС до його розширення)⁸.

Недавнє підвищення цін на російський газ та постійно високі ціни на нафту на світових ринках призвели до поступового підвищення тарифів та створили вагоміші стимули для споживачів енергоресурсів для вирішення проблем ефективності, зокрема, у промисловому секторі. Це є важливою нагодою для Банку реалізувати значний вплив на перехідні процеси в економіці шляхом впровадження проектів підвищення енергоефективності з масштабним демонстраційним ефектом.

Підвищення енергоефективності пропонує потужний механізм досягнення цілей Банку щодо переходу до ринкової економіки в Україні. Перш за все, підвищення енергоефективності дозволить скоротити витрати на енергоресурси, підвищуючи таким чином конкурентоспроможність підприємств та прямо збільшуючи добробут українських споживачів (зокрема, в контексті збільшення цін на енергоресурси). По-друге, зменшення попиту на енергоресурси зменшить занепокоєння щодо енергетичної безпеки за рахунок зменшення залежності України від імпортованого палива. По-третє, підвищення енергоефективності дає вигоди для охорони довкілля та сприяє появі нових послуг та робочих місць.

Ефективність використання енергоресурсів має велике значення для національної безпеки України. Україна сильно залежить від імпорту енергоресурсів як джерела постачання більшої частини її первинних енергетичних ресурсів. З огляду на те, що більшість первинних енергетичних ресурсів постачається з Російської Федерації, Україна вразлива до політичної ситуації у сусідній країні. Зменшення споживання енергоресурсів через більш ефективне використання, очевидно, сприятиме зменшенню цієї залежності.

Підвищення енергоефективності є також важливим для економічного зростання та підвищення рівня життя в Україні. Прямі та непрямі субсидії, спрямовані на підтримку спроможності споживачів сплачувати за енергоресурси, призводять до значних витрат коштів з місцевих бюджетів та погіршення якості комунальних послуг.

Однією з цілей Банку щодо переходу до ринкової економіки буде продовження його ініціатив, спрямованих на підвищення енергоефективності у всіх галузях економіки: шляхом прямого кредитування в корпоративному секторі та шляхом розширення кредитування через посередників в рамках кредитних ліній для підвищення енергоефективності. Це передбачає надання не тільки фінансових ресурсів, але й технічної консультативної допомоги з метою визначення та впровадження широкого діапазону інвестицій для підвищення енергоефективності, зокрема, у промисловому секторі.

⁸ Щодо більш детального огляду стратегії Банку щодо підвищення енергоефективності див. Додаток 5.

Пріоритети діяльності

Основними пріоритетами діяльності щодо підвищення енергоефективності будуть наступні:

- Збільшення інвестицій у підвищення енергоефективності у промислових галузях:
 - Банк буде стимулювати своїх клієнтів до оцінки можливостей підвищення енергоефективності у якості частини будь-якого спільного проекту з Банком. Будуть надаватись ресурси технічної допомоги для проведення енергетичних аудитів та проведення навчання з енергетичного менеджменту;
 - Банк буде активно просувати можливості щодо підвищення енергоефективності з метою залучення нових клієнтів, для яких економія енергоресурсів є частиною їхньої корпоративної стратегії;
- Надання підтримки впровадження для проектів підвищення енергоефективності – зокрема, навчання з енергетичного менеджменту – з метою забезпечення реального впровадження інвестицій та сприяння передачі навичок з метою покращення сталості відповідних видів діяльності;
- Фінансування малих та середніх проектів підвищення енергоефективності та проектів у галузі відновлюваних джерел енергії в рамках цільових кредитних ліній – Української програми з енергоефективності для банків (100 млн. євро);
- Співпраця з організаціями та фінансовим сектором з метою розробки та впровадження механізмів фінансування підвищення енергоефективності у житлово-комунальному секторі, включаючи використання технічної допомоги та грантового співфінансування;
- Прискорення політичного діалогу у галузі підвищення енергоефективності; надання підтримки Національному агентству з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів та Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки, які розробляють законопроекти у галузях підвищення енергоефективності та відновлюваних джерел енергії, зокрема, щодо малих ГЕС та тарифів на "зелену енергію";
- Вдосконалення діалогу з донорами шляхом участі в Робочій групі з питань енергоефективності і відновлюваних джерел енергії;
- Сприяння купівлі вуглецевих кредитів у клієнтів в рамках Вуглецевого фонду Нідерландів та Багатостороннього фонду вуглецевих кредитів. Банк буде співпрацювати з Міністерством палива та енергетики та Міністерством охорони навколишнього природного середовища з метою розвитку інституційної спроможності для затвердження продажу вуглецевих кредитів та буде надавати допомогу клієнтам, зокрема, у галузях енергетичної та комунальної інфраструктури, з метою визначення та підготовки угод з вуглецевими кредитами.

3.2.3 Енергетика

Україна має можливість стати важливим гравцем у забезпеченні енергетичних потреб Європи. Україна має також значні власні потреби. Маючи один з найвищих у регіоні діяльності Банку рівнів енергоінтенсивності економіки, Україна потребує інвестицій у всіх секторах цієї галузі з метою підвищення ефективності та надійності постачання. Банк підтримуватиме впровадження Меморандуму між Україною та ЄС про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі (від 1 грудня 2005 р.), який є наріжним каменем співробітництва між Україною та ЄС в енергетиці. Без значних інвестицій, які з часом потребуватимуть участі приватного сектору, Україна може опинитись перед загрозою дефіциту енергоресурсів у середньостроковому періоді.

Цілі переходу до ринкової економіки

- Завершення процесу лібералізації, включаючи реформування системи формування тарифів, з метою залучення інвестицій;
- подальша розробка законодавства, пов'язаного з Концепцією Оптового ринку електроенергії, з метою надання можливості використання двохсторонніх контрактів;
- посилення незалежності регулюючого органу;
- реструктуризація великих обсягів боргу в галузі, які накопичились протягом минулих періодів; та
- приєднання до УСТЕ та Договору про енергетичну спільноту, та сприяння зближенню законодавства у галузі енергетики України до законодавства ЄС, що слугуватиме каталізатором важливих реформ, і також дозволить Україні збільшити обсяги торгівлі електроенергією з її західними сусідами.

Пріоритети діяльності

Ключовими аспектами пріоритетів діяльності будуть наступні:

- сприяння Уряду у відновленні процесу приватизації та готовність до надання передприватизаційного та постприватизаційного фінансування підприємствам галузі;
- до початку наступного етапу приватизації, фінансування модернізації розподільчих активів у державних компаніях з метою підвищення ефективності, якості та надійності постачання, а також вдосконалення корпоративного управління. За умови кредитоспроможності державних підприємств, надання фінансування без державних гарантій, з метою заохочення обґрунтованої фінансової практики та досягнення значного демонстраційного ефекту;
- Банк сприятиме впровадженню проектів у галузі відновлюваних джерел енергії у якості альтернативи проектам на базі викопного палива, та братиме участь у політичному діалозі і розглядатиме можливість фінансування за рахунок коштів технічної допомоги з метою

впровадження структур тарифів для відновлюваних джерел енергії для підтримки таких проектів;

- підтримка участі приватного сектору у секторах розподілу та виробництва електроенергії, з пріоритетністю проектів, спрямованих на підвищення ефективності перетворення та розподілу енергії, якості енергетичних послуг та вдосконалення корпоративного управління;
- сприяння впровадженню міжнародних стандартів ядерної безпеки в Україні; та
- участь у політичному діалозі з Урядом та координація зусиль з іншими донорами та МФУ з метою сприяння необхідним структурним та регуляторним реформам у відповідності до визначених вище Цілей переходу до ринкової економіки.

ЧФУ та РЯБ

У липні 2007 р. на засіданнях Асамблеї Чорнобильського фонду "Укриття" (ЧФУ) та Асамблеї Рахунку ядерної безпеки (РЯБ) була підтверджена їхня прихильність до продовження допомоги Україні у завершенні реалізації проектів Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (ПЗЗ), а саме проекту Нового безпечного конфайнменту та фінансованих РЯБ сховища відпрацьованого ядерного палива та заводу з переробки рідких радіоактивних відходів. Обидві Асамблеї також схвалили відповідні Грантові угоди. Очевидно, що не пізніше 2009 р. буде потрібне додаткове фінансування, і Банк, у якості Адміністратора коштів, буде брати участь у ініціативах з метою залучення коштів під керівництвом "Великої вісімки" та ЄС.

В рамках ЧФУ реалізація більшості завдань ПЗЗ завершена, початок детального проектування та будівництва Нового безпечного конфайнменту, проекту на суму приблизно 500 млн. євро, запланований на літо 2007 р. Стабілізація існуючого чорнобильського об'єкту "Укриття", яка була успішно завершена у 2007 р., значно зменшила ризик його руйнування на строк від 10 до 15 років. Задовго до цього терміну об'єкт "Укриття" буде накритий всередині Нового безпечного конфайнменту, і почнеться демонтаж найбільш нестабільних конструкцій.

Робота на двох об'єктах, фінансованих РЯБ, відновилась у серпні 2007 р. після того, як Асамблея РЯБ затвердила план добудови цих двох об'єктів, важливих для безпеки та виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС, будівництво яких було зупинено у 2000 р.

Успішна реалізація цих двох великомасштабних та технічно складних проектів потребуватиме професійної досконалості з боку підрядника, Замовника та його Груп управління проектами. Це також потребуватиме тісного співробітництва з українськими регулюючими та адміністративними органами. Банк разом зі своїми українськими партнерами гратиме важливу роль у забезпеченні виконання цих умов та їхнього дотримання до завершення реалізації цих проектів, яка запланована на 2011 рік.

3.2.4 Природні ресурси: нафтогазовий сектор та гірничовидобувна промисловість

Україна є нетто-імпортером нафти та газу, і забезпечує тільки 18% поточного обсягу споживання нафти та газу з ресурсів власного видобутку. Україна має великі поклади вугілля, які за деякими оцінками досягають 6,5 трильйонів тонн, з обсягом підтверджених запасів у 117 млрд. тонн, проте ця галузь залишається в основному неререформованою. Основна роль України у галузі природних ресурсів - це транзит нафти та газу до Європи з Росії та Каспійського регіону. Проте, ця важлива ресурсна артерія базується на експлуатації у багатьох випадках 30-40-річного трубопроводу, малопотужних та неефективних з точки зору використання енергоресурсів компресорних станцій, невідповідних сховищ, та слабкій функції контролю та вимірювання внаслідок застарілості та неефективності вимірювального обладнання та недостатнього забезпечення вимірювальним обладнанням у основних точках надходження на територію та виходу з території України. Україна також має одні з найбільших у світі запасів вугілля, проте також одні з найгірших показників гірничої безпеки в галузі, що потребує значних інвестицій у гірничу безпеку та покращення регулювання. Останні події у вугільній галузі України, наприклад, поява прибуткових приватних добувних підприємств та прийняття урядової стратегії для галузі, яка включає приватизацію деяких потенційно рентабельних шахт, відкривають можливості для підтримки перехідних процесів у вугільній галузі.

Цілі переходу до ринкової економіки

- Реконструкція та модернізація транзитної інфраструктури з метою забезпечення енергетичної безпеки, сприяння підвищенню енергоефективності, і вдосконалення системи контролю та вимірювання для забезпечення прозорості та управління;
- Вдосконалення управління та прозорості системи НАК "Нафтогаз України" та сприяння комерціалізації НАК;
- Допомога у фінансуванні інвестицій приватного сектору шляхом більш відкритої урядової політики та підвищення прозорості регулювання;
- Збільшення використання нафти та газу внутрішнього видобутку та чистих вугільних технологій, наприклад, сучасної технології газифікації вугілля, та модернізація електростанцій з метою заміни технологій на більш чисті.

Пріоритети діяльності

Ключовими аспектами середньострокових пріоритетів діяльності будуть наступні:

- модернізація та розвиток транзитної інфраструктури, включаючи трубопроводи, компресорні станції, вузли обліку та сховища. Це включає розвиток інфраструктури та модернізацію виробничих об'єктів, які обговорювались з компаніями "Укртранснафта" та "Укртрансгаз" в контексті реалізації Меморандуму між Україною та ЄС про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі, тристороннього Меморандуму про взаєморозуміння ЄС/ЄІБ/ЄБРР від

грудня 2006 р. та двостороннього Меморандуму про взаєморозуміння з ЄІБ;

- участь структур НАК в інших видах діяльності, крім транзиту нафти та газу, наприклад, у розвідці та розробці родовищ нафти та газу;
- фінансування приватних інвестицій та ПП в галузі з метою підтримки національних виробників та постачальників послуг, які дотримуються принципів прозорості та високих стандартів охорони здоров'я та праці, залучення ширшої зовнішньої участі у виробництві всередині країни та підвищення енергоефективності. Це включатиме підтримку приватних компаній, які займаються розвитком інфраструктури, та підтримку (включаючи можливу участь ЄБРР в акціонерному капіталі) відповідних компаній, які займаються розробкою ресурсів, наприклад, компанії "Cadogan"; та
- сприяння фінансуванню розвитку та розширенню діяльності якісних роздрібних постачальників палива, включаючи альтернативні види палива, наприклад, СНГ та СПГ. Це включатиме у найближчому майбутньому продовження підтримки підприємства "Галнафтогаз", а також інших аналогічних роздрібних постачальників, які відповідають вимогам, і також допомогу у впровадженні проектів у галузі дистрибуції альтернативних видів палива, наприклад, компаній-роздрібних постачальників СПГ та СНГ.
- пошук відповідних партнерів у вугільному секторі, з пріоритетною увагою до гірничої безпеки, підвищення енергоефективності та проблем зміни клімату.

3.2.5 Транспорт

Банк буде продовжувати відігравати ключову роль у розвитку транспортної інфраструктури України, та буде відповідним чином враховувати рекомендації Групи високого рівня з питань розширення головних транс'європейських транспортних напрямків на території сусідніх країн і регіонів, і також Довгострокову стратегію TRACECA.

Ключова зміна стратегії полягатиме у поступовому переході до фінансування без державних гарантій у транспортній галузі: наприклад, проектів "Укрзалізниці", Центру керування повітряним рухом та, можливо, "Укрпошти".

Очікується, що підготовка до фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році стане каталізатором інвестицій з державних та приватних джерел у модернізацію транспортної інфраструктури України, спрямованих на сталу відповідність вимогам для цього заходу.

Цілі переходу до ринкової економіки

- Завершення корпоратизації "Укрзалізниці" та продовження реформ у залізничній галузі, включаючи спрощення доступу приватних операторів;
- прийняття сучасного законодавства щодо дорожніх концесій, яке б створило можливість інвестування у дорожній сектор із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства (ДПП);

- розробка галузевих стратегій для обласних аеропортів та морських та річкових портів України з метою усунення вузьких місць, підвищення ефективності пасажирських та вантажних перевезень, вдосконалення аеронавігації та сприяння більш повній реалізації транзитного потенціалу України у відповідності до рекомендацій Бакинських робочих груп, довгострокових стратегій TRACECA та рекомендацій Групи високого рівня;
- початок переговорів про створення Спільного авіаційного простору з метою повної інтеграції України до єдиного авіаційного ринку ЄС та до європейських авіаційних структур. Україна переймає авіаційне законодавство ЄС та відповідні стандарти, наприклад, у галузі безпеки та управління повітряним рухом.

Пріоритети діяльності

Ключовими аспектами середньострокових пріоритетів діяльності будуть наступні:

- завершення модернізації дороги М06, що з'єднує Київ з кордоном з ЄС, а також фінансування проектів щодо інших важливих міжнародних транспортних коридорів;
- продовження політичного діалогу з Міністерством транспорту з метою надання допомоги Уряду у прийнятті сучасного законодавства щодо дорожніх концесій та механізмів ДПП у дорожньому секторі. Це буде доповнюватись можливим пілотним проектом дорожньої концесії, щодо якої має бути проведений тендер у відповідності до нового законодавства;
- підтримка корпоратизації "Укрзалізниці" та інвестицій у рухомий склад, автоматичні системи управління рухом та енергозбереження, розвиток основних міжнародних транспортних коридорів;
- надання підтримки необхідному процесу модернізації української авіаційної галузі та підвищення безпеки повітряного руху, створенню необхідної інфраструктури, в тому числі шляхом консолідації авіаційної галузі.

3.2.6 Муніципальна та екологічна інфраструктура

Новим Бюджетним кодексом, прийнятим у 2001 р., був передбачений пакет реформ фінансування місцевих органів влади, який надав можливість українським містам здійснювати запозичення без необхідності державних гарантій. Після цього деякі великі українські міста одержали можливість доступу до українських та міжнародних фінансових ринків та залучили невеликі обсяги фінансування на короткі строки. Проте, потреби місцевих органів влади у фінансуванні все ще в основному не задоволені.

Цілі переходу до ринкової економіки

Фундаментальною метою Банку у галузі комунального господарства на протязі перехідного періоду є розвиток кредитоспроможності місцевих органів влади та комунальних підприємств для модернізації комунальних послуг. Це потребує:

- Більшої прозорості та підзвітності;
- Вдосконалення операційного управління та навичок планування;
- Адекватної структури тарифів на комунальні послуги, яка має забезпечувати повне відшкодування витрат та відсутність перехресних субсидій в рамках збереження доступності тарифів;
- Підвищення ефективності надання комунальних послуг, особливо, підвищення енергоефективності;
- Вдосконалення законодавчої бази фінансування місцевих органів влади, включаючи законодавство, що регулює запозичення, забезпечення, виконання судових рішень, а також юридичні та фінансові стосунки між місцевими та центральними органами влади; та
- Ширшої участі приватного сектору на основі керівних принципів Банку щодо проведення тендерів для укладання концесійних договорів.

Пріоритети діяльності

Протягом періоду Стратегії Банк буде намагатися реалізовувати наступні заходи:

- надавати фінансування місцевим громадам, і у відповідних випадках місцевим комунальним підприємствам без державних гарантій, з метою підтримки децентралізації відповідальності за фінансування, а також сприяти підвищенню кредитоспроможності позичальників - місцевих органів влади;
- тісно співпрацювати з комунальними підприємствами з метою підтримки прозорих угод про державно-приватне партнерство, якщо такі угоди будуть можливі;
- розглядати можливість надання фінансування з державними гарантіями для менших місцевих громад;
- розвивати механізми фінансування через посередників за участю українських банків для менших місцевих громад та менших комунальних підприємств;
- надавати фінансування в національній валюті місцевим громадам та комунальним підприємствам з метою кращої відповідності валюті їхніх грошових потоків, коли фінансування в національній валюті стане можливим;
- розглянути можливість структурування проектів муніципального житла на основі нещодавно розробленого підходу для російського ринку в Сургуті;
- розглянути фінансування сталого громадського транспорту та іншої інфраструктури в контексті підготовки до проведення Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році з метою забезпечення відповідності вимогам для цього заходу.

Обмеження щодо доступності тарифів залишатимуться проблемою, і Банк пристосовуватиме обсяги, структури та строки інвестицій з метою забезпечення довгострокової доступності тарифів. Банк намагатиметься шукати джерела грантового фінансування інвестицій від донорів у випадках, якщо обмеження щодо доступності тарифів будуть обмежувати інвестиції, фінансовані за рахунок

кредитів, меншим рівнем, ніж необхідний для досягнення ефективних технічних та природоохоронних рішень. Банк буде продовжувати використання коштів технічної допомоги з метою забезпечення інституційного розвитку та досягнення сталих результатів в рамках проектів. Інституційна допомога буде спрямована на комунальні підприємства та місцеві органи влади для вирішення проблем корпоративного управління, фінансової, операційної та комерційної спроможності.

3.2.7 Фінансовий сектор та фінансування мікро-, малих та середніх підприємств

3.2.7.1 Фінансовий сектор

Цілі переходу до ринкової економіки

- Підтримка розвитку внутрішніх ринків капіталу;
- заохочення іноземних інвестицій у банківському секторі у якості засобу посилення капітальної бази українських банків, а також посилення конкуренції;
- підтримка консолідації та посилення капітальної бази банків з українськими власниками у достатній мірі з тим, щоб уможливити задоволення ними очікуваного значного зростання попиту на кредитні ресурси;
- посилення регулювання і нагляду у банківському секторі та секторі фінансових послуг; та
- сприяння розвитку іпотечного кредитування; лізингових та пенсійних фондів.

Пріоритети діяльності

- Підтримка зростання та інституційного розвитку банків з українськими власниками шляхом інвестування в їхній капітал та надання довгострокового фінансування банківській системі у вигляді субординованих кредитів, синдикованих кредитів, кредитних ліній для МСП або для підвищення енергоефективності;
- пошук нових середніх та малих банків-партнерів, особливо в регіонах;
- участь у політичному діалозі щодо стратегії для двох державних банківських установ ("Укрексімбанк", "Ощадбанк");
- розробка інструментів фінансування в національній валюті на основі підходу, який вже був використаний в Росії та інших країнах;
- участь в угодах щодо секуритизації з метою підтримки подальшого росту фінансових установ; та
- активна участь у створенні нових секторів медичного страхування, лізингу, пенсійних фондів та споживчого кредитування.

3.2.7.2 Мікрокредитування та фінансування малих та середніх підприємств

Цілі переходу до ринкової економіки

- Покращення доступу до надійних джерел фінансування для кредитоспроможних ММП/МСП;
- сприяння конкуренції між установами, які здійснюють кредитування ММП в країні;
- подальша розробка ефективних та легкодоступних фінансових продуктів для ММП, особливо у сільській місцевості та у сільському господарстві; та
- покращення навчання та управління для діяльності з кредитування ММП, включаючи такі сфери, як, наприклад, внутрішній аудит та системи управлінської інформації.

Пріоритети діяльності

- Підтримка існуючих банків-партнерів, які вже фінансують більше 50% портфелю кредитів для ММП з власних коштів, для задоволення зростаючого попиту на мікро- та малі кредити в Україні.
- Розширення цієї діяльності у регіони, де цього часу такі послуги були недостатніми.
- Продовження розширення кредитування у сільській місцевості та для сільського господарства з метою подальшого поширення таких послуг для найменших спільнот і найменших ММП.
- Продовження особливої уваги до гендерного аспекту. Зараз жінки складають приблизно 50% позичальників ММП.
- Поширення у 2007/2008 р. програми фінансування ММП на додаткові 50 - 100 міст.
- Продовження навчання кредитних інспекторів та персоналу банків. Протягом 2007-2010 років передбачається провести навчання приблизно 700 кредитних інспекторів.
- Збільшення доступності кредитування ММП та підвищення конкуренції в цій галузі, і таким чином підвищення якості послуг, які надаються позичальникам ММП шляхом залучення нових банків-партнерів та інших організацій, що надають фінансування ММП, до участі в УПМ, зокрема, організацій, що розташовані в регіонах.
- Зосередження на підвищенні ефективності кредитування шляхом створення внутрішніх навчальних підрозділів, а також шляхом вдосконалення технологій кредитування.

Банк буде продовжувати сприяння розвитку приватного сектору МСП шляхом реалізації Програм Управління перетвореннями (ТАМ) та консультаційних послуг для підприємств (BAS), які були розроблені з метою сприяння розвитку та зростання МСП у країнах діяльності Банку. Особлива увага приділяється

управлінським навичкам, позиціонуванню на ринку, інформаційним системам, сертифікації якості, технічній та екологічній модернізації. Програма BAS ще не відкрила свого представництва в Україні, проте у 2006 р. було виконане Техніко-економічне обґрунтування. В результаті цього дослідження було визначено, що підприємства мають потребу у допомозі такого типу, яка пропонується в рамках Програми BAS, що обґрунтовує діяльність групи спеціалістів BAS щодо підтримки МСМП в Україні, та сприяння українській галузі надання консультативних послуг, що спеціалізується у секторі МСМП. Пріоритетом для Банку буде допомога ТАМ/BAS у залученні фінансування для підтримки діяльності ТАМ та створення 1-3 Представництв BAS в Україні. Для створення цих нових представництв BAS може бути надане фінансування з коштів чистого доходу ЄБРР, і для подальшої підтримки діяльності BAS ЄБРР буде намагались залучити фінансування та/або співфінансування від різних донорів, включаючи ЄС.

3.2.8 Агробізнес

Цілі переходу до ринкової економіки

Цілі Банку щодо переходу до ринкової економіки для цієї галузі є наступними:

- завершення розробки повністю функціональної системи Складських документів (СД) з використанням технічної допомоги (сприяння впровадженню системи нормативних документів, пов'язаних з позасудовими процедурами врегулювання та створенням компенсаційного фонду, та загальному завершенню створення системи) та підтримка ринкових механізмів регулювання торгівлі зерном;
- модернізація галузі переробки сільськогосподарської продукції з особливою увагою до секторів, які мають тісні зв'язки з іншими сегментами (наприклад, постачання сировини, первинна обробка, відновлювані джерела енергії на основі сільськогосподарського виробництва та пакування);
- підтримка розвитку логістики та дистрибуції (включаючи склади, дистриб'юторські центри, оптову та роздрібну дистрибуцію продовольчих товарів); та
- підтримка модернізації та розвитку компаній, які мають українських власників, у секторі агробізнесу.

Пріоритети діяльності

У напрямку досягнення цих цілей, пріоритети діяльності будуть наступними:

- заохочення збільшення прямих іноземних інвестицій шляхом фінансування інвестицій разом з іноземними стратегічними інвесторами або шляхом сприяння розвитку компаній, які мають українських власників, у галузях, які пізніше можуть приваблювати іноземних інвесторів;
- збільшення зусиль у роботі з сильними українськими компаніями;

- збільшення кредитування українських та іноземних компаній під заставу сільськогосподарської продукції та складських документів (з додаванням, якщо це необхідно, застави інших активів). Це може мати форму кредитів через українські комерційні банки або з допомогою таких банків з використанням системи складських документів, якщо це можливо, або інших перехідних структур фінансування;
- зосередження на фінансуванні галузей, які пов'язані з постачанням продуктів харчування – дистрибуції та роздрібною торгівлі продуктами харчування та товарами повсякденного попиту; та
- зосередження на фінансуванні впровадження та розвитку сильних українських торгових марок та інноваційної продукції, покращення якості продукції.

3.2.9 Нерухомість і туризм

Цілі переходу до ринкової економіки

Ключові цілі переходу до ринкової економіки у галузі нерухомості і туризму включають наступні:

- Збільшення кількості готелів, які відповідають міжнародним стандартам, зокрема, у Києві та інших великих містах та на курортах;
- Приватизація та модернізація готелів, які знаходяться у державній власності;
- Підтримка проектів, що пов'язані з туризмом;
- Сприяння розвитку логістичної та складської інфраструктури, та збільшення пропозиції офісних приміщень високої якості та приміщень для роздрібною торгівлі сучасного формату у Києві та інших великих містах.
- Підтримка проектів розвитку об'єктів нерухомості змішаного використання, у яких сполучаються зазначені вище види нерухомості.

Пріоритети діяльності

У галузі нерухомості і туризму Банк буде підтримувати міжнародних та українських девелоперів та інвесторів нерухомості шляхом низки інструментів фінансування, включаючи старший борг, меззанінний борг, пряму участь в акціонерному капіталі та фонди участі в акціонерному капіталі.

В термінах сегментів, Банк буде продовжувати підтримку інвестицій в офісні, торгові, логістичні, готельні та змішані об'єкти нерухомості в Києві та обласних містах України.

На додаток до цього, буде здійснюватись підтримка екологічно сталих проектів, деякі з яких можуть сприяти відродженню міського середовища. Банк сприятиме

розвитку української галузі будівельних матеріалів та передачі технологій, знань та управлінських навичок на українському ринку нерухомості і туризму.

Конкретні пріоритети діяльності Банку у галузі нерухомості і туризму включають наступні:

- у готельному сектору Банк буде брати участь у задоволенні незадоволеного попиту шляхом продовження підтримки проектів, які запроваджують міжнародні стандарти щодо рівня управління та послуг готелів. Банк надаватиме підтримку проектам якісних готелів в центрах міст, включаючи будівництво готелів середнього рівня в Києві, з метою сприяння розвитку інфраструктури та задоволення зростаючого попиту з боку міжнародних бізнесменів, які приїжджають у відрядження. Банк також визначатиме можливості підтримки готельних мереж в основних обласних містах України.
- Банк надаватиме підтримку вибраним проектам приватизації готелів у містах (Одеса, Львів) та на курортах (Крим);
- Банк може сприяти створенню кредитних ліній для менших проектів у галузі туризму в рамках зусиль з сприяння розвитку МСП.
- Ринок логістичної та складської інфраструктури буде залишатись протягом наступних років важливим сегментом. Існує значний потенціал розвитку цього сегменту, тому що більшість існуючої складської інфраструктури не відповідає сучасним вимогам щодо управління логістикою та зберіганням.
- Очікується, що розвиток українського сектору роздрібної торгівлі сприятиме росту та розвитку попиту на складські приміщення.
- Банк буде підтримувати вибрані проекти, які сприятимуть створенню кращої офісної інфраструктури та інфраструктури роздрібної торгівлі за наявності підтвердженого попиту. Фактори, що обмежують розвиток адекватних офісних та торгових приміщень, включають нечіткість та непослідовність нормативних документів щодо планування на невизначеність законодавчої бази, недостатню прозорість та нестачу інвестиційного капіталу.

Банк розглядатиме можливості щодо підтримки об'єктів нерухомості **змішаного використання**, включаючи можливі комбінації готельних, торгових, логістичних та житлових складових.

3.2.10 Телекомунікації

Цілі переходу до ринкової економіки

Ключовими цілями переходу до ринкової економіки у телекомунікаційній галузі будуть наступні:

- забезпечення ефективної приватизації та лібералізації телекомунікаційної галузі, що потребує створення законодавчої/регуляторної бази у відповідності

до міжнародних стандартів, включаючи графік повної лібералізації телекомунікаційної галузі, зміну балансу тарифів та наявності повністю функціонального незалежного регулюючого органу;

- залучення приватних інвестицій для модернізації та розширення галузі, зокрема, у галузь фіксованого зв'язку, яка характеризується низьким рівнем проникнення на ринок та низьким рівнем розвитку послуг цифрового зв'язку, включаючи низький рівень доступу до широкосмугового зв'язку та продуктів передачі даних;
- лібералізація галузі з метою розвитку конкуренції та підтримка інвестицій в галузі альтернативних телекомунікацій;
- підтримка подальшого розвитку українського ринку мобільних комунікацій, включаючи фінансування розвитку стандарту UMTS 3G в рамках вже існуючих та інших операторів мобільного зв'язку; та
- підтримка розвитку альтернативних технологій Wimax, кабельних мереж, телебачення, та різноманітного і процвітаючого сектору засобів масової інформації.

Пріоритети діяльності

Ключовими середньостроковими пріоритетами діяльності Банку у телекомунікаційній галузі будуть наступні:

- з врахуванням рішень щодо часу, масштабів та механізму приватизації "Укртелекому", Банк може брати участь у процесі приватизації "Укртелекому" шляхом фінансування його придбання та/або придбання частки в акціонерному капіталі;
- збільшення обсягів та строків фінансування з метою розвитку мереж, якщо це буде потрібно, а також підтримка конкуренції альтернативних українських та міжнародних операторів на цьому ринку;
- на основі досвіду різних країн ЦСЄ та СНД, Банк буде продовжувати вивчати можливості інвестування у компанії, що надають альтернативні послуги (наприклад, Wimax), у телебачення, включаючи ефірне, кабельне та супутникове телебачення, та у інші засоби масової інформації, наприклад, радіо, кіно, видавничу діяльність, розповсюдження засобів масової інформації, зовнішню рекламу, а також розробку програмного забезпечення та компанії, що надають послуги у галузі інформаційних технологій.

4. ІНШІ МФУ ТА БАГАТОСТОРОННІ ДОНОРИ

Банк продовжує тісно співпрацювати з іншими міжнародними фінансовими установами, які діють в Україні, з метою забезпечення послідовності підходів до органів влади України у сферах, які становлять спільний інтерес, наприклад, щодо реформування енергетичної галузі та розвитку фінансового сектору, і також для того, щоб за необхідності програми доповнювали одна одну і не перетинались. Працівники Банку регулярно беруть участь у координаційних зустрічах донорів з усіма основними МФУ та донорськими організаціями в Україні. Працівники

Банку проводять зустрічі з представниками інших міжнародних фінансових установ в Києві, беруть участь у форумах донорів та робочих груп, ініційованих ЄБРР або Світовим банком, і засіданнях Робочої групи з питань реформування енергетики та інших аналогічних органів.

Постійно підтримуються контакти зі Світовим банком стосовно діяльності у фінансовому секторі, особливо у галузі іпотечного кредитування та регулювання небанківських фінансових установ і в інших сферах, у яких вибіркова діяльність Банку, спрямована на інституційний розвиток, доповнюється більш системним підходом Світового банку. Декілька окремих програм технічної допомоги МФК, наприклад, у галузі корпоративного управління та лізингу, у значній мірі доповнюють конкретні інвестиції ЄБРР. Що стосується МВФ, ЄБРР регулярно підтримує контакти з працівниками цієї організації як у Вашингтоні, так і у Києві.

4.1 Світовий банк

Після вступу України до Міжнародного Банку Реконструкції та Розвитку (Світового банку) у 1992 р., Світовий банк виділив більше 4,8 млрд. дол. США для 40 проектів в Україні, включаючи зобов'язання МБРР щодо надання фінансування на суму 4,7 млрд. дол. США для 34 проектів, 120 млн. дол. США для кредитно-гарантійного механізму, 32 млн. дол. США для чотирьох грантів Глобального екологічного фонду (GEF), та 5,5 млн. дол. США для проекту скорочення викидів вуглецю. Галузі, для проектів у яких були надані найбільші обсяги фінансування, включають енергетику та гірничу галузь, державне управління та фінанси.

Портфель проектів Світового банку в Україні зараз досягає 1,1 млрд. дол. США чистих зобов'язань МБРР щодо надання фінансування, з 12 активними кредитами. Проекти у державному секторі включають Проект модернізації Державної податкової адміністрації та Проект розвитку системи державної статистики для моніторингу соціальних та економічних реформ в Україні; у галузі енергетики та інфраструктури - Проект реабілітації та розширення централізованого теплопостачання м. Києва, Проект реабілітації гідроелектростанцій та Проект з водопостачання та водовідведення в місті Львові; у галузі фінансів, Другий проект розвитку експорту та проект "Розширення доступу до ринків фінансових послуг"; у галузі сільського господарства, проект "Видача земельних актів та створення системи кадастру"; та у соціальному секторі, проекти "Фонд соціальних інвестицій", "Модернізація системи соціальної допомоги", "Проект контролю за епідеміями ТБ та СНІД", та "Рівний доступ до якісної освіти". Поточний портфель потенційних проектів включає 10 додаткових проектів, запланованих Радою Директорів Світового банку на 2007-08 фінансові роки.

4.2 Європейський Інвестиційний Банк

Поточна діяльність ЄІБ в Україні здійснюється на основі рішення Ради ЄС від грудня 2004 р. (2005/48/ЄС) щодо діяльності ЄІБ в Росії, Україні, Білорусі та Молдові, та наступного підтвердження від Комісії ЄС щодо початку діяльності ЄІБ в Україні від травня 2005 р. ЄІБ почав свою діяльність в Україні після ратифікації Верховною Радою України Рамкової угоди між ЄІБ та Україною у

лютому 2006 р. загальна максимальна сума фінансування для зазначених країн складає 500 млн. євро. Закінчення дії минулого Мандату - 31 липня 2007 р. Можуть фінансуватись проекти в наступних галузях (1) охорона довкілля, та (2) транспорт, телекомунікації та енергетична інфраструктура на пріоритетних магістралях Транс'європейської мережі, які мають транскордонний вплив для держав-членів ЄС. Діяльність ЄІБ щодо кредитування має також відповідати критерію співробітництва та, у відповідних випадках, співфінансування з іншими міжнародними фінансовими установами, що забезпечує достатній розподіл ризиків та застосування відповідних умов проектів.

Основою нового Мандату ЄІБ на 2007-2013 роки є рішення Ради ЄС від грудня 2006 р. (2006/1016/ЄС), яка стосується діяльності ЄІБ в, зокрема, Східній Європі (Україна, Молдова, Білорусь*), Росії та на Південному Кавказі (Грузія, Вірменія, Азербайджан). У рішенні Ради ЄС визначений обсяг нового Мандату ЄІБ у Росії, Східній Європі та на Південному Кавказі:

"Що стосується Східної Європи, Південного Кавказу та Росії, ЄІБ має розширювати свою діяльність у зазначених країнах згідно відповідних умов, які мають бути сумісними з домовленостями ЄС високого рівня з відповідною країною щодо політичних та макроекономічних аспектів. У цьому регіоні ЄІБ має фінансувати проекти, що становлять значний інтерес для ЄС у галузях транспорту, енергетики, телекомунікацій та екологічної інфраструктури. Пріоритети мають надаватись проектам щодо розширених основних магістралей Транс'європейської мережі, проектам які мають транскордонний вплив для однієї чи більшої кількості держав-членів ЄС та великим проектам, які сприятимуть регіональній інтеграції за рахунок покращення зв'язків між країнами. (У галузі охорони довкілля, ЄІБ має в Росії...). У галузі енергетики особливо важливими є стратегічні проекти постачання та транспортування енергоресурсів. Діяльність ЄІБ щодо фінансування в цьому регіоні має здійснюватись в тісному співробітництві з Європейським Банком Реконструкції та Розвитку ("ЄБРР"), зокрема у відповідності до умов тристороннього Меморандуму про взаєморозуміння (далі - "Меморандум про взаєморозуміння") між Європейською Комісією, ЄІБ та ЄБРР (підписаний 15 грудня 2006 р.)."

Гранична величина загального обсягу кредитів ЄІБ для Східної Європи, Південного Кавказу та Росії складає 3,7 млрд. євро. Строк дії Мандату закінчується 31 грудня 2013 р.

Поточний портфель потенційних проектів в Україні

- Європейські дороги: Україна - Шосе М06 (підписаний)

Проект передбачає реконструкцію шосе М06 між Бродами та Києвом, та був підписаний 27 липня 2007 р. Сума кредиту - до 200 млн. євро. Проект співфінансується ЄБРР (який у грудні 2006 р. вже підписав свій кредит на суму 200 млн. євро).

- Передача електроенергії - НЕК "Укренерго" (етап оцінки)

Проект передбачає будівництво лінії електропередач в Україні. Кредит буде гарантований державою Україна. Запланована сума кредиту від ЄІБ - до 150 млн. євро. Проект буде співфінансуватися ЄБРР на таку ж суму кредиту. Підписання очікується у другій половині 2007 р.

ЄІБ та ЄБРР разом оцінюють подальші проекти в енергетичній галузі ("Укртрансгаз" та "Нафтогаз"), та, можливо, в галузі телекомунікацій ("Київстар" та ЮМС/МТС).

Подальша діяльність

Подальша діяльність на протязі наступного трирічного періоду 2007-2009 років у галузях, які включаються до нового Мандату ЄІБ, буде в міру поступового визначення нових проектів здійснюватись спільно з ЄБРР під егідою Меморандуму про взаєморозуміння. Працівники ЄІБ та ЄБРР тісно координують та координуватимуть свої зусилля в цьому напрямку, включаючи спільні місії, структурування проектів, переліки умов та ін.

Враховуючи розмір України та її важливість у регіоні країн - східних сусідів, можна очікувати появи значних проектів, зокрема, у галузях енергетики і транспорту, проте, за умови стабілізації політичного клімату та збільшення загальної прозорості (зокрема, в енергетиці).

4.3 Європейський Союз

Основні галузі співробітництва між ЄС та ЄБРР включають охорону навколишнього середовища, енергетику та підтримку фінансування малих і середніх підприємств. Допомога з боку Європейської Комісії включає значний внесок до фондів, якими управляє ЄБРР, а саме до Чорнобильського фонду "Укриття" (240 млн. євро) та Рахунку ядерної безпеки (до цього часу - біля 21 млн. євро). На додаток до цього, "Євратом" та ЄБРР надали позику у сумі 125 млн. дол. США (83 млн. дол. США та 42 млн. дол. США відповідно) для програми підвищення ядерної безпеки та модернізації двох атомних енергоблоків на Хмельницькій та Рівненській АЕС (проект ХАЕС-2/РАЕС-4) після початку їхньої експлуатації.

Програма партнерства і співробітництва між ЄС та Україною була підписана в 1994 та вступила в дію в 1998 році на початковий 10-річний період. Діє також низка спеціальних угод у галузях торгівлі, науки і технологій, та ядерної енергетики. У таких законодавчих рамках співробітництво буде зараз зосереджене, зокрема, на впровадженні Плану дій європейської політики сусідства, який був схвалений Радою з співробітництва ЄС та України в лютому 2005 р. У березні 2007 р. почались переговори щодо амбіційного нового Інструменту Європейського Сусідства та Партнерства, який замінить Угоду про партнерство і співробітництво. Проте, переговори про глибоку та всебічну Зону вільної торгівлі, яка є ключовим елементом цієї угоди, почнуться тільки після того, як Україна завершить процедуру приєднання до СОТ. У майбутній Угоді про вільну торгівлю велика увага приділятиметься зближенню регуляторної бази у певних ключових аспектах, які стосуються двохсторонньої торгівлі.

У 2005 та 2006 р. обсяг допомоги, яка була надана Україні в рамках Національної програми TACIS, збільшився до 88 млн. євро у 2005 р. та 100 млн. євро у 2006 р. Ця допомога зосереджувалась, зокрема, на впровадженні Спільного плану дій ЄС та України, який був підписаний Радою співробітництва у лютому 2005 р. З 2007 р. допомога ЄС для України здійснюється в рамках нового Інструменту Європейського Сусідства та Партнерства (ENPI). На 2007-2010 роки запропонований індикативний обсяг фінансування на суму приблизно 500 млн. євро, з пріоритетом Підтримки демократичного розвитку та відповідального управління, Підтримки регуляторних реформ та інституційного розвитку, та Підтримки розвитку інфраструктури.

Програми транскордонного співробітництва ENPI, фінансовані ЄС, розробляються для України та сусідніх країн з метою вирішення спільних проблем, наприклад економічного і соціального розвитку прикордонних регіонів, охорони навколишнього середовища та боротьби з інфекційними хворобами, протидії нелегальній імміграції та контрабанді, ефективного управління кордонами та особистих контактів між людьми. Ці програми будуть базуватись на Програмах сусідства, які спочатку впроваджувались в рамках програми TACIS, а потім, починаючи з 2004 р., в рамках програм "Interreg" або "Phare".

Європейська Комісія зробила значний внесок у підвищення ядерної безпеки в Україні. З 1991 до 2006 р. обсяг виділених на ці цілі коштів становив приблизно 420 млн. євро: на додаток до 240 млн. євро, наданих для Чорнобильського фонду "Укриття", Європейська Комісія також виділила 65 млн. євро для компенсації додаткових витрат на виробництво електроенергії, з метою забезпечення для України можливості закрити у грудні 2000 р. останній діючий енергоблок Чорнобильської АЕС. Схвалена стратегія в рамках Інструменту співробітництва з метою підвищення ядерної безпеки передбачає продовження у значному масштабі співробітництва/допомоги Україні у галузі ядерної безпеки протягом періоду 2007-2013 років.

Необхідно згадати також зазначену вище Тристоронню угоду (Меморандум про взаєморозуміння) між Європейською Комісією, ЄІБ та ЄБРР, яка передбачає співробітництво між трьома учасниками у Східній Європі, на Південному Кавказі, в Росії та Середній Азії. Меморандум про взаєморозуміння встановлює пріоритетне співробітництво між ЄІБ та ЄБРР, в рамках якого кожен з банків передає право першої відмови у співфінансуванні проектів у галузях, які включені у відповідності до рішення Ради ЄС до мандату зовнішньої діяльності ЄІБ.

ДОДАТОК 1 ПОЛІТИЧНА ОЦІНКА

Дотримання Статті 1

Україна прихильна до принципів багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки, у відповідності до умов, які містяться у Статті 1 Угоди про заснування Банку, та застосовує ці принципи.

На протязі останніх двох років політичні перехідні процеси в Україні у напрямку розвитку демократії просунулись у багатьох аспектах. Були посилені деякі важливі політичні інституції, і це спрямувало країну до представницької демократії європейського типу. Вибори до Верховної Ради у березні 2006 р. були визнані міжнародними спостерігачами вільними та справедливими, і характеризувались активною виборчою кампанією та реальною політичною конкуренцією. Інше позитивне досягнення - це покращення свободи засобів масової інформації та розвиток громадянського суспільства. Ці досягнення дуже важливі; проте, демократична консолідація потребуватиме часу, і ще потрібна трансформація широкого консенсусу щодо прихильності до європейських цінностей у здійсненні програму політичних та економічних реформ. Основним пріоритетом є потреба у роз'ясненні повноважень Президента, Кабінету Міністрів та Верховної Ради відповідно до змін до Конституції, які набули чинності у 2006 році. Постійні дискусії щодо значення та цілей цих змін призвели до безвихідного політичного становища та обмежили ефективність політики.

Політична підзвітність

Політичні лідери України мають підзвітність шляхом періодичних конкурентних виборів на національному рівні. Президент обирається на п'ятирічний строк шляхом всенародного голосування, і його перебування на цій посаді обмежується двома послідовними термінами. Парламентські вибори проводяться кожні п'ять років у відповідності до пропорційної системи голосування. За результатами виборів, які були проведені у березні 2006 р., п'ять партій або блоків подолали 3% бар'єр, необхідний для утворення фракції у Верховній Раді, однопалатному законодавчому органі України.

Прогрес у виборчому процесі був очевидний протягом заключного туру президентських виборів у грудні 2004 р. та виборів до Верховної Ради у березні 2006 р. Проведення повторного другого туру виборів між Віктором Ющенком та Віктором Януковичем було позитивно оцінене незалежним Комітетом виборців України та ОБСЄ. Хоча були відзначені певні технічні недоліки, на думку спостерігачів ОБСЄ, мали місце покращення порівняно з попередніми турами щодо умов проведення виборчої кампанії, прозорості голосування та підрахунку голосів, та об'єктивності висвітлення засобами масової інформації.

У відповідності до заключного Звіту Місії ОБСЄ/Бюро з демократичних інституцій та прав людини (БДПЛ) щодо спостереження за виборами, Вибори до Верховної Ради 26 березня 2006 р. були проведені "в основному у відповідності до зобов'язань ОБСЄ, зобов'язань Ради Європи та інших міжнародних стандартів щодо демократичних виборів". Незалежні спостерігачі відзначили незначні проблеми з адмініструванням виборів – включаючи переповнені виборчі дільниці, неточні списки виборців та необізнаність з процедурами підрахунку голосів –

проте не було ніяких свідоцтв щодо того, що діючі політичні сили намагались втрутитись у виборчу кампанію, голосування або підрахунок голосів. Звіт ОБСЄ/БДПЛ схвалює "безперешкодний процес реєстрації кандидатів", "жваве медіа-середовище" та загальну "повагу до громадянських та політичних прав" в Україні, які створили для виборців реальну можливість вибору та політичну конкуренцію.

Незважаючи на консолідацію прогресу у напрямку розвитку демократії, досягнуту шляхом вдосконалення проведення виборів на національному рівні, в рамках існуючої в Україні політичної системи залишаються недоліки щодо підзвітності. Ці недоліки базуються в основному на невизначеностях, що виникли стосовно впровадження конституційних реформ, прийнятих у грудні 2004 р. та введених у дію з січня 2006 р.

Ці реформи призвели до передачі повноважень від виконавчої гілки влади до Верховної Ради та, всередині виконавчої гілки - від Президента до Прем'єр-Міністра. Основні зміни, які відбулись в результаті впровадження реформ, можна підсумувати наступним чином:

- Негайно після виборів до Верховної Ради коаліція партій/блоків має створити більшість, яка потім має пропонувати кандидатуру на посаду Прем'єр-Міністра, і Верховна Рада потім затверджує склад Кабінету Міністрів, поданий Прем'єр-Міністром. Якщо кроки цього процесу не завершені протягом передбаченого періоду після виборів, Президент має право оголосити нові вибори.
- Президент має право висувати кандидатури Прем'єр-Міністра та Міністрів закордонних справ та оборони, які потім мають затверджуватись Верховною Радою.
- Весь склад Верховної Ради обирається у відповідності до системи пропорційного представництва, і мандати розподіляються лише за партійними списками (замість колишньої змішаної системи, яка включала комбінацію пропорційної системи та виборів від одномандатних округів), і строк депутатських повноважень складає 5 років замість 4.
- Повноваження щодо призначення 18 суддів Конституційного суду, які раніше належали Президенту, зараз розподіляються порівну між Президентом, Верховною Радою та Радою суддів.
- Генеральний прокурор відповідає за нагляд за дотриманням прав та свобод з боку Президента та інших органів виконавчої влади, та є підзвітним Верховній Раді.

В принципі ці заходи сприяють наближенню України до європейської моделі парламентської демократії та запроваджують у систему необхідні баланси та противаги, які були відсутні в рамках Конституції 1996 року. Проте, впровадженню цього перешкоджали певні непослідовності та неоднозначності, які були збережені та які виникли внаслідок поспішності у тих обставинах, у яких приймалось відповідне законодавство, та частково внаслідок відсутності політичної волі для усунення цього.

Конституційна реформа розглядалась Венеціанською комісією Ради Європи, яка відзначила декілька сфер, де перетин повноважень Президента, Верховної Ради та Уряду може стати джерелом майбутніх конфліктів. Більшість Верховної Ради посилює проблему, прийнявши на початку 2007 р. новий закон "Про Кабінет Міністрів України", який був спрямований на подальше зменшення повноважень Президента. На думку Венеціанської комісії, цей закон не відповідає Конституції і тому створює загрозу для ключового принципу демократії - розділення гілок влади.

Одна з ключових сфер, у якій експерти з права висловлювали сумніви щодо конституційної реформи - це наполягання на так званому "імперативному мандаті". Це означає, що тільки парламентські фракції можуть утворювати більшість (а не окремі депутати), а також заборону окремим депутатам входити у інші фракції, ніж фракції партій, до яких вони належали під час виборів. Венеціанська комісія відзначила, що це суперечить "вільному та незалежному мандату депутатів, які не зможуть слідувати своїм переконанням". Відхід від положення про імперативний мандат на практиці став одним з чинників видання 2 квітня 2007 р. Указу Президента про розпуск Верховної Ради та оголошення нових виборів.

В цілому, в Україні є основні складові демократичної підзвітності: вільні та справедливі конкурентні вибори; політичні партії з визначеними спільнотами виборців та політичними орієнтаціями; законодавчий орган з відповідними повноваженнями для контролю виконавчої влади; живі, різноманітні та незалежні засоби масової інформації; та населення, що цікавиться політикою, і активні громадські організації, які діють вільно. Проте на цьому етапі демократичного розвитку України не вистачає чіткого та загальноприйнятого набору конституційних правил, які б створили можливість сталого та ефективного управління, особливо враховуючи те, що країна все ще залишається різко розмежованою за географічними, геополітичними та ідеологічними лініями розділу.

Верховенство права

Помаранчева революція в кінці 2004 р. була поворотним моментом у застосуванні верховенства права в Україні. Обурення громадськості щодо порушень протягом другого туру президентських виборів та мобілізація масштабного мирного протесту супроводжувались формальним судовим процесом. Нарешті Верховний суд України розглянув цю справу та виніс неупереджене рішення, яке забезпечило надійний вихід з політичної кризи в країні. На жаль, з цього часу органи влади в Україні зробили недостатньо для посилення судової системи та підкріплення верховенства права. Зберігаються значні проблеми щодо прозорості та незалежності, послідовності законодавства, політизації винесення та виконання судових рішень. Непослідовність у реалізації майнових та договірних прав, слабкий захист міноритарних акціонерів та широко розповсюджена корупція часто зазначаються керівниками підприємств як фактори, що ускладнюють ситуацію у підприємницькому середовищі.

Незалежність судової гілки влади гарантується Конституцією, проте це не завжди виконується на практиці. Вважається, що розповсюдженням є політичне втручання

у винесення судових рішень, і прокурорів та суддів часто звинувачують в одержанні хабарів. Конституційний суд, який має повноваження виносити остаточне рішення щодо конституційності законодавчих актів, указів Президента та рішень Кабінету Міністрів, опинився у складному становищі. По-перше, Конституційний суд не міг проводити засідання протягом більшої частини 2005 та 2006 р. внаслідок відсутності кворуму. Верховна Рада не погоджувалась розглянути 14 кандидатур членів Конституційного суду, поданих Президентом та Радою суддів. Після досягнення кворуму у серпні 2006 р. сфера повноважень Конституційного суду була обмежена в результаті прийняття закону, який забороняв суду виносити рішення щодо конституційності змін до Конституції, які були прийняті у грудні 2004 р. Вчені-юристи висловлювали сумніви щодо конституційності цього закону. Нарешті, Конституційний суд мав би бути остаточним арбітром щодо законності Указу Президента Ющенка про розпуск Верховної Ради від квітня 2007 р., проте його прозорість була піддана сумнівам в результаті висунення звинувачень у політичному тиску та корупції. Троє суддів Конституційного суду були відправлені в відставку протягом процесу розгляду.

Була також уважно розглянута роль Прокуратури. Зміни до Конституції, які вступили в дію у 2006 р., надали нові повноваження Генеральній Прокуратурі. Цей аспект реформ звужує повноваження судів щодо нагляду за діяльністю виконавчої влади та передає повноваження до Прокуратури, яка є підзвітною Верховній Раді. Венеціанська комісія зазначила у своїх висновках, що "розширення повноважень прокуратури може розглядатись як крок назад, який не відповідає традиціям прокурорського нагляду у правовій державі".

У звіті про незалежну оцінку судочинства в Україні Правової ініціативи у Центральній Європі та Євразії Американської асоціації адвокатів (ABA/CEELI), опублікованому у грудні 2005 р., були відзначені серйозні проблеми з корупцією в судах та схильність до політичного втручання, низький рівень довіри громадськості до судових органів та слабе виконання судових рішень, недостатня об'єктивність у призначенні суддів та нагляду за ними, недостатнє фінансування судів та посадових осіб судів, велике навантаження з розгляду справ та недоліки у підготовці працівників судових органів. Ці численні проблеми збільшують складнощі у підприємницькому середовищі для українських та зарубіжних компаній, які працюють в Україні. Зокрема, в країні стала широко розповсюдженою проблема "рейдерства". Недружні поглинання підприємств, особливо малих та середніх підприємств, залишають як мажоритарних, так і міноритарних акціонерів вразливими. Суди не набули репутації надійного захисника майнових прав з огляду на звинувачення суддів у корупції.

Ці проблеми зумовили надзвичайну пріоритетність здійснення судової реформи для президентської гілки влади. У травні 2006 р. Національна Комісія із зміцнення демократії та утвердження верховенства права прийняла Концепцію вдосконалення судочинства відповідно до європейських стандартів. Проект плану реформ включав кроки для вдосконалення відбору суддів, попередження корупції під час судових слухань, підвищення розміру заробітної плати посадових осіб судів та вдосконалення дисциплінарних процедур для суддів. Проте, відсутність достатнього політичного консенсусу та періодична нестабільність перешкодили реалізації більшості з цих планів.

Корупція на вищому та адміністративному рівнях широко розповсюджена в державному та приватному секторах в Україні. Покращення щодо загальної прозорості, участі громадськості та свободи преси є обмежувачими факторами для розповсюдження корупції, проте це також привертає увагу до незаконних дій, які могли раніше бути непомітними. У відповідності до Індексу сприйняття організації "Transparency International", Україна має бал 2,8 з 10 можливих (де бал 10 означає найменшу корумпованість), що відображає значне поширення корупції.

Тісні зв'язки між бізнесом та політикою в Україні все ще є характерною рисою політичної системи навіть після Помаранчевої революції, що зумовлює проблему корупції на високому рівні або "приватизації держави". Потенціал корупції є особливо очевидним у зв'язку з повторним виникненням заборгованості з відшкодування ПДВ, та з зусиллями до відновлення спеціальних економічних зон, та з діями Уряду щодо адміністративного втручання в економіку (наприклад, щодо впровадження ліцензій та квот на ринку експорту зерна у 2007 р.). Вибіркове застосування податкового законодавства також демонструє високий рівень корупції. Україна все ще не має адекватного законодавства щодо конфлікту інтересів, і реалізація діючого законодавства щодо декларування активів вищими посадовими особами все ще є дуже слабкою, що призводить до посилення зазначених проблем.

Хоча вибори стали більш чистими, незважаючи на це, політична корупція стала помітнішою, про що свідчать заяви Президента Ющенка, що депутати з опозиційних фракцій Верховної Ради були залучені до союзу з правлячої коаліцією шляхом корупційних переходів. "Ключовою проблемою системи влади в Україні", як зазначив Ющенко у своїй промові у квітні 2007 р., "є політична корупція".

Органи влади вільно визнають розповсюдженість корупції та співпрацюють з різними міжнародними партнерами та двохсторонніми донорами з метою розробки кроків для вирішення цієї проблеми. Стратегія Європейського Союзу щодо допомоги Україні в рамках Інструменту Європейського Сусідства та Партнерства, визначила високу пріоритетність підтримки відповідального управління, реформ з метою забезпечення верховенства права, регуляторної реформи та інституційного розвитку органів влади. Аналогічно, американська корпорація "Виклики тисячоліття" ("Millennium Challenge" Corporation) працює в рамках дворічної програми з метою надання допомоги Україні в багатьох з перелічених галузей. Україна здійснює співробітництво з Мережею по боротьбі з корупцією Стамбульської ініціативи співпраці ОЕСР щодо розробки плану дій боротьби з корупцією, та у 2006 р. приєдналась до Групи держав проти корупції Ради Європи (GRECO). Рада Європи зараз впроваджує "Проект боротьби з корупцією в Україні", який буде реалізовуватись до червня 2009 р.

Громадянські права та права людини

Конституція гарантує захист всіх основних прав і свобод, і ці положення у значній мірі виконуються. Оцінки стану дотримання громадянських прав та прав людини спостерігачами Ради Європи, Європейської Комісії, Державного Департаменту

США та численних українських та міжнародних НУО свідчить про значне покращення протягом двох минулих років. Журналісти, НУО та окремі громадяни можуть публічно критикувати органи влади без страху переслідувань; засоби масової інформації є більш різноманітними та мають більший доступ до засідань уряду та судових засідань; наявний необмежений доступ до Інтернету; політичні демонстрації відбуваються без перешкод та без втручання уряду; також були досягнуті успіхи у реалізації прав меншин.

Правозахисні групи та організації, що здійснюють моніторинг дотримання прав людини, продовжують висловлювати занепокоєння щодо ставлення до жінок та щодо проблеми торгівлі людьми. Дискримінація у процесі прийому на роботу та сексуальні домагання на роботі продовжують бути загальною проблемою, незважаючи на зусилля органів влади з вдосконалення законодавства, що має на меті забезпечення рівності статей. Жорстокість проти жінок, особливо жорстокість в сім'ї, є незаконною, проте, за даними українських НУО, є досить розповсюдженою. Згідно до звіту Державного департаменту США з торгівлі людьми за 2006 р., Україна є країною 2 рівня, тобто для вирішення цих проблем необхідно зробити ще дуже багато. У цьому звіті зазначено, що "Уряд України не повністю дотримується мінімальних стандартів щодо викорінення торгівлі людьми; проте, він докладає значних зусиль для досягнення цього". Протягом останніх двох років були значно розширені можливості правоохоронних органів: Уряд посилив положення кримінального законодавства щодо боротьби з торгівлею людьми, та органи влади підвищили пріоритетність розслідування справ щодо торгівлі людьми. Проте, більшість засуджених за торгівлю людьми все ще отримують умовні терміни замість ув'язнення, і корупція у судових органах та міліції зменшує спроможність Уряду боротися з торгівлею людьми.

ДОДАТОК 2 РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

ЄБРР розробив та регулярно оновлює серію оцінок стану реформування законодавства у країнах операцій Банку, з особливою увагою до вибраних галузей, що стосуються інвестиційної діяльності: ринки капіталу, законодавство щодо підприємств та корпоративне управління, концесії, банкрутство, угоди з наданням гарантій та телекомунікації. Наявні процедури оцінюють як якість законодавства за його текстами (також розглядається як "обсяг") та фактичну реалізацію законодавства (також розглядається як "ефективність"). Всі наявні результати таких оцінок можна знайти на сайті www.ebrd.com/law. Цей Додаток представляє короткий опис результатів для України, разом з критичними коментарями юридичних експертів Банку, які проводили оцінку.

Ринки капіталу

23 лютого 2006 р. Верховна Рада України прийняла новий Закон України "Про цінні папери і фондову біржу". Цей закон набув чинності 12 травня 2006 р. та замінив попередній закон 1991 року. Новий закон є основним актом законодавства щодо ринку цінних паперів та є позитивним кроком вперед у напрямку усунення низки упущень та суперечностей між Цивільним та Господарським кодексами щодо цінних паперів та фондового ринку.

У новому законі деталізовані положення щодо випуску цінних паперів та торгівлі ними та щодо професійних брокерів, та зменшена різниця між відкритими та закритими акціонерними товариствами: закриті акціонерні товариства зараз мають право продавати акції за відкритою підпискою (за умови, що продаж акцій першої підписки може здійснюватись тільки засновникам). У новому законі переглядається поняття "привілейованих акцій", передбачаються різні класи привілейованих акцій, запроваджуються механізми щодо їхнього конвертування та збільшується дозволена частка привілейованих акцій з 10% з 25% статутного капіталу. У новому законі також запроваджуються нові положення щодо лістингу та вимоги щодо проспектів, інсайдерської інформації та торгівлі, а також нові правила, які регулюють діяльність фондових бірж в Україні. З 12 травня 2006 р. основним актом законодавства щодо діяльності фондових бірж став Цивільний кодекс, і відповідні положення Господарського кодексу були скасовані, а суперечності щодо означень та цілей фондової біржі, які містились у різних законодавчих актах, були усунуті.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку є основним регулюючим органом цього ринку. Комісія має повноваження щодо ліцензування та регулювання діяльності учасників ринку та щодо реєстрації випуску цінних паперів, включаючи цінних паперів, випущених іноземними юридичними особами в Україні. Комісія фінансується з Державного бюджету та є звичайним членом Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO).

Господарське законодавство та корпоративне управління

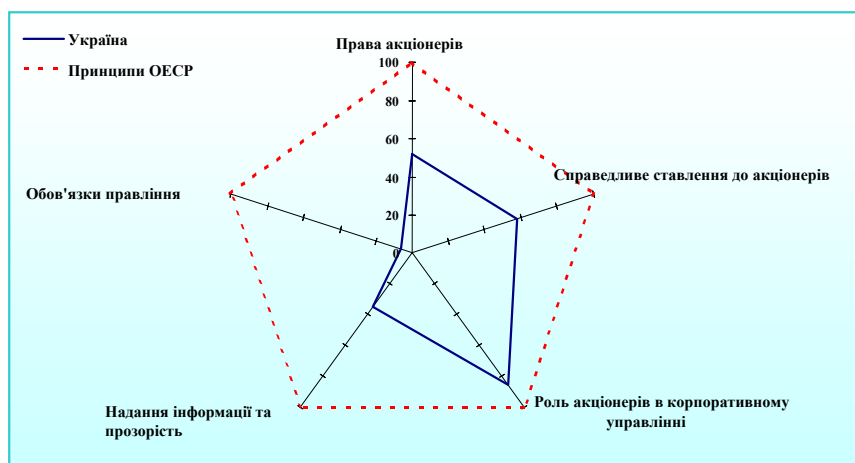
Основними актами законодавства щодо корпоративного управління в Україні є закон "Про підприємства в Україні" та закон "Про господарські товариства". 1 січня 2004 р. набули чинності новий Цивільний кодекс та новий Господарський кодекс, що внесло значні зміни до існуючої законодавчої бази. Хоча ці кодекси

вдосконалили існуючу законодавчу базу, вони також створили певні проблеми щодо їхньої інтерпретації та застосування: нові положення суперечать одне одному, і необхідна складна інтерпретація для того, щоб зрозуміти, яке з положень має переважну силу у конкретній ситуації.

Першим важливим кроком для вирішення цієї проблеми було прийняття нового закону "Про цінні папери і фондову біржу". Подальші необхідні дії включають підготовку проекту закону "Про акціонерні товариства" та подання його на розгляд Верховної Ради.

В рамках дослідження, яке була проведена ЄБРР у 2004 р. українське законодавство щодо корпоративного управління було оцінене як таке, що "у дуже малій мірі" відповідає принципам ОЕСР (див. Діаграму 4 нижче). Зокрема, правила розкриття інформації, які стосується інформації підприємств, були визнані неадекватними, обов'язки правління компанії залишаються нечіткими, і положення щодо прав акціонерів є недостатніми.

Діаграма 4. Якість законодавства щодо корпоративного управління – Україна (2004 р.)

Примітка: Крайня точка кожної осі представляє ідеальний показник, тобто відповідність принципам корпоративного управління ОЕСР. Чим більшою є "павутина", тим ближчим до цих принципів є законодавство країни щодо корпоративного управління.

Джерело: Оцінка ЄБРР щодо корпоративного управління, 2004 р.

У червні 2003 р. був прийнятий кодекс корпоративного управління "Принципи корпоративного управління України". Ці принципи стосуються відкритих акціонерних товариств, акції яких продаються на фондовому ринку, та є добровільними.

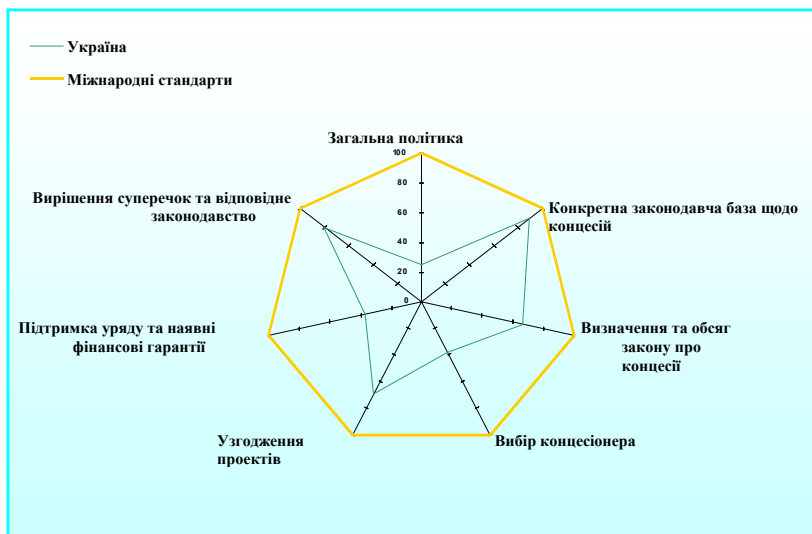
У 2005 р. ЄБРР провів опитування з метою оцінки ефективності корпоративного управління (тобто яким чином законодавство реалізується на практиці). Був розроблений конкретний приклад щодо угод з пов'язаними сторонами. За результатами опитування було встановлено, що міноритарний акціонер - який має більше 10% акцій - має, згідно законодавства, доступ до різних можливостей вимагати від компанії надання інформації (тобто він може вимагати проведення незалежного аудиту або скликання зборів акціонерів для того, щоб вимагати від керівництва надання інформації). На жаль, всі ці дії є досить складними зі

значною тривалістю відповідних процедур, і відповідачу досить легко відкласти реалізацію таких процедур. Складність реалізації судових рішень та слабкість інституційного середовища ускладнюють діяльність. Бухгалтерський облік підприємств звичайно вважається надійним, проте законодавча база щодо угод з пов'язаними сторонами є слабкою. Компетентність та досвід працівників прокуратури та регулюючого органу ринку потребують вдосконалення, і при цьому корупція та упередженість у прийнятті рішень все ще зазначаються як серйозні проблеми.

Концесії

Закон України "Про концесії" 1999 р. (закон "Про концесії") слугує загальним базовим законом щодо концесій. На додаток до цього, Господарський кодекс 2003 року також містить положення щодо концесій. Закон "Про концесії" встановлює умови та процедури для концесій державної та комунальної власності, включаючи процедури відкритих публічних тендерів. Положення, що регулюють проектні угоди, надають досить чіткі вказівки щодо основних питань, які мають бути відображені, і залишаються досить гнучкими для того, щоб дозволити сторонам вільно обговорювати умови.

Діаграма 5. Якість законодавства про концесії – Україна (2005 р.)

Примітка: Крайня точка кожної осі представляє ідеальний показник, тобто відповідність міжнародним стандартам, наприклад, Посібнику з законодавства UNCITRAL для приватно фінансованих інфраструктурних проектів. Чим більшою є "павутина", тим ближчим до цих стандартів є законодавство країни про концесії.

Джерело: Оцінка ЄБРР щодо концесій, 2005 р.

Хоча Закон "Про концесії" становить досить міцну законодавчу базу для розробки проектів Учасі приватного сектору в галузях інфраструктури та енергетики, проте, були б бажані певні вдосконалення. Зокрема, Закон "Про концесії" є досить нерівномірним; хоча він чітко визначає сферу застосування, необхідні більш детальні правила проведення тендерів (тобто включення принципів прозорості, недискримінаційності, пропорційності та ефективності, чітке регулювання попередніх процедур відбору та процедур розгляду). Крім цього, необхідно покращити визначення зацікавлених державних організацій та співробітництва між ними. Є також простір для вдосконалення Закону "Про концесії" щодо

гарантій кредиторам та правил втручання, тому що ці питання на даному етапі залишаються неврегульованими.

Оцінка ЄБРР щодо законодавства про концесії 2004/2005 років, яка була проведена для порівняння відповідних режимів застосування законодавства в країнах діяльності ЄБРР (законодавства у відповідності до діючих актів законодавства, а не реалізації цього законодавства на практиці), визначила законодавство України як таке, що має "середню відповідність" щодо міжнародно прийнятих стандартів. Як можна бачити на діаграмі вище, хоча, наприклад, загальні базові положення та положення про вирішення суперечок щодо концесій є досить детально врегульованими, більшість інших аспектів (зокрема, вибір концесіонера, наявність фінансових інструментів та державна підтримка) потребують значного покращання з метою виконання вимог сучасної нормативної бази, яка має сприяти участі приватного сектору. Ще одним аспектом, який вимагатиме уваги з боку органів влади, є розробка політики, відсутність якої робить будь-який закон, навіть ідеальний, дуже складним для впровадження. Хоча Міністерство економіки розробило проект документу щодо політики, він може бути недостатньо детально розробленим та обґрунтованим для того, щоб бути керівним документом для впровадження відповідних реформ. Радники ЄБРР підготували інший проект документу щодо політики в рамках проекту технічного співробітництва з ДПП у галузі автомобільних доріг, який може бути корисним прикладом для Міністерства у вдосконаленні його документу щодо політики.

У відповідності до Огляду юридичних показників 2006 р., в рамках якого оцінювалась практична дієздатність режимів застосування законодавства про концесії, відповідний режим в Україні був оцінений як такий, що має середній рівень ефективності. Особливе занепокоєння викликає можливість повернення інвестицій після припинення дії концесійного договору.

Банкрутство

Відповідний закон має суттєві недоліки щодо практично всіх аспектів банкрутства. Особливе занепокоєння викликають процедури реструктуризації. Хоча законом передбачена можливість переходу від процедури банкрутства та реструктуризації та навпаки, процедура реструктуризації розроблена неадекватно, і деякі наявні положення не передбачають вимоги незалежної оцінки плану реорганізації, досить мало передбачена участь всього загалу кредиторів та відсутній моніторинг впровадження плану. З врахуванням цих обмежень здається малоімовірною можливість здійснення ефективною, прозорою та дієвою реорганізації у відповідності до цього Закону. Крім цього, Закон не забезпечує вчасну передачу майна боржника арбітражному керуючому або уникнення сумнівних угод до оголошення банкрутства.

Наведені вище недоліки можуть бути оцінені як "критичні" або "граничні" недоліки стосовно їхньої важливості для базового функціонування адекватного закону про банкрутство. На додаток до цих фундаментальних проблем, Закон "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" містить ще декілька важливих недоліків. Зокрема, вимоги для початку процесу банкрутства є занадто складними; неадекватними є вимоги щодо кваліфікації

арбітражного керуючого; немає положень щодо заліків; також недостатніми є санкції за недотримання закону.

Хоча Закон "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" має деякі позитивні елементи, наприклад, вимогу швидкого судового розгляду та прийняття рішення, а також можливість здійснення комплексної реструктуризації з використанням банкрутства з метою позбутися боргів та реорганізації з метою зміни структури підприємства, малоймовірно, що ці положення добре функціонують на практиці.

Результати Огляду законодавства, проведеного ЄБРР в 2004 р., який оцінював "ефективність" (тобто як закони працюють) процедур банкрутства в країнах діяльності Банку, чітко показують, що практичне застосування Закону "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", ймовірно, є дорогим, досить повільним та невиправдано складним. Всі ці фактори негативно впливають на швидке прийняття судового рішення, яке передбачене буквою закону. Крім цього, результати огляду показують, що важко сподіватись на передбачуваність та компетентність суддів, які розглядають справи про банкрутство.

Угоди під заставу

Протягом останніх років в Україні було проведене суттєве реформування у галузі угод під заставу. Прийняття нових Цивільного та Господарського кодексів та спеціальних законів щодо застави рухомого і нерухомого майна (разом зі значними зусиллями з розвитку підтримуючих структур, наприклад, державних реєстрів) фундаментально змінило умови здійснення комерційних угод. Незважаючи на певні непорозуміння та неточності (які не є незвичайними у перехідних економіках), ці зміни виявились позитивними, зокрема, щодо іпотечного фінансування, обсяги якого зараз зростають.

Права щодо застави рухомого майна в Україні зараз в основному регулюються Законом "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень" (далі - Закон "Про забезпечення вимог кредиторів"), які вступили в дію 1 січня 2004 р. Закон "Про заставу" 1992 р. (зі змінами) залишається чинним, проте зараз він має менше значення, і застосовується тільки до питань, які не входять до сфери дії Закону "Про забезпечення вимог кредиторів" (хоча це питання є недостатньо визначеним). Цивільний кодекс від 18 січня 2003 р. також включає відповідні положення у розділі щодо забезпечення виконання зобов'язань. Закон "Про забезпечення вимог кредиторів" розглядає всі обмеження (наприклад, заставу, лізинг) аналогічно, і щоб це обтяження було чинним щодо третіх сторін, вимагає його реєстрації в Державному реєстрі обтяжень рухомого майна. Такий реєстр, який заміняє Державний реєстр застав рухомого майна, діє з серпня 2004 р., і всі обтяження, які були включені до попереднього реєстру до 1 січня 2004 р., були автоматично перенесені до нового реєстру.

Основний недолік процедури - це відсутність гнучкості в описі застави та кредиту під заставу. Чинність застави щодо описаних взагалі активів, або змінюваних наборів активів, залишається невизначеною, незважаючи на досить ліберальні положення законодавства, і юридичні радники звичайно виступають проти

використання такого забезпечення. Важливе питання реформування стосується використання підприємства у якості забезпечення. На додаток до цього, залишається значна невизначеність щодо застави та реалізації застави банківських рахунків. Закон "Про забезпечення вимог кредиторів" запроваджує нові правила щодо реалізації забезпечення. Зокрема, зараз передбачені нові режими позасудової реалізації, які дозволяють передачу права власності на предмет застави кредитору, продаж предмету застави безпосередньо кредитором, передачу заставлених прав кредитору або переказ коштів. Проте, практики висловлюють застереження щодо успішного впровадження цих положень.

Права застави нерухомості (іпотека) регулюються Законом "Про іпотеку" 2003 р., разом з відповідними положеннями Цивільного кодексу. Іпотека може використовуватись для забезпечення будь-якого боргу, оскільки він може мати грошове вираження, і максимальна сума зазначається в іпотечному договорі. У якості забезпечення може використовуватись нерухомість будь-якого типу, за винятком земель сільськогосподарського призначення, щодо яких до 01.01.2007 р. діє мораторій (ситуація після цього є невизначеною), і вона може бути передана в іпотеку лише банкам як іпотечним кредиторам. Іпотечні права є пріоритетними щодо заставленого майна з моменту його внесення до Реєстру. Ця пріоритетність реалізується на практиці та у випадку банкрутства. Проте, є певна невизначеність щодо податкових застав, які зареєстровані в Державному реєстрі обтяжень, проте мають автоматичну пріоритетність у відповідності до законодавства.

У випадку невиконання зобов'язань заставодавцем іпотечні права можуть бути реалізовані без звернення до суду шляхом прямого продажу або через прилюдні торги, залежно від положень іпотечного договору або іншого договору, укладеного після нього. Іпотечний кредитор може звернутись до Державної виконавчої служби, яка проводить прилюдні торги після пред'явлення нотаріально посвідченого іпотечного договору (що надає повноваження щодо здійснення виконавчого провадження) та документу, що підтверджує невиконання зобов'язань заставодавцем. Повідомляється, що виконавче провадження звичайно потребує до 6 місяців, і надходження від продажу відповідають ринковій ціні активу. Проте, поточна ситуація буму у секторі нерухомості може спростувати реалізацію іпотечного договору, і це може ускладнитись у випадку стагнації ринку. Відзначаються проблеми щодо виселення з помешкання неповнолітніх, що потребує згоди органів піклування і захисту прав неповнолітніх.

Учасники ринку іпотеки висловлюють повне задоволення законодавчою базою та зростанням ринку, і перший випуск іпотечних облігацій також це підтверджує.

Телекомунікації

Сектор телекомунікацій в Україні зараз регулюється Законом України "Про телекомунікації" 2003 року (далі - Закон "Про телекомунікації" 2003 р.) та формально регулюється новоствореною Національною комісією регулювання зв'язку (далі - "НКРЗ"). У відповідності до галузевого законодавства формальна регуляторна функція НКРЗ включає відповідальність за ліцензування та реєстрацію операторів, регулювання тарифів, з'єднання між різними операторами, управління ресурсом номерів та розв'язання суперечок операторів і споживачів. Закон України "Про телекомунікації" 2003 р. передбачає, що голова та члени

НКРЗ призначаються Президентом України та підзвітні йому. Політика розробляється Міністерством транспорту та зв'язку України (далі - "Міністерство"). Проте, інституційна структура галузі є досить нечіткою, і вплив на політику та регулювання галузі здійснюється Президентом, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів, військовими органами та Антимонопольним комітетом.

Хоча введення в дію в 2003 р. Закону України "Про телекомунікації" наблизило законодавчу базу галузі до стандартів Європейського Союзу (ЄС), деякі складові законодавчої бази потребують подальшого перегляду з метою гармонізації з принципами ЄС для галузі.

Повністю конкурентне надання послуг з домінуванням приватного сектору є базовим для успішного розвитку телекомунікаційної галузі в Україні. Лібералізація та приватизація є ключовими умовами залучення приватних інвестицій. Незалежний регулюючий орган та прозорий, такий, що базується на системі правил та орієнтований на витрати режим регулювання, є важливим для досягнення реальної конкуренції та буде сприяти підвищенню впевненості інвесторів в Україні. Незважаючи на недавні зміни регуляторної бази, подальші проблеми у впровадженні призводять до продовження стагнації галузі. Хоча перехід до сплати виключно за вихідні дзвінки призвів до зростання ринку мобільного зв'язку, продовжується домінування на цьому ринку лише двох компаній. Аналогічно, "Укртелеком" домінує на ринку фіксованого зв'язку, а конкуруючі оператори присутні на цьому ринку лише в дуже незначній мірі за відсутності реального впровадження реформ, які передбачені Законом "Про телекомунікації" 2003 р.

Надалі Уряд має подвоїти свої зусилля для повного впровадження регуляторної бази, сумісної з принципами ЄС, з внесенням необхідних для цього змін до законодавчої бази. Ключовою складовою впровадження цих реформ є регулюючий орган галузі - НКРЗ. Уряд має негайно вжити заходів до реформування інституційної структури галузі, підтвердивши роль НКРЗ як єдиного незалежного регулюючого органу в цій галузі, незалежність якого має бути закріплена законодавчо. Ключовим фактором для забезпечення такої незалежності є впровадження призначення членів Верховною Радою, підпорядкування НКРЗ Верховній Раді та його фінансування шляхом встановлення збору з підприємств галузі, у відповідності до найкращої міжнародної практики. Ці платежі мають бути визначені на такому рівні, щоб забезпечити привабливі з точки зору ринку рівні заробітної плати для залучення достатньо досвідчених та кваліфікованих працівників, та щоб мати достатні кошти для покриття витрат на повне впровадження Закону "Про телекомунікації" 2003 р. На додаток до цього, Уряд має забезпечити повну підтримку НКРЗ у впровадженні всіх елементів регуляторної бази, передбачених Законом "Про телекомунікації" 2003 р. З свого боку, НКРЗ має швидко почати проведення дослідження ринку для визначення домінуючих операторів, які підлягатимуть регулюванню, та проводити активне втручання у тих сегментах ринку, де конкуренція відсутня або недостатня.

ДОДАТОК 3 СОЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ

Індекс людського розвитку (HDI) для України дорівнює 0,674, і вона знаходиться на 77 місці з 177 країн. Частка населення, що проживає в містах, зростає, та за прогнозами має досягти 70,2% у 2015 році (порівняно з 67,7 % у 2004 р.). В кінці 2006 р., у відповідності до офіційної статистики Державного комітету України у справах національностей та міграції, в країні було 2275 біженців. З них 627 - біженці з країн Співдружності Незалежних Держав, включаючи 128 чеченських біженців з Росії.

Освіта є безкоштовною, загальною та обов'язковою до 15 років; проте, державна система освіти продовжує потерпати від недостатнього фінансування. Вчителі звичайно одержують свою заробітну плату протягом року, проте у деяких місцевостях їм не сплачують інші належні їм виплати. Діти з бідних сімей продовжують припиняти навчання в школі протягом навчального року, і неписьменність, яка раніше була дуже рідкісною, стає більш розповсюдженою. За даними Всеукраїнського комітету захисту дітей, недостатнє охоплення шкільною освітою залишається значною проблемою серед сільського населення. У багатьох регіонах країни бідність часто примушує сім'ї ромів забирати своїх дітей зі школи, щоб вони могли працювати для поповнення доходу сім'ї. Організації захисту прав ромів повідомляють про численні випадки дискримінації дітей ромів у школах.

Меншини та вразливі групи: В країні проживають приблизно 400 тис. ромів, які в основному зосереджені в Закарпатській, Одеській, Миколаївській та Київській областях. Опитування громадської думки вказують на те, що соціальна нетерпимість проти ромів є більшою, ніж проти будь-якої іншої етнічної групи. 19 червня 2006 р. Європейський центр з захисту прав ромів (ERRC) подав звіт Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації щодо збільшення дискримінації проти спільноти ромів. Були численні повідомлення про виселення ромів з житла, виведення з громадського транспорту, відмови у державній допомозі, вилучення з магазинів, та відмови у відповідному медичному обслуговуванні.

Кримські татари проживають у 300 населених пунктах, деякі з яких не мають повної інфраструктури: тільки 90% з них мають електропостачання, 70% - водопостачання, та 25% - дороги з твердим покриттям. Лідери кримських татар скаржилися, що їхня спільнота, члени якої повернулись протягом останніх десятиріч після того, як вони були примусово виселені з Криму під час Другої світової війни, не отримують відповідної допомоги у переселенні. Кримським татарам, що повертаються, надають земельні ділянки на півострові, проте тільки всередині півострова, а не на найбільш бажаному Південному узбережжі, з якого, за твердженнями кримських татар, вони були виселені. У 2006 р. мали місце майже 8200 протестів щодо земельних питань, порівняно з 2500 протестів у 2005 р. У травні 2006 р. Кабінет Міністрів затвердив програму на суму 130 млн. дол. США (675 млн. гривень) на наступні п'ять років з метою надання допомоги кримським татарам, які повертаються, та членам інших етнічних груп, та надання допомоги у їхній інтеграції в суспільство, включаючи будівництво або купівлю житла. Ця Постанова також передбачає заходи для сприяння поверненню культурних цінностей кримських татар, які були вивезені з країни після депортації, та розвитку радіо та телебачення національними мовами.

22 травня Президентом Ющенком була створена Рада з питань етнонаціональної політики з 28 членів, до складу якої представники уряду та лідери НУО.

З 2,5 млн. осіб в країні, які мають інвалідність, тільки 13% працювали, у відповідності до статистичних даних Міністерства праці та соціальної політики, хоча загальна кількість працевлаштованих інвалідів збільшилась з 272 тис. у 2005 р. до 344 тис. у 2006 р. Законодавство забороняє дискримінацію осіб з інвалідністю у прийомі на роботу, навчанні, доступі до медичного обслуговування або інших послуг, що надаються державою. Згідно законодавства, має бути забезпечений доступ до будівель та інших громадських об'єктів для осіб з обмеженими фізичними можливостями, проте ці положення реалізуються недостатньо. У червні 2005 р. був виданий Указ Президента з метою забезпечення можливості фізичного доступу осіб з фізичними вадами до урядових та громадських будівель. Хоча були здійснені певні заходи для виконання цього указу, більшість громадських будівель залишаються недоступними для таких осіб.

Гендерна політика: Показник розширення прав та можливостей жінок для України дорівнює 0,455, що ставить її на 63 місце з 75 країн, і жінки мають лише 7,1% місці у Верховній Раді. Трудове законодавство встановлює рівність прав чоловіків та жінок, включаючи право на рівну оплату праці, і цей принцип в цілому виконується. Проте, галузі, в яких переважають працівники-жінки - це також галузі з відносно найменшим рівнем заробітної плати та в яких найчастіше може мати місце заборгованість з виплати заробітної плати.

Законодавство забезпечує рівні права для чоловіків та жінок, та передбачає правові заходи, спрямовані проти дискримінації за статтю. Проте, за даними спостерігачів за дотриманням прав людини та жіночих організацій, дискримінація проти жінок продовжує бути загальною проблемою на робочих місцях. Державні організації та приватні підприємства регулярно вказують стать працівників в оголошеннях про прийом на роботу, і працедавці часто вимагають інформацію про сімейний стан жінки, і потім використовують цю інформацію для відмови у наймі жінок, які, ймовірно, можуть завагітніти. Зазначається також, що зовнішність та вік часто беруться до уваги у прийнятті рішень про наймання на роботу жінок.

Права людини: Законодавство забороняє торгівлю людьми; проте, є численні повідомлення про незаконне вивезення людей з країни та незаконне завезення в країну. Україна залишається початковим пунктом міжнародної торгівлі людьми щодо чоловіків, жінок та дітей. Основними країнами призначення є Росія, Туреччина, Західна та Центральна Європа, зокрема, Польща та Чеська Республіка, та Близький Схід. Україна також була транзитним пунктом для осіб з Середньої Азії, Росії та Молдови.

Українська та кримсько-татарська меншини офіційно подавали скарги щодо дискримінації з боку російської етнічної більшості в Криму та закликали до надання українській та кримсько-татарській мовами рівного статусу з російською мовою. Лідери кримських татар також закликають до внесення змін до виборчого законодавства з метою досягнення більшого представництва в законодавчому органі Криму.

У 2006 р. ОБСЄ повідомляла, що в Україні немає ефективних правових заходів для подолання расизму та ксенофобії, тому що існуюче законодавство вимагає буде великою кількістю доказів для доведення умисного наміру збурення етнічної

ворожнечі. В результаті цього органи прокуратури надавали перевагу кваліфікації расистських злочинів як хуліганства або інших правопорушень, які можна простіше довести.

Міжнародні організації захисту прав людини критикували широко розповсюджену дискримінацію проти осіб з ВІЛ/СНІД та недостатній доступ до лікування. Хоча українське законодавство щодо СНІД часто наводиться як зразок у регіоні щодо включення засобів захисту прав людини для осіб, що живуть з ВІЛ/СНІД, впровадження цих положень законодавства було дуже слабким. Особи з ВІЛ/СНІД продовжують стикатись з дискримінацією на робочому місці, втратою роботи без засобів судового захисту, переслідуваннями з боку правоохоронних органів, прокуратури та судів, та з соціальною ізоляцією та осудом в своїх спільнотах.

Праця: Законодавство захищає дітей від експлуатації на робочому місці, проте уряд не завжди ефективно впроваджує це законодавство. Мінімальний вік для найму на роботу згідно законодавства - 16 років, проте у деяких галузях, які не є небезпечними, підприємства можуть за погодженням з органами влади наймати на роботу осіб з 15 років за умови згоди одного з батьків. Діти з 14 років можуть законно працювати на короткостроковій основі у соціальних службах, наприклад, у дитячих будинках, лікарнях, та з догляду за літніми людьми, а також в сільському господарстві за згодою одного з батьків.

Хоча законодавство передбачає стандарти з охорони праці та здоров'я, ці стандарти на практиці часто ігноруються. Вважається, що причиною багатьох випадків травм на робочому місці є низький рівень безпеки та застаріле обладнання. Протягом перших шести місяців 2006 р. зареєстровано 9050 випадків травмування, включаючи 437 випадків загибелі на робочому місці. Кількість гірників, які одержали травми у вугільній галузі протягом першої половини року, досягла 3383, і з них 78 осіб загинули. У травні 2005 р. Уряд прийняв програму розвитку вугільної промисловості, а також створив робочі групи для аналізу ситуації в гірничій та металургійній галузях, проте ці заходи не призвели до значного покращення стану охорони праці та здоров'я на шахтах.

Закон дає працівникам право залишення робочого місця у небезпечній ситуації без шкоди для продовження роботи; проте, за даними незалежних профспілок, практична реалізація цього права може призвести до санкцій з боку керівництва або навіть звільнення.

ДОДАТОК 4 СТАН ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Підхід Банку до охорони довкілля в Україні продовжує відображати екологічні проблеми в країні та портфель проектів Банку, співробітництва з іншими МФУ, міжнародними організаціями розвитку та регіональними ініціативами.

Галузевий діапазон фінансування, яке надається ЄБРР, є дуже широким, і включав останнім часом велику кількість різних галузей, наприклад, виробництво, транспорт та інфраструктуру, агробізнес, фінансовий сектор та малі та середні підприємства (МСП), а також інвестиційні фонди, муніципальну та екологічну інфраструктуру, металургію та енергетику. Особлива увага приділяється продовженню реформ в енергетиці та впровадженню енергоефективних та енергозберігаючих технологій в основних галузях. Банк буде продовжувати структурувати проекти таким чином, щоб вони відповідали екологічним стандартам України та ЄС, та забезпечували максимальні вигоди для охорони довкілля.

Ядерна безпека залишається ключовою сферою, і Чорнобильський фонд "Укриття", адміністратором якого є ЄБРР, допомагає Україні у підвищенні безпеки чорнобильського об'єкту "Укриття" в рамках Програми стабілізації та будівництва нового безпечного конфайнменту у якості частини комплексної довгострокової стратегії Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" (ПЗЗ), спрямованої на перетворення "саркофагу" на сталу та екологічно безпечну систему. Незважаючи на затримки, викликані необхідністю відповідного розгляду тендерного процесу, впровадження цього проекту продовжується. В результаті його впровадження очікується, що довкілля буде захищене від випадкового викиду радіоактивного пилу. Банк продовжує здійснювати моніторинг дотримання відповідних екологічних стандартів та стандартів охорони здоров'я та безпеки, які стосуються цього проекту.

Продовжується виконання Програми підвищення безпеки та модернізації енергоблоків ХАЕС-2/РАЕС-4, яке частково підтримується за рахунок кредиту ЄБРР. Ця програма є частиною постійних зусиль України в напрямку підвищення ядерної безпеки на більш широкому рівні, включаючи Програму модернізації для всіх атомних електростанцій в Україні з метою доведення всіх 15 атомних реакторів до визнаних міжнародних рівнів ядерної безпеки до 2010 року. ЄБРР, разом з іншими міжнародними організаціями, наприклад, Європейською Комісією, цінує масштабні зусилля з боку України та вітає послідовне та успішне впровадження заходів, які були узгоджені на міжнародному рівні.

В **енергетичній галузі** Банк зосереджує свої зусилля на проектах у галузі виробництва і передачі електроенергії, та проектів підвищення енергоефективності. Такі проекти, як, наприклад Українська енергосервісна компанія ("УкрЕСКО"), інвестування коштів, що надаються ЄБРР, у проекти підвищення енергоефективності, є найбільш знаменними спільними проектами Банку разом з органами влади України, спрямованими на зменшення в країні витрат на енергоресурси. Метою є демонстрація клієнтам з різних галузей економіки, як та з якими витратами вони нерационально використовують енергоресурси, і потім пропонувати та фінансувати рішення з метою підвищення

їхньої енергоефективності та зменшення нераціонального використання енергоресурсів.

Забруднення атмосфери традиційно було побічним продуктом великої **металургійної галузі** України, яка займає сьоме місце в світі за розміром. У цій галузі Банк продовжує докладати великі зусилля для підвищення енергоефективності. Це включає низку сучасних проектів у металургійній галузі, наприклад, підтримку металургійного заводу "ІСТІЛ", фінансування когенераційної установки на Алчевському металургійному комбінаті або сприяння підприємству "Міттал Стіл Кривий Ріг" у модернізації його технології та підвищенні енергоефективності. Проект "ІСТІЛ" включає низку заходів, які не тільки сприятимуть досягненню дотримання вимог директиви ЄС про комплексне попередження забруднень та контроль за ними (IPPC), але, як очікується, дозволять підвищити енергоефективність підприємства в цілому та знизити рівень викидів CO₂, що дозволить одержати та продати вуглецеві кредити на суму 3 млн. євро. У план підприємства щодо охорони здоров'я та безпеки праці були включені комплексні процедури навчання, моніторингу та розслідування аварій та нещасних випадків. Нова когенераційна установка на Алчевському металургійному комбінаті, яка фінансується Банком, дозволить використання відпрацьованих газів та коксових газів, які утворюються у процесі виробництва, для виробництва електроенергії, що дозволить значно зменшити викиди парникових газів в Україні. У відповідності до початкової оцінки, ця інвестиція може зменшити річний обсяг викидів вуглецю металургійного комбінату приблизно на 6 млн. тонн, що дасть можливість одержати вуглецеві кредити, і потенційно цей проект може бути взірцевим проектом спільного впровадження в рамках механізмів Кіотського протоколу. На додаток до цього, проект також допоможе клієнту в опануванні найкращих міжнародних стандартів управління охороною довкілля, покращенні екологічних умов в цілому та у доведенні рівня атмосферних забруднень до стандартів ЄС.

У проектах **неспеціалізованих галузей промисловості** Банк буде застосовувати жорсткі стандарти, а також активно сприяти розвитку добровільних та ринкових механізмів для забезпечення постачання сировини, яке відповідає екологічним стандартам та принципам сталого розвитку. Це буде особливим пріоритетом у діяльності Банку в галузях, які використовують суттєві обсяги природних ресурсів, наприклад, деревини. Низка проектів у поточному портфелі потенційних проектів Банку зараз включає створення нових виробництв на основі діючих. Низка проектів в існуючому переліку потенційних проектів Банку включає реконструкцію або створення нових на базі існуючих об'єктів. За відсутності адекватної національної регуляторної бази, Банк буде дотримуватись міжнародних стандартів охорони довкілля та управління якістю, а також кращої практики галузі. ЄБРР буде продовжувати забезпечувати проведення адекватної оцінки майданчиків, реалізації коригуючих заходів та/або заходів з метою обмеження розповсюдження джерел забруднення. Якщо виробнича діяльність має потенціал підвищення енергоефективності та ефективності використання ресурсів, Банк допомагатиме клієнтам у включенні відповідних заходів у їхні інвестиційні та корпоративні природоохоронні плани.

У галузі **муніципальної та екологічної інфраструктури**, Банк зосереджує свої зусилля на модернізації об'єктів водопостачання та водовідведення, міського транспорту та проектах центрального опалення. Наприклад, Проект системи водопостачання та очищення води в м. Дніпропетровськ, який набув чинності, спрямований на підвищення якості послуг водопостачання та каналізації у м. Дніпропетровськ. Цей проект сприятиме досягненню стандартів ЄС щодо якості питної води та каналізаційних викидів шляхом значного зменшення забруднення р. Дніпро та потім Чорного моря внаслідок викидів недостатньо очищених каналізаційних стічних вод. Проект дасть можливість досягти покращення якості питної води та надійності системи водопостачання і зменшення нераціонального використання питної води шляхом застосування управління попитом та зменшення витоків. Подальші зусилля Банку щодо надання прямих кредитів місцевим органам влади будуть зосереджуватись на підвищенні екологічних стандартів в українській галузі комунальних послуг.

Щодо **судноплавства**, в рамках існуючих та майбутніх проектів Банк має намір досягти дотримання у діяльності клієнта норм міжнародних організацій ІМО, MARPOL та SOLAS. Банк активно співпрацює з іншими міжнародними організаціями з метою підвищення стандартів судноплавства в Україні. Проект щодо розширення одеської шиппінгової компанії ТОВ "Чорноморський судноплавний менеджмент", який підтримує ЄБРР, допоможе клієнту підтримувати свою спроможність пропонувати безпечні та надійні послуги з водних перевезень в регіоні, а також встановити відповідні стандарти судноплавства з дотриманням відповідних міжнародних вимог щодо охорони довкілля та безпеки.

У галузі **нерухомості**, екологічні попередні дослідження включають розгляд питань охорони довкілля, здоров'я та безпеки, включаючи питання безпеки для життя та пожежної безпеки у громадських будівлях. Банк потребуватиме дотримання найкращої практики будівництва у проектах будівництва об'єктів нерухомості, та вимагатиме від своїх клієнтів дотримання національного трудового законодавства, а також стандартів і вимог, встановлених Міжнародною організацією праці (МОП).

Банк буде продовжувати перевірку реалізації його екологічних процедур для фінансування через посередництво українських банків, щодо малих та мікрокредитів, житлового іпотечного кредитування, лізингу та страхування в рамках свого великого та зростаючого портфелю проектів в Україні у галузі **фінансового посередництва**. У травні 2006 р. Банк провів новий цикл навчання з проведення екологічного попереднього дослідження для фінансових установ - партнерів Банку в Україні, який включав широкий спектр питань управління екологічними та соціальними ризиками, з метою забезпечення адекватного виконання екологічних вимог Банку. Банк продовжуватиме активне проведення моніторингу екологічної діяльності фінансових установ, які є його клієнтами в Україні на основі щорічних екологічних звітів та цільових моніторингових поїздок, які включають зустрічі з керівництвом установ - фінансових посередників ЄБРР в Україні та відвідання вибраних підпроектів.

В рамках розширення зусиль щодо вдосконалення **моніторингу** операцій Банку, низка операцій, які включали прямі інвестиції та фінансове посередництво, були об'єктами, були об'єктами уважного моніторингу протягом 2006 р., і їх моніторинг запланований також на 2007 р. Ці проекти включають фонд "Euroventures", "Рубіжанський картонно-тарний комбінат", "УкрЕСКО" II, "ADM-Risoil Україна", "Укрснаб", "Слобожанська будівельна кераміка" (СБК), "Чумак" II та "Міттал Стіл Кривий Ріг". За результатами цих візитів очевидно, що потрібні додаткові зусилля у таких сферах, як охорона здоров'я та безпека на робочому місці, система управління охороною довкілля, послідовність річної екологічної звітності, сумлінне впровадження та регулярне коригування відповідних Планів заходів з охорони довкілля.

Банк має декілька проектів в **агробізнесі** в Україні, кожен з яких пройшов екологічну оцінку у відповідності до Екологічних процедур Банку та оцінку екологічних ризиків, пов'язаних з проектом. Банк зосереджує свої зусилля на розробці нових можливостей у переробці та виробництві продуктів харчування, упаковці продуктів харчування, роздрібній торгівлі, розвитку первинного зернового та логістичного ринків. Проекти охоплюють, крім іншого, пивзаводи, виробників солоду, олійні заводи та завод з виробництва скляної тари. Типове попереднє дослідження включає незалежні екологічні аудити з метою оцінки поточних проблем щодо дотримання стандартів, потенційну відповідальність, пов'язану з проблемами охорони довкілля та можливості щодо покращання стану навколишнього середовища. екологічний аналіз для оцінки впливу пропонованих інвестиційних планів, які звичайно включають заходи з реконструкції та модернізації, розширення виробництва або будівництво нових об'єктів. Банк продовжуватиме застосовувати цей підхід з особливою увагою до дотримання стандартів Європейського Союзу.

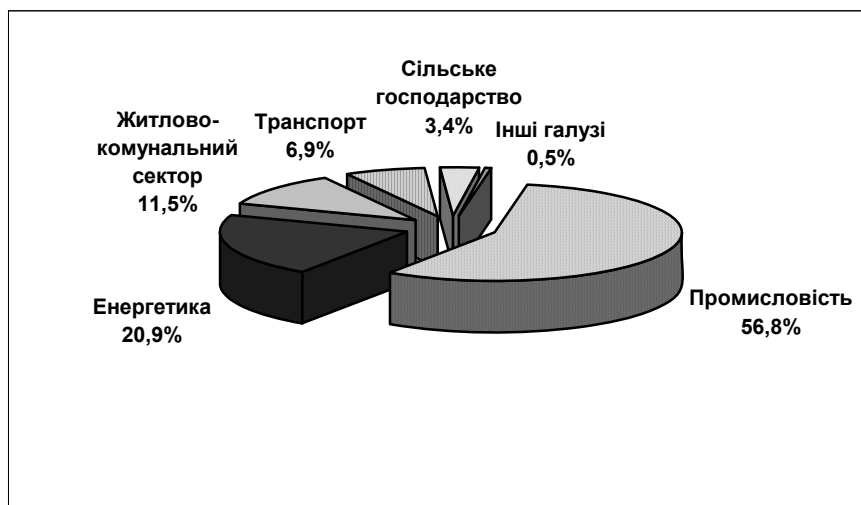
ДОДАТОК 5 ПЛАН ДІЙ ЄБРР ЩОДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ НА 2007 – 2009 Р.

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Україна має величезний потенціал підвищення енергоефективності. Енергетична стратегія України (схвалена Урядом у квітні 2006 р.) передбачає зменшення до 2030 року використання енергоресурсів на одиницю ВВП на більше ніж 50%. Це відповідатиме економії енергоресурсів у обсязі більше 223 млн. тонн нафтового еквіваленту. Уряд передбачає одержання 84 млн. тонн нафтового еквіваленту, або 38% з цього обсягу економії енергоресурсів в результаті структурних змін, з трансформацією економіки від важкої промисловості до більш орієнтованого на послуги ВВП. Ще більша частка цього зниження буде наслідком вдосконалення технологій. Для досягнення цієї мети у заходи для підвищення енергоефективності необхідно інвестувати приблизно 20 млрд. дол. США.

У відповідності до документу МЕА "Україна: Огляд енергетичної політики за 2006 р.", близько 21% загального потенціалу підвищення енергоефективності припадає на саму енергетичну галузь, 57% - на промисловість, 11% - на житлово-комунальний сектор (комунальні послуги), та 7% - на транспорт (Малюнок 1). Ця оцінка базується на використанні існуючих технологій, а не на нових вдосконалених технологіях.

Малюнок 1. Структура потенціалу підвищення енергоефективності (%)

Джерело: Україна: Огляд енергетичної політики за 2006 р., МЕА.

Використання енергоресурсів та енергоінтенсивність в промисловості

Частка української промисловості складає 40% загального обсягу споживання енергоресурсів (МЕА). Серед галузей промисловості в цілому, споживання енергоресурсів зосереджене в декількох енергоінтенсивних галузях – металургії, хімічній та цементній промисловості. Інші галузі з великим потенціалом

підвищення енергоефективності - нафтохімічна промисловість, виробництво будівельних матеріалів та виробництво скла.

Відношення споживання енергоресурсів на одиницю промислової продукції в Україні є дуже високим порівняно з іншими промислово розвиненими країнами - членами ОЕСР. Це особливо актуально щодо металургії. У відповідності до оцінок МЕА та українських оцінок, Україна споживає втричі більше енергоресурсів для виробництва для виробництва однієї тонни чавуну та вдвічі більше - для виробництва тонни сталі, ніж середній показник споживання у європейських країнах ОЕСР. Хімічна промисловість України споживає втричі більше електроенергії для виробництва аміаку ніж Сполучені Штати, та приблизно вдвічі більше, ніж Росія. Цемент виробляється з використанням неефективного мокрого методу, а не сухого методу, і це виробництво споживає на 70% більше енергоресурсів для виробництва однієї цементу, ніж у країнах ОЕСР.

У відповідності до оцінок МЕА, обсяги економії енергоресурсів у промисловості можуть досягти 30-40% від сучасного обсягу споживання. Ці показники можуть бути ще вищими, якщо виробники впровадять повністю нові процеси виробництва (як це відбувається щодо сучасних технологій виробництва сталі). Навіть за цінами 2005 р. більшість заводів можуть економічно раціонально збільшити ефективність на величину до 20%; а з того часу ціни на енергоресурси значно підвищились.

Технологічні можливості підвищення енергоефективності у промисловості включають загальні заходи для підвищення енергоефективності (використання вторинного тепла, встановлення ефективного обладнання для виробництва стисненого повітря, заміна паросепараторів) та спеціальні заходи для конкретних галузей, наприклад, повторне використання надлишкового коксового газу з метою виробництва електроенергії на коксових заводах.

Електроенергетика

Більшість теплових електростанцій в Україні вже вичерпали свій ресурс. У 2004 р. середній строк служби великих теплових енергогенеруючих блоків складав 36 років; середній строк служби великих блоків ТЕЦ складав 42 років. Середній показник технічних втрат електроенергії при передачі та розподілі електроенергії складав майже 15% (8% у 1990 р.) порівняно з 6% у країнах ОЕСР.

Існують численні економічно ефективні можливості для підвищення енергоефективності в українській електроенергетиці: встановлення когенераційних блоків та модернізація існуючих, використання тепла димових газів, постачання на енергогенеруючі блоки відповідного з технологічної точки зору палива, підвищення ефективності сервісного обладнання, яке одержує живлення з електростанції (наприклад, повітродувки, насоси та конвеєри), покращення показників температури та тиску газу перед турбіною або ефективності та потужності компресорів.

Центральне опалення

Системи центрального опалення використовують 45% з усього обсягу споживання природного газу в Україні, і ця галузь має надзвичайно великий потенціал підвищення енергоефективності. Споживання енергоресурсів для опалення будівель в Україні вдвічі перевищує аналогічні показники європейських країн ОЕСР. Споживання енергоресурсів в житлово-комунальному секторі, в якому центральне опалення складає мінімум чверть всього обсягу споживання, досягло 29% від загального обсягу споживання енергоресурсів у 2004 р. (МЕА). Більшість розподільчих мереж центрального опалення є застарілими та мають погану теплоізоляцію, з втратами тепла до 30%. На додаток до цього, будівлі з поганою теплоізоляцією втрачають приблизно 30-50% тепла, яке постачається.

Можливі проекти для підвищення енергоефективності включають заміну та модернізацію бойлерів, перехід до комбінованого виробництва тепла та електроенергії, вдосконалення мереж транспортування тепла та проекти на рівні споживання тепла.

Житлові та громадські будівлі

На житлові та громадські будівлі припадає значна частка споживання енергоресурсів в країні. Лише на житлові будинки припадає більше 30% енергоресурсів, які споживаються в Україні; комерційні та державні організації (які часто розташовані в будівлях) споживають ще 10% енергоресурсів. Протягом останнього десятиріччя частка цих секторів у загальному обсязі споживання енергоресурсів зростала. В цілому існує значний потенціал енергозбереження в житлових та громадських будівлях в Україні, особливо в тих, які підключені до центрального опалення.

Відновлювані джерела енергії

Частка відновлюваних джерел енергії у постачанні енергоресурсів в Україні є незначною і складає приблизно 0,7%. Зараз більшість енергії з відновлюваних джерел в країні - це гідроенергетичні ресурси та опалювальні котли, що працюють на біомасі. Є також певна кількість вітрових електростанцій (з загальною потужністю біля 70 МВт) та геотермальні опалювальні системи (13 МВт).

За оцінками, наведеними в Енергетичній стратегії до 2030 р., Україна збільшить майже вчетверо обсяг використання енергії з відновлюваних джерел з 10,9 млн. тонн нафтового еквіваленту у 2005 р. до 40,4 млн. тонн у 2030 р. Це потребуватиме інвестування в цю галузь приблизно 60,4 млрд. грн. (12,6 млрд. дол. США). Найвищі рівні зростання очікуються у використанні біологічних енергоресурсів, сонячної енергії та джерела теплоти низького потенціалу, хоча це зростання вимірюється у порівнянні з досить низьким початковим рівнем.

Найбільш значними викликами щодо використання енергії з відновлюваних джерел конкурентоспроможність з точки зору витрат та недостатньо розвинена регуляторна база. Наприклад, тариф на електроенергію вітрових електростанцій (пільговий тариф) в Україні дорівнює 0,24 грн. (0,05 дол. США)/ кВтг, а тариф на

електроенергію атомних електростанцій дорівнює лише 0,08 грн. (0,016 дол. США) за кВтг. Прямі та приховані субсидії для традиційної енергетики, а також інші викривлення ринку фактично створюють перешкоди для ширшого використання в Україні енергії з відновлюваних джерел.

2. ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Існує низка перешкод, які заважають здійсненню інвестицій ЄБРР у підвищення енергоефективності в Україні. Найбільш значні перешкоди описані нижче.

- *Повільне просування реформ у встановленні тарифів, лібералізації та приватизації* – незважаючи на значне зростання цін на енергоресурси протягом минулого року, ціни на електроенергію та природний газ (особливо для побутових споживачів) залишаються нижчими за довгострокові граничні витрати. Ціни на енергоресурси з відновлюваних джерел (електроенергію гідроелектростанцій та вітрових електростанцій) зараз є дуже низькими. Крім цього, існуючі перехресні субсидії та інші викривлення призводять до зменшення цін на багато видів енергоресурсів. Побудові споживачі, бюджетні установи та сільськогосподарські споживачі отримують енергоресурси за досить низькими регульованими тарифами, і споживачі не мають можливості вибирати постачальника енергоресурсів, і вони не можуть регулювати власне споживання. Наприклад, побутові споживачі не можуть регулювати споживання тепла, і тому вони не мають стимулів до заощадження енергоресурсів. така ситуація підриває готовність споживачів сплачувати рахунки за енергоресурси та всю ідею тарифних реформ.
- *Законодавча та регуляторна база* не стимулюють інвестиції у підвищення енергоефективності та використання енергії з відновлюваних джерел. Хоча нещодавно були прийняті деякі закони та укази з метою сприяння підвищенню енергоефективності та використанню енергії з відновлюваних джерел, стимули або інші механізми підтримки відсутні або занадто бюрократичні / зарегульовані. Наприклад, у 2005 р. був прийнятий закон "Про комбіноване виробництво теплової і електричної енергії і використання скидного енергопотенціалу", проте частка комбінованого виробництва тепла та електроенергії в Україні все ще дуже мала внаслідок відсутності/ суперечливості механізмів, які визначаються нормативними та регулюючими документами, наприклад, щодо доступу до мереж, ліцензій, договорів про купівлю електроенергії та ін. На додаток до цього, існують законодавчі бар'єри щодо можливості державних підприємств надавати забезпечення, щодо можливості для ЕСКО укладати Договори енергоефективного підряду, для державних та комунальних бюджетних організацій - щодо можливості одержувати вигоди від економії енергоресурсів.
- *Недостатня пріоритетність для керівництва та ставлення до підвищення енергоефективності як вторинного пріоритету порівняно з зростанням доходу.* Ключовою проблемою в Україні є переконання замовника та пояснення, яким чином підвищення енергоефективності може призвести до одержання додаткових доходів. Крім того, багато українських підприємств зосереджуються тільки на операційних заходах для підвищення енергоефективності, приділяючи набагато менше уваги (якщо така увага

взагалі приділяється) енергетичній інфраструктурі (для постачання енергоресурсів) підприємства, яка також є застарілою та призводить до втрати великих обсягів енергоресурсів. Крім цього, існують значні перешкоди, принаймні для більшості українських ЕСКО, в одержанні доступу до осіб, які приймають рішення (власників підприємства), тому що більшість підприємств зараз є приватизованими та не хочуть розголошувати основну інформацію про споживання енергоресурсів.

- *Недостатня наявність довгострокового капіталу та великі початкові витрати* все ще залишаються в Україні значними перешкодами. Строки кредитування все ще досить короткі (звичайно 2-3 роки), відсоткові ставки досить великі (12% або більше), і правила НБУ стимулюють вимоги щодо надання надлишкового забезпечення (150% або більше). Хоча додаткові інвестиції порівняно з менш енергоефективними технологіями можуть окупуватись досить швидко внаслідок економії енергоресурсів та інших вигод, висока початкова вартість слугує бар'єром для споживачів, які мають недостатній капітал, зокрема, в ситуаціях, коли механізми фінансування для розподілу витрат в часі не є доступними.
- *Обмеженість знань про фінансування підвищення енергоефективності та використання енергії з відновлюваних джерел*, внаслідок чого українські банки /інвестори не бажають брати на себе проектні ризики. За винятком компанії "УкрЕСКО", яка має підтримку за рахунок кредиту ЄБРР, українські ЕСКО звичайно не можуть брати на себе фінансові ризики. На додаток до цього, багато з механізмів фінансування, які використовуються в західних країнах для сприяння інвестиціям у підвищення енергоефективності, наприклад, лізинг обладнання або договори енергоефективного підряду, в Україні не використовуються.
- *Недостатня кількість кваліфікованих енергоменеджерів та енергоаудиторів*. Незважаючи на відсутність нестачі інженерних спеціалістів, спеціалісти в галузі енергетики досить рідко мають кваліфікацію у сфері проектного менеджменту та бізнес-планування. Українські підприємства також рідко мають власних спеціалістів для оцінки та впровадження проектів підвищення енергоефективності. На підприємствах, які є монополістами або працюють з державною підтримкою, керівники мають мало стимулів для зменшення витрат на енергоресурси або інновації. Більше того, відповідальність за витрати на енергоресурси та енергозбереження часто розділена між різними керівниками.
- *Недостатня інформація про технології, можливості, витрати та вигоди*. Випробувані енергоефективні технології часто вважаються ризикованими, тому що багато українських підприємств мають дуже незначний досвід у їх використанні. Недостатня кількість загальновідомих об'єктів застосування та недостатність досвіду у галузі технологій використання енергії з відновлюваних джерел призводить до очікування більших технічних ризиків порівняно з звичайними джерелами енергії.

3. ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Неспеціалізовані галузі промисловості та агробізнес

Прогнозоване зростання обсягів діяльності Банку у неспеціалізованих галузях промисловості створює можливості для значних інвестицій у підвищення енергоефективності. Ініціатива сталого розвитку енергетики, започаткована Банком, може прискорити надходження таких інвестицій та значно збільшити їхню результативність шляхом наступних заходів:

- Підтримка існуючих проектів:
 - Визначення інвестиційних можливостей для підвищення енергоефективності на стадії дослідження;
 - Спільна участь у маркетингу разом з іншими банками (відвідання підприємств; початкові обговорення з клієнтами);
 - Надання підтримки впровадження – зокрема, навчання з енергетичного менеджменту – з метою забезпечення реального впровадження інвестицій та сприяння передачі навичок з метою покращення сталості відповідних видів діяльності;
- Започаткування нових проектів, які матимуть значні складові підвищення енергоефективності та/або фінансування з використанням вуглецевих кредитів:
 - Визначення нових пріоритетних проектів / конкретних великих споживачів енергоресурсів в термінах регіонів та галузей. Багато промислових підприємств вже проводять енергетичні аудити або техніко-економічні дослідження в рамках різних Програм технічної допомоги (ААМР та ін.), проте відклали впровадження відповідних проектів внаслідок низьких цін на енергоресурс або недостатність навичок бізнес-планування. Недавня Ініціатива підвищення енергоефективності в промисловості ААМР, спрямована на 10-15 великих споживачів природного газу, може привести до ініціювання 2–3 великих проектів підвищення енергоефективності.
 - Пряме звернення до великих енергоінтенсивних підприємств, надання їм інформації про механізми фінансування ЄБРР та про актуальність підвищення енергоефективності. Проведення енергетичних аудитів та навчання без необхідності здійснення початкових витрат заохочуватиме клієнтів до співпраці з ЄБРР. Контакти можуть встановлюватись шляхом участі в корпоративних заходах клієнтів, інвестиційних форумах на вищому рівні, конференціях з енергетики та ін.
 - Співпраця з галузевими організаціями, наприклад, Українським союзом промисловців та підприємців, Асоціацією металургів та ін., які об'єднують приблизно 32 тисячі підприємств та мають дуже розгалужену мережу офісів та зв'язки з усіма 25 обласними державними адміністраціями в Україні.
 - Допомога у ініціюванні великих проектів (на суму більше євро 5 млн. євро), визначених в рамках маркетингової діяльності УКЕЕР (виїзні презентації та семінари, візити консультантів проектів на підприємства, пропозиції від банків-учасників та ін.).
 - Визначення можливостей фінансування з використанням вуглецевих кредитів та співпраця з клієнтами з метою допомоги в укладанні угод з вуглецевими кредитами через Багатосторонній фонд вуглецевих кредитів (БФВК).

- Організація національного конкурсу на найкращий План підвищення енергоефективності серед великих споживачів електроенергії, з наданням їм можливості безкоштовного проведення енергетичного аудиту чи інших вигод.

Робота з фінансовими посередниками (Програма фінансування для сталого розвитку енергетики) – Українська програма з енергоефективності

Українська програма з енергоефективності (UKEEP) була розпочата на початку 2007 р. Проект передбачає фінансування на суму 100 млн. євро, яке має надаватись у вигляді кредитів Банкам-учасникам ("БУ"), які БУ будуть потім надавати в кредит приватним промисловим підприємствам для проектів підвищення енергоефективності та інвестицій у використання енергії з відновлюваних джерел. Першими Банками-учасниками цієї Програми будуть "УкрЕксімбанк" та "Кредитпромбанк", а суми кредитів будуть до 50 млн. дол. США та до 10 млн. дол. США відповідно.

З метою маркетингу Програми, визначення та оцінки потенційних інвестицій, та проведення енергетичних аудитів у випадку необхідності буде надаватись технічна допомога. Залучені консультанти розглянуть домовленості щодо закупівель для конкретного суб-позичальника на етапі попередньої оцінки або в рамках звіту про енергетичний аудит.

Електроенергетика

Всі проекти в українській енергетичній галузі, які розглядаються Банком, мають значні пов'язані з ними вигоди щодо підвищення енергоефективності або використання енергії з відновлюваних джерел. Проекти ліній електропередач та Проект будівництва Канівської гідроакумулюючої електростанції дозволять досягти підвищення енергоефективності шляхом створення можливості перетоків між областями, які іншим чином не могли б здійснюватись, а також зменшити потребу у будівництві нових генеруючих потужностей у цих областях.

Україна зараз має дуже малу частку комбінованого виробництва тепла та електроенергії у загальному обсязі виробництва електроенергії та тепла. В принципі велике навантаження центрального опалення в Україні створює дуже сприятливе ринкове середовище для комбінованого виробництва тепла та електроенергії. Банк намагатиметься збільшити фінансування когенераційних потужностей – або для власного споживання промислових підприємств, або для продажу електроенергії у місцеву розподільчу мережу.

Всі проекти передбачають значне зменшення викидів парникових газів, і тому можуть стати джерелом значного портфелю потенційних проектів вуглецевих кредитів для Багатостороннього фонду вуглецевих кредитів (БФВК). Підготовчій роботі може сприяти базовий підхід, який зараз використовується, для визначення коефіцієнту енергосистеми (обсягу викидів вуглецю на кВтг електроенергії), оцінка якого була нещодавно проведена компанією "TUV SUD Industrie Service GmbH" та надана Уряду України.

Відновлювані джерела енергії

ЄБРР визначив низку проектів використання енергії з відновлюваних джерел з сумарною потужністю приблизно 500 МВт, які зараз розробляються в Україні. Ці проекти одержали певну підтримку з боку міжнародних інвесторів, проте перехід до етапу будівництва та експлуатації виявляється неможливим внаслідок того, що механізми підтримки, необхідні для забезпечення життєздатності проектів відновлюваних джерел енергії, зараз недостатньо розвинені.

Метою Банку є сприяння розвитку використання енергії з відновлюваних джерел в Україні, підтримка такого розвитку та інвестування у відповідні проекти. У 2007 – 2009 р. робота буде зосереджуватись на наступних видах діяльності:

- Регуляторна підтримка – детальна юридична допомога для розробки / вдосконалення регуляторної бази розвитку використання енергії з відновлюваних джерел. Можливе Технічне завдання для такої допомоги розглядається та обговорюється з ключовими органами, які розробляють політику в цій галузі – Національним агентством України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕЗ) та Комітетом з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Верховної Ради. Ця робота включатиме оцінку технічних ресурсів (карти вітрових ресурсів, оцінка обмежень енергосистеми), а також оцінку місцевих можливостей та визначення потреб у навчанні;
- Технічна допомога для визначення обсягу проектів використання енергії з відновлюваних джерел;
- Інституційний розвиток – навчання працівників Банків-учасників Програми УКЕЕР, передача досвіду ЄБРР щодо підтримки використання енергії з відновлюваних джерел в інших країнах (Хорватія, Угорщина, Боснія), на запит Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки Верховної Ради;
- Підтримка банкірів Представництв ЄБРР (в основному у галузі агробізнесу) щодо проектних пропозицій щодо біодизеля та біоетанолу, кількість яких значно збільшилась;
- Підтримка працівників Відділу енергетики у ініціюванні та/або оцінці проектів у галузі малої гідроенергетики, які, як очікується, будуть придатними для банківського кредитування завдяки вдосконаленню законодавства.

Муніципальна та екологічна інфраструктура

Банк активно розробляє проекти у галузі центрального опалення. Всі ці проекти є проектами підвищення енергоефективності зі значними інвестиціями як зі сторони постачання (нові когенераційні енергоблоки, модернізація котлів системи опалення та ін.) та зі сторони попиту (нові лічильники, теплові пункти, теплоізоляція та ін.).

Шляхом купівлі вуглецевих кредитів БФВК може надати додатковий грошовий потік для цих проектів, що підвищить їхню фінансову стійкість.

Банк намагатиметься сприяти реалізації цих проектів шляхом надання підтримки через інституційний розвиток житлового сектору. Інституційні зміни, сприяння розвитку кондомініумів та житлових кооперативів, є надзвичайно важливими для підвищення енергоефективності у сфері центрального опалення. Ціни, що відображають витрати, можуть створити стимули для енергозбереження тільки в тому випадку, якщо споживачі можуть вимірювати та регулювати власне споживання. Існуюча нечітка структура власності та управління у будівельній галузі створює значні перешкоди для інвестицій у підвищення енергоефективності. Основна проблема полягає в тому, що відсутні реально відповідальні за спільні частини будинків, включаючи труби центрального опалення, і мешканці не мають ніяких стимулів організувати кондомініуми та ефективно управляти своїми будинками.

Потреба реформ у цій галузі визнана Урядом України, і ЄС розглядає можливість надання технічної допомоги. Зокрема, НАЕЗ просило про надання гранту ЄС для підготовки для підготовки інвентаризації/дослідження житлового фонду в Україні. Зараз розглядається обсяг та розміри цієї допомоги.

Природні ресурси

Відділ Природних ресурсів зараз розглядає низку проектів в Україні. Всі проекти передбачають значне зменшення викидів метану в атмосферу, і, таким чином, можуть генерувати великий портфель потенційних проектів вуглецевих кредитів для БФВК.

Інша сфера участі Банку - це проекти використання шахтного метану, які мають в Україні значний потенціал зменшення викидів, особливо в Донецькому вугільному басейні. Річний обсяг викидів метану з шахт досягає приблизно 25 млн. тонн в еквіваленті CO₂. Зараз, в основному з міркувань безпеки, шахти дегазифікують, і метан просто викидається в атмосферу або використовується для виробництва тепла у шахтних котельнях замість використання для виробництва електроенергії.

4. РИНКИ ВУГЛЕЦЕВИХ КРЕДИТІВ ТА БФВК

За останніми даними щодо України та її обсягу викидів парникових газів (ПГ), незважаючи на значне економічне зростання в Україні, рівень викидів ПГ залишається значно нижчим за цільовий показник для України Кіотського протоколу. Реально Україна може мати надлишок більше двох млрд. Одиниць встановленої кількості (ОВК) протягом періоду дії зобов'язань згідно Кіотського протоколу 2008-2012 років порівняно з 1990 базовим роком.

Угоди за схемою Спільного впровадження (СВ) на основі проектів

Багатосторонній фонд вуглецевих кредитів був створений з метою надання можливості декільком країнам-членам ЄС (разом з приватними учасниками) купувати вуглецеві кредити у проектів зменшення викидів парникових газів (ПГ). БФВК почав діяти в кінці 2006 р. Фонд купуватиме вуглецеві кредити, які утворюються в результаті інвестицій в рамках механізму Європейського Союзу, а

також Механізмів Спільного впровадження та Чистого розвитку Кіотського протоколу (з цих трьох механізмів в Україні застосовується лише механізм СВ).

"Схеми зелених інвестицій"

Метою БФВК є також сприяння прямій торгівлі вуглецевими кредитами між його акціонерами (так звані "Схеми зелених інвестицій") на основі наявності ОВК, які будуть надаватись для таких схем. В рамках такого механізму "Схеми зелених інвестицій" ("СЗІ"), країна-продавець використовує доходи від продажу ОВК для підтримки інвестицій, сприятливих для протидії зміні клімату.

На додаток до цього, Банк може грати керівну роль у сприянні та підтримці українських міністерств - Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Міністерства палива та енергетики щодо участі у ринку СЗІ. Будь-яка така торгівля зеленими ОВК потребуватиме надійного реєстру ПГ, наявності системи моніторингу та регулювання, і ЄБРР розглядає надання технічної допомоги з метою вдосконалення дотримання Україною Кіотського протоколу. Враховуючи значну зацікавленість донорів у наданні значного фінансування (в сумі до 1 млн. євро) для підтримки ринку вуглецевих кредитів, ЄБРР може надати підтримку Міністерствам охорони навколишнього природного середовища та палива та енергетики у розробці законодавчої бази для СЗІ.

Робота, яка пов'язана з СВ та СЗІ, передбачатиме наступні заходи співробітництва з Секретаріатом БФВК та Менеджера вуглецевих кредитів:

- Здійснення заходів за результатами зустрічей з зацікавленими державними посадовими особами - Міністерством охорони навколишнього природного середовища, Міністерством палива та енергетики, та Міністерством фінансів з метою подальшого сприяння і) розробці проектів СЗІ, ii) повному дотриманню умов Кіотського протоколу (виконанню 17 критеріїв відповідності згідно Статті 17) та iii) розробці процедур Варіанту 1 СВ.
- Надання технічної допомоги на запит Міністерства охорони навколишнього природного середовища з метою інституційного розвитку шляхом розробки та реалізації проекту технічної допомоги, метою якого я посилення позиції України на ринку вуглецевих кредитів.
- Здійснення заходів за результатами зустрічей з керівництвом НЕК "Укренерго" (власника магістральних ліній електропередач) з метою обговорення можливої технічної допомоги щодо структурування пропозицій СВ та СЗІ для БФВК.
- Розробка конкретної пропозиції щодо СЗІ, в рамках якої кошти від продажу ОВК будуть використовуватись до співфінансування Програми фінансування для сталого розвитку енергетики.
- Подальше визначення потенційних проектів для СВ та СЗІ, наприклад, масштабні проекти використання вітрової енергії, енергії з відновлюваних джерел, вугільного метану, реконструкції газотранспортних та газорозподільчих мереж, водопостачання та водовідведення, та центрального опалення.

5. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ

ЄБРР буде співпрацювати з Урядом України з метою підкреслення важливості підвищення енергоефективності як шляху до вирішення більш широких проблем для України - наприклад, енергетичної безпеки та економічної конкурентоспроможності. Це включатиме наступні види діяльності:

- Подальший розвиток співробітництва з НАЕЗ – основним органом виконавчої влади, відповідальним за підвищення енергоефективності та політику в галузі відновлюваних джерел енергії в Україні. Може бути надана технічна допомога для вдосконалення законодавчої бази, яка розробляється НАЕЗ, у наступних сферах:
 - розвиток використання енергії з відновлюваних джерел, зокрема малої гідроенергетики, вітрової енергетики, та використання біомаси;
 - розвиток комбінованого виробництва тепла та електроенергії, промислового та для надання комунальних послуг;
 - інституційна реформа житлово-комунального сектору – сприяння розвитку кондомініумів (житлових кооперативів/асоціацій).

У ці галузі спрямоване фінансування Європейської Комісії, зокрема, для створення нової ЕСКО, яка займатиметься використанням біомаси, та інвентаризації житлового фонду.

- Надання підтримки для Міністерства палива та енергетики, яке координує розробку законодавства щодо відновлюваних джерел енергії в Україні, зокрема, щодо малої гідроенергетики та "зелених тарифів на енергоресурси". Був наданий запит щодо допомоги у перегляді законодавства та розробці методики "зелених тарифів", також обговорювався обсяг можливої участі ЄБРР (в рамках пропонованої технічної допомоги).
- Співробітництво з Міністерством палива та енергетики та Міністерством охорони навколишнього природного середовища щодо повного дотримання умов Кіотського протоколу, розробки механізмів СЗІ та процедур Варіанту 1 СВ, а також пов'язаного з цим інституційного розвитку. Секретаріат БФВК може надати допомогу щодо розробки механізмів СЗІ.
- Продовження роботи з Міністерством фінансів щодо недавно ініційованого (проте ще не діючого) механізму кредитів під низькі відсотки для проектів підвищення енергоефективності та використання енергії з відновлюваних джерел.
- Вдосконалення роботи з обласними державними адміністраціями. Вони мають підрозділи підвищення енергоефективності, які збирають інформацію про потенційні проекти підвищення енергоефективності, пропоновані підприємствами області.

6. ДІАЛОГ З ДОНОРАМИ

Встановлення та підтримка діалогу з донорами щодо підвищення енергоефективності/відновлюваних джерел енергії передбачає наступні види діяльності:

- Регулярні зустрічі з основними донорами: Світовим банком, ААМР, Програмою розвитку ООН з метою встановлення хороших робочих стосунків / спільної роботи у сфері підвищення енергоефективності.
- Дослідження нових можливостей співпраці з ЄС у галузі підвищення енергоефективності/відновлюваних джерел енергії, зокрема, у сферах, визначених відповідним планом щодо впровадження Меморандуму між Україною та ЄС про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі 2005 р.
- Встановлення діалогу з двохсторонніми донорами, які працюють в галузі підвищення енергоефективності, знаходження ніші, де ЄБРР може внести свій внесок (або Програм, які можуть бути корисними для діяльності ЄБРР) з метою прискорення процесу підвищення енергоефективності в Україні. Наприклад, Німеччина виділила 80 млн. євро для підтримки проектів підвищення енергоефективності в Україні; Велика Британія починає великий проект інформування громадськості щодо важливості підвищення енергоефективності. Багато інших розвинених країн висловили бажання підтримати прагнення України щодо підвищення енергоефективності та розвитку використання відновлюваних джерел енергії. З врахуванням свого досвіду у галузі інвестицій, ЄБРР може підтримати цей процес.
- Участь в семінарах у галузі підвищення енергоефективності, які організуються донорами (був одержаний запит про організацію першого семінару спільно з Делегацією ЄС).

ДОДАТОК 6 ВИБРАНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Україна

2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007

Оцінка
Прогноз

Обсяг виробництва та витрати

(Відсоток зміни в реальних термінах)

ВВП

9,2
5,2
9,6
12,1
2,6
7,1
6,8

Особисте споживання

9,0
9,5
11,5
13,1
16,6
14,4
немає даних

Суспільне споживання

	10,4
	-6,7
	6,9
	1,8
	2,7
	4,8
	немає даних
Валовий приріст основних фондів	6,2
	3,4
	22,5
	20,5
	-0,3
	18,7
	немає даних
Експорт товарів та послуг	3,5
	7,4
	10,3
	21,3
	-11,2
	-4,9
	немає даних
Імпорт товарів та послуг	6,0
	3,3
	16,4
	15,5
	2,1
	6,5
	немає даних
Валовий обсяг промислового виробництва	14,2
	7,0
	15,8
	12,5
	3,1
	6,2
	немає даних
Валовий обсяг виробництва продукції сільського господарства	10,2
	1,2
	-9,9
	19,1
	0,4

		1,0
		немає даних
Зайнятість		
	<i>(Відсоток зміни)</i>	
Кількість працездатного населення (на кінець року)		-0,1
		0,5
		0,3
		0,0
		0,4
		-0,5
		немає даних
Зайнятість (на кінець року)		1,7
		0,3
		-6,0
		0,7
		1,9
		0,2
		немає даних
	<i>(У % від чисельності робочої сили)</i>	
Безробіття (на кінець року) ¹		3,7
		3,8
		3,6
		3,5
		3,1
		2,7
		немає даних
Ціни та заробітна плата		
	<i>(Відсоток зміни)</i>	
Споживчі ціни (в середньому за рік)		12,0
		0,8
		5,2
		9,0
		13,5
		9,1
		11,4
Споживчі ціни (на кінець року)		

		6,1
		-0,6
		8,2
		12,3
		10,3
		11,6
		10,5
Ціни виробників (в середньому за рік)		8,7
		3,0
		7,6
		20,4
		16,7
		9,6
		немає даних
Ціни виробників (на кінець року)		0,9
		5,7
		11,1
		24,1
		9,5
		14,1
		немає даних
Середній рівень валового місячного прибутку в економіці (в середньому за рік)		35,2
		20,9
		22,9
		27,9
		36,4
		29,7
		немає даних
Державний сектор²		
	(У % ВВП)	
Загальний державний баланс		-0,9
		0,1
		-0,7
		-4,4
		-2,3
		-1,3
		-2,7
Загальні державні витрати		34,4
		35,6

		37,2
		39,5
		42,0
		43,0
		немає даних
Загальний державний борг		
		36,9
		33,5
		29,3
		25,9
		19,7
		16,5
		немає даних
Монетарний сектор		
	(Відсоток зміни)	
Сукупна грошова маса (M2, на кінець року)		
		43,2
		42,3
		46,9
		32,8
		53,9
		34,3
		немає даних
Внутрішній кредит (на кінець року)		
		21,9
		28,0
		38,4
		24,8
		34,3
		69,4
		немає даних
	(У % ВВП)	
Сукупна грошова маса (M2, на кінець року)		
		22,1
		28,5
		35,3
		36,4
		43,8
		48,2
		немає даних
Відсоткові ставки та курси обміну валют		

(У % річних, на кінець року)

Ставка рефінансування

12,5
7,0
7,0
9,0
9,5
8,5
немає даних

Депозитний відсоток³

11,0
7,9
7,0
7,8
8,6
7,6
немає даних

Кредитний відсоток³

32,3
25,4
17,9
17,4
16,2
15,2
немає даних

(Гривень за долар США)

Курс обміну валют (на кінець року)

5,3
5,3
5,3
5,3
5,1
5,1
немає даних

Курс обміну валют (в середньому за рік)

5,4
5,3
5,3
5,3
5,1
5,1
немає даних

Зовнішньоекономічні стосунки*(У млн.дол. США)*

Поточний платіжний баланс

1402
3173
2891
6804
2531
-1617
-4680

Торговий баланс

198
710
-269
3741
-1135
-5194
-8180

Товарний експорт

17091
18669
23739
33432
35024
38949
44791

Товарний імпорт

16893
17959
24008
29691
36159
44143
52972

Прямі іноземні інвестиції, нетто

769
698
1411
1711
7533
5336

		5500
Загальна сума резервів, за винятком золота (на кінець року)		2955
		4241
		6731
		9302
		19413
		22300
		немає даних
Зовнішній борг ⁴		12098
		12771
		23811
		30647
		39619
		54286
		немає даних
	<i>(У місяцях імпорту товарів та послуг)</i>	
Загальна сума резервів, за винятком золота (на кінець року)		1,7
		2,4
		2,9
		3,2
		5,3
		5,0
		немає даних
	<i>(У % від експорту товарів та послуг)</i>	
Обслуговування боргу ⁵		8,7
		5,7
		6,2
		4,6
		4,9
		5,1
		немає даних
Показники меморандуму		
	<i>(Одиниці виміру вказані)</i>	
Населення (на кінець року, млн.)		48,5

	48,0
	47,6
	47,3
	47,1
	47,1
	немає даних
ВВП (у млрд. грн.)	204
	226
	267
	345
	441
	538
	640
ВВП на душу населення (в дол. США)	785
	883
	1053
	1371
	1831
	2259
	немає даних
Частка промисловості у ВВП (у %)	27,1
	27,4
	27,2
	25,8
	25,6
	немає даних
	немає даних
Частка сільського господарства у ВВП (у %)	14,4
	13,0
	10,9
	10,8
	9,2
	9,2
	немає даних
Поточний платіжний баланс/ВВП (у %)	3,7
	7,5
	5,8
	10,5
	2,9
	-1,5

	-3,7
Зовнішній борг - резерви (у млн. дол. США) ⁴	9143
	8530
	17080
	21345
	20206
	31986
	немає даних
Зовнішній борг/ВВП (у %) ⁴	31,8
	30,1
	47,5
	47,3
	46,0
	51,0
	немає даних
Зовнішній борг/експорт товарів та послуг (у %) ⁴	57,4
	54,7
	82,2
	77,2
	89,3
	108,1
	немає даних

¹ Офіційно зареєстровані безробітні. У відповідності до методики МОТ рівень безробіття в Україні є вищим за офіційний рівень.

² Загальний обсяг бюджетних витрат/доходів включає показники державного та місцевих бюджетів та позабюджетні фонди

³ Середньозважена для всіх строків.

⁴ До кінця 2002 р., тільки середньостроковий та довгостроковий борг. З 2003 р. і надалі, показники також включають короткостроковий зовнішній борг.

⁵ Стосується тільки платежів щодо державного боргу.

ДОДАТОК 7 ПІДПИСАНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО НАДАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ТА ПОРТФЕЛЬ ПОТЕНЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Підписані зобов'язання ЄБРР щодо надання фінансування, 25 травня 2007 р. (у млн. євро)

Назва проекту	Регіональний/Прямий	Дата підписання	Загальна вартість проекту	Фінансування ЄБРР	Кредит	Інвестиції в акціонерний капітал	Етап проекту
"АД-Зоря"	Прямий	05.02.98	42,6	12,8	0,0	12,8	Завершений
"ADM-Risoil Україна"	Прямий	25.04.05	15,3	7,4	7,4	0,0	Виплата коштів
Фонд "AIG Нова Європа"	Інвестиції в регіональні фонди	29.06.99	24,8	4,6	0,0	4,6	Виплата коштів
Фонд "AIG Нова Європа" II	Інвестиції в регіональні фонди	15.11.06	2,5	4,0	0,0	4,0	Продовжується надання коштів
Іпотечна кредитна лінія банку "Аваль"	Прямий	28.10.04	7,4	7,4	7,4	0,0	Підписаний
Кредитна лінія банку "Аваль" в рамках 3 траншу II Кредитної лінії для розвитку МСП	Прямий	19.06.06	37,2	37,2	37,2	0,0	Продовжується надання коштів
Фонд "Accession Mezzanine Capital" II	Інвестиції в регіональні фонди	16.01.07	20,0	4,0	0,0	4,0	Продовжується надання коштів
Модернізація аеронавігаційної системи	Прямий	26.02.98	33,1	19,8	19,8	0,0	Виплата коштів
Фонд "Alliance ScanEast"	Інвестиції в регіональні фонди	01.04.94	9,5	3,3	0,0	3,3	Завершений
BNP Dresdner Україна	Прямий	06.03.98	9,0	1,0	0,0	1,0	Завершений
Спільне інвестування у "BSR Europe"	Інвестиції в регіональні фонди	14.08.06	3,5	3,5	0,0	3,5	Підписаний
Балкан Газтранзит II	Прямий	21.11.01	92,3	37,6	37,6	0,0	Виплата коштів
Проект Балкан Газтранзит	Прямий	21.12.99	67,0	29,8	29,8	0,0	Виплата коштів
Приватний інвестиційний фонд "Baring Vostok"	Інвестиції в регіональні фонди	13.12.00	4,0	1,8	0,0	1,8	Продовжується надання коштів
Приватний інвестиційний фонд "Baring Vostok" III	Інвестиції в регіональні фонди	21.12.04	74,8	9,1	0,0	9,1	Виплата коштів
Приватний інвестиційний фонд "Baring Vostok" IV	Інвестиції в регіональні фонди	14.02.07	37,2	2,2	0,0	2,2	Продовжується надання коштів
"Барлінек"	Прямий	06.11.06	45,0	19,5	19,5	0,0	Продовжується надання коштів
Білла	Інвестиції в регіональні фонди	20.03.03	62,9	7,9	7,9	0,0	Завершений
Чорноморський фонд	Інвестиції в регіональні фонди	26.08.98	5,1	2,0	0,0	2,0	Продовжується надання коштів
ТОВ "Чорноморський судноплавний менеджмент" (BSSM)	Прямий	21.09.06	25,3	7,4	7,4	0,0	Виплата коштів
Інвестиційний фонд "Bluehouse"	Інвестиції в регіональні фонди	17.10.06	1,3	1,3	0,0	1,3	Виплата коштів
Франчайзингова система сервісу фірми "Бош"	Прямий	06.12.01	3,1	3,1	3,1	0,0	Виплата коштів
Bunge BSI	Прямий	28.04.06	27,5	13,4	13,4	0,0	Продовжується надання коштів
Збільшення кредиту "Bunge"	Прямий	27.12.06	7,4	3,7	3,7	0,0	Продовжується надання коштів
"Cadogan Petroleum"	Прямий	23.02.07	8,8	6,2	0,0	6,2	Продовжується надання коштів
Інвестиція в акціонерний капітал "Cantik"	Прямий	23.02.07	25,9	11,5	0,0	11,5	Продовжується надання коштів
Фонд "Capital Media"	Інвестиції в регіональні фонди	21.07.06	60,0	30,0	30,0	0,0	Продовжується надання коштів
"Каргілл" - Промисловий комплекс	Прямий	30.06.99	66,1	36,3	36,3	0,0	Завершений
"Каргілл Україна": Програма розвитку системи складських документів	Прямий	03.12.01	11,2	11,2	11,2	0,0	Завершений
"Каргілл Україна": Програма розвитку системи складських документів, урожай 2003 р.	Прямий	06.06.03	11,2	11,2	11,2	0,0	Завершений
"Каргілл" Кредитна лінія на поповнення оборотного капіталу	Прямий	17.06.04	11,2	11,2	11,2	0,0	Завершений
"Сереалія БКЗ"	Прямий	29.06.00	7,3	2,1	2,1	0,0	Завершений
"Сереол Україна"	Прямий	01.02.02	30,9	19,7	19,7	0,0	Завершений

"Cersanit Invest"	Інвестиції в регіональні фонди	11.04.07	42,6	20,2	20,2	0,0	Підписаний
"Чумак"	Прямий	30.06.04	13,7	10,1	10,1	0,0	Завершений
"Чумак" II	Прямий	09.12.05	36,3	27,9	27,9	0,0	Продовжується надання коштів
"Консюмерс-Скло-Зоря"	Прямий	17.04.03	16,5	10,9	10,9	0,0	Завершений
Кредитна лінія банку "Аваль" в рамках 3 траншу II	Прямий	19.12.03	11,2	11,2	11,2	0,0	Виплата коштів
Кредитної лінії для розвитку МСП	Прямий	17.07.01	2,1	2,1	0,0	2,1	Продовжується надання коштів
DIF- Украм Індастріз	Прямий	24.05.05	2,5	2,5	2,5	0,0	Виплата коштів
Кредитн DIF- Украм Індастріз	Прямий	24.05.05	2,5	2,5	2,5	0,0	Виплата коштів
ДООЗ (змінений)	Прямий	05.05.99	54,7	17,5	17,5	0,0	Завершений
Кредитна лінія компанії "Данфосс" для промислових енергетичних проектів	Інвестиції в регіональні фонди	20.12.02	0,3	0,1	0,1	0,0	Завершений
Модернізація систем водопостачання та водовідведення м. Дніпропетровська	Прямий	09.06.05	30,5	20,0	20,0	0,0	Продовжується надання коштів
Дніпропетровський олійно-екстракційний завод I (ДООЗ I)	Прямий	28.07.95	15,3	6,3	6,3	0,0	Завершений
Дніпропетровський олійно-екстракційний завод II (ДООЗ II)	Прямий	16.09.97	14,9	14,9	14,9	0,0	Завершений
ЕФЕС-ЕБІ	Інвестиції в регіональні фонди	15.04.02	1,4	0,4	0,4	0,0	Завершений
"Екоенергія" (Когенераційна установка Алчевського металургійного комбінату)	Прямий	21.12.06	201,0	74,4	74,4	0,0	Підписаний
Фонд "Emerging Europe Convergence Fund" II	Інвестиції в регіональні фонди	24.08.05	6,0	6,0	0,0	6,0	Виплата коштів
Енергетичний Альянс	Прямий	19.02.04	2,2	1,1	1,1	0,0	Завершений
Фонд "Europolis" 3	Інвестиції в регіональні фонди	21.09.06	45,0	15,8	9,5	6,3	Продовжується надання коштів
Фонд "Europolis" II	Інвестиції в регіональні фонди	15.11.04	21,0	5,3	3,9	1,4	Продовжується надання коштів
"Euroventures Україна" II	Прямий	30.06.05	56,0	18,8	0,0	18,8	Продовжується надання коштів
Євробачення - Україна	Прямий	14.12.93	0,7	0,7	0,7	0,0	Завершений
Енергетичний Альянс	Прямий	11.08.95	9,7	9,7	9,7	0,0	Завершений
"Фармак"	Прямий	01.12.06	32,0	22,0	22,0	0,0	Продовжується надання коштів
"First Lease LLC" ("ALD Automotive Україна")	Прямий	09.02.06	12,0	12,0	12,0	0,0	Виплата коштів
Синдикований кредит банку "Форум"	Прямий	13.03.07	26,8	8,9	8,9	0,0	Продовжується надання коштів
Інвестиція в акціонерний капітал "GTC Україна"	Прямий	18.10.06	74,5	7,4	0,0	7,4	Продовжується надання коштів
"Галнафтогаз"	Прямий	29.11.05	18,6	11,2	11,2	0,0	Продовжується надання коштів
"Голден Телеком"	Інвестиції в регіональні фонди	30.09.99	42,8	13,0	0,0	13,0	Виплата коштів
"ІСТІЛ" (Україна) II	Прямий	09.12.04	33,5	22,3	22,3	0,0	Завершений
Реструктуризація "ІСТІЛ"	Прямий	13.02.07	93,1	26,1	26,1	0,0	Продовжується надання коштів
"ІСТІЛ"-УКРАЇНА	Прямий	15.11.01	96,7	18,6	18,6	0,0	Завершений
ІТУР	Прямий	30.06.94	46,3	39,5	39,5	0,0	Завершений
СП "Івеко-КРАЗ"	Прямий	08.11.95	36,3	10,3	10,3	0,0	Завершений
Integrated Agricultural Services та Processing	Прямий	15.05.95	22,9	7,9	5,6	2,3	Завершений
Івеко Україна	Прямий	26.09.00	32,3	8,9	8,9	0,0	Завершений
АТ "Вітропак Гостомельський завод склотари"	Прямий	27.01.04	12,7	4,1	4,1	0,0	Завершений
АКБ "ОТР Bank", Україна - Іпотечна кредитна лінія	Прямий	21.05.05	7,4	3,7	3,7	0,0	Виплата коштів
ХАЕС-2/РАЕС-4 Програма підвищення рівня безпеки та модернізації після пуску	Прямий	29.07.04	93,1	31,3	31,3	0,0	Продовжується надання коштів
Київський міжнародний банк	Прямий	18.08.95	5,0	1,8	0,0	1,8	Завершений
Київський міжнародний банк	Прямий	21.10.99	0,8	0,8	0,0	0,8	Завершений
Кредитна лінія для МСП - "Кредитпромбанк"	Прямий	26.12.05	7,4	7,4	7,4	0,0	Продовжується надання коштів
Синдикований кредит - "Кредитпромбанк"	Прямий	12.10.06	31,3	9,7	9,7	0,0	Продовжується надання коштів
Збільшення капіталу - "Кредобанк"	Прямий	12.05.06	5,5	3,2	3,2	0,0	Продовжується надання коштів
Іпотечна кредитна лінія - "Кредобанк Україна"	Прямий	22.12.05	7,4	7,4	7,4	0,0	Продовжується надання коштів

Мультибанковий кредит на фінансування власного капіталу - "Кредобанк Україна"	Прямий	17.09.99	22,6	18,9	18,9	0,0	Виплата коштів
"Кроноспан Україна"	Прямий	01.11.06	100,0	35,0	35,0	0,0	Продовжується надання коштів
Корпорація Квазар Мікро BV (KKM)	Прямий	18.11.02	6,3	3,0	3,0	0,0	Завершений
Перший проект "Lesaffre"	Інвестиції в регіональні фонди	27.07.05	10,7	2,2	0,0	2,2	Підписаний
Кредити для одержання ступеню MBA (гарантії)	Інвестиції в регіональні фонди	06.03.95	0,6	0,4	0,4	0,0	Виплата коштів
Кредити для одержання ступеню MBA (гарантії) II	Інвестиції в регіональні фонди	07.12.98	0,1	0,1	0,1	0,0	Підписаний
Кредит "MTS"	Інвестиції в регіональні фонди	08.12.04	355,5	58,4	58,4	0,0	Виплата коштів
"Молтюрор"	Прямий	11.07.02	70,0	36,2	36,2	0,0	Виплата коштів
Фонд інвестицій в нерухомість "Marbleton"	Інвестиції в регіональні фонди	14.06.06	29,8	6,0	0,0	6,0	Підписаний
"Міттал Стіл Кривий Ріг"	Прямий	04.04.06	148,9	148,9	148,9	0,0	Продовжується надання коштів
Кредит для реструктуризації фонду "NIS"	Інвестиції в регіональні фонди	16.03.00	2,4	0,5	0,0	0,5	Виплата коштів
"Нідера" (Україна)	Прямий	01.04.03	3,0	3,0	3,0	0,0	Завершений
ВАТ "Пивзавод "Славутич""	Прямий	21.11.01	41,8	12,7	12,7	0,0	Виплата коштів
ВАТ "Вітропак Гостомельський завод склотари"	Прямий	25.03.02	12,7	10,5	10,5	0,0	Завершений
"Орко Апартогел"	Інвестиції в регіональні фонди	07.03.03	16,0	1,4	0,0	1,4	Завершений
Пивзавод "Оболонь"	Прямий	10.12.97	46,9	22,3	22,3	0,0	Завершений
"Оболонь" Етап II	Прямий	08.12.04	7,4	7,4	7,4	0,0	Завершений
Будівництво високовольтної повітряної лінії в Одеській області	Прямий	16.12.05	25,8	25,8	25,8	0,0	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна" - Internatl. Distrib. System Ltd	Прямий	20.12.00	2,1	2,1	0,0	2,1	Завершений
ФППП - "Euroventures Україна" - Anthousa Ltd ("Фуршет")	Прямий	26.06.02	2,5	2,3	0,0	2,3	Виплата коштів
ФППП - "Euroventures Україна" - Hudson Asset Management	Прямий	23.11.00	2,4	2,4	0,0	2,4	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна" - Laona Investments (колишня "Alba")	Прямий	30.07.02	2,5	2,1	0,0	2,1	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна" - Orleander	Прямий	17.07.01	3,1	3,1	0,0	3,1	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна" - P5 Communications	Прямий	15.11.00	1,1	1,1	0,0	1,1	Завершений
ФППП - "Euroventures Україна:" Abikelly Ltd	Прямий	18.03.05	1,8	1,8	0,0	1,8	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна": Sentera" (колишня "Cable Holding")	Прямий	20.05.05	4,4	2,2	0,0	2,2	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна": Sodelem Dev." (колишня "Milky Land")	Прямий	15.02.02	3,4	2,1	0,0	2,1	Продовжується надання коштів
ФППП - "Euroventures Україна": Statinko Ltd (колишня "Frau Marta")	Прямий	30.04.04	1,9	1,9	0,0	1,9	Продовжується надання коштів
Полтавська нафтогазова компанія	Прямий	26.04.95	31,9	6,0	6,0	0,0	Завершений
"ПроКредитБанк" - Кредит А/В	Прямий	20.12.06	20,1	6,7	6,7	0,0	Продовжується надання коштів
"ПроКредитБанк Україна" - Інвестиція в акціонерний капітал	Прямий	16.06.06	2,3	2,3	0,0	2,3	Продовжується надання коштів
Розподільча мережа "Проктор енд Гембл"	Прямий	30.12.98	81,0	1,5	1,5	0,0	Завершений
"Редіссон САС Київ" II	Прямий	01.12.98	50,5	18,1	9,8	8,3	Виплата коштів
"Raiffeisen International"	Інвестиції в регіональні фонди	20.10.04	10,0	5,0	0,0	5,0	Виплата коштів
Спеціалізована кредитна лінія на розвиток підприємств - Райффайзенбанк	Прямий	06.12.99	70,8	38,6	38,6	0,0	Виплата коштів
Регіональна ПСРТ: Банк "Аваль" (гарантії та надання готівкових коштів)	Прямий	24.01.01	19,0	19,0	19,0	0,0	Підписаний
Регіональна ПСРТ: Банк "Форум"	Прямий	24.01.01	3,9	3,9	3,9	0,0	Підписаний
Регіональна ПСРТ: Нуровереїнсбанк Україна (Гарантії, передекспортне кредитування)	Прямий	19.12.01	0,8	0,8	0,8	0,0	Продовжується надання коштів
Регіональна ПСРТ: АКБ "ОТР Bank", Україна	Прямий	22.10.02	0,6	0,6	0,6	0,0	Продовжується надання коштів
Регіональна ПСРТ: "Кредитпромбанк" (Гарантії, передекспортне кредитування)	Прямий	20.10.04	19,3	19,3	19,3	0,0	Продовжується надання коштів
Регіональна ПСРТ: "Кредобанк Україна" (колишній ЗУКБ)	Прямий	01.03.02	1,0	1,0	1,0	0,0	Продовжується надання коштів
Відновлення автомагістралі МОБ та реформа фінансування дорожнього сектору	Прямий	11.12.00	99,2	74,2	74,2	0,0	Виплата коштів

"Ренесанс Лайф" Україна	Прямий	14.07.06	4,2	1,4	0,0	1,4	Продовжується надання коштів
Рубіжанський картонно-тарний комбінат	Прямий	26.11.03	30,9	10,4	10,4	0,0	Виплата коштів
Фонд "SigmaBleyzer Southeast European Fund" IV CV	Інвестиції в регіональні фонди	23.12.05	37,5	37,5	0,0	37,5	Продовжується надання коштів
Пивзавод "Славутич" - розширення II	Прямий	12.04.07	72,4	36,2	36,2	0,0	Продовжується надання коштів
"Слобожанська будівельна кераміка" (СБК)	Прямий	14.12.06	7,4	7,4	0,0	7,4	Продовжується надання коштів
Soufflet ACL 2004 Славутич	Прямий	07.09.04	6,7	6,7	6,7	0,0	Продовжується надання коштів
Soufflet Славутич - Україна	Прямий	21.10.04	35,8	8,8	8,8	0,0	Продовжується надання коштів
Soufflet Україна ACL 05	Прямий	11.08.05	5,2	5,2	5,2	0,0	Виплата коштів
Реконструкція Старобешівської теплоелектростанції	Прямий	11.12.96	110,4	96,4	96,4	0,0	Виплата коштів
Державний міжнародний аеропорт "Бориспіль"	Прямий	22.12.93	11,0	3,8	3,8	0,0	Завершений
Субординований кредит АКБ "ОТР Bank", Україна	Прямий	23.06.03	3,7	3,7	3,7	0,0	Продовжується надання коштів
Кондитерська фабрика "Світоч"	Прямий	22.04.97	3,9	3,1	3,1	0,0	Завершений
Топфер Україна Нова поновлювана кредитна лінія на поповнення оборотного капіталу, 2005 р.	Прямий	20.07.05	180,5	134,0	134,0	0,0	Завершений
Топфер: Поновлювана кредитна лінія на поповнення оборотного капіталу	Прямий	14.06.02	89,3	35,7	35,7	0,0	Завершений
Топфер: Поновлювана кредитна лінія на поповнення оборотного капіталу 2004 р.	Прямий	09.06.04	145,2	89,3	89,3	0,0	Завершений
Топфер: Поновлювана кредитна лінія на поповнення оборотного капіталу /2003 р.	Прямий	03.06.03	135,3	59,4	59,4	0,0	Завершений
УКЕЕР - "Кредитпромбанк"	Прямий	15.12.06	7,4	7,4	7,4	0,0	Продовжується надання коштів
УКЕЕР - Державний експортно-імпорتنний банк ("Укресімбанк")	Прямий	25.04.07	18,6	18,6	18,6	0,0	Підписаний
УПМ II - Банк "Форум"	Прямий	17.10.05	5,2	5,2	5,2	0,0	Продовжується надання коштів
УПМ II - "Кредитпромбанк"	Прямий	23.11.05	5,2	5,2	5,2	0,0	Продовжується надання коштів
Програма МСП США/ЄБРР - "ПроКредитБанк Україна"	Прямий	02.10.00	33,4	8,7	6,7	2,0	Виплата коштів
Програма МСП США/ЄБРР - "ПроКредитБанк Україна"	Прямий	14.11.03	9,1	3,8	3,0	0,9	Продовжується надання коштів
"УкрЕСКО" II	Прямий	21.10.05	7,4	7,4	7,4	0,0	Продовжується надання коштів
Українська енергосервісна компанія - "УкрЕСКО"	Прямий	09.05.98	20,7	14,7	14,7	0,0	Завершений
Україна Спеціалізована кредитна лінія на розвиток підприємств - "Перший Український" Міжнародний Банк	Прямий	26.10.00	7,4	7,4	7,4	0,0	Завершений
Україна Спеціалізована кредитна лінія на розвиток підприємств - "Нуровеіnsbank Україна"	Прямий	18.12.01	7,4	7,4	7,4	0,0	Завершений
Україна Спеціалізована кредитна лінія на розвиток підприємств - АКБ "ОТР Bank", Україна	Прямий	14.12.01	11,2	5,2	5,2	0,0	Виплата коштів
Україна, Кредит на закупівлю палива на зимовий період 2000 - 2001 рр.	Прямий	06.10.00	43,9	43,9	43,9	0,0	Завершений
Фонд "Україна"	Прямий	25.03.93	9,0	2,9	0,0	2,9	Завершений
Збільшення капіталу фонду "Україна"	Прямий	13.12.95	8,2	2,6	0,0	2,6	Завершений
Міжнародні авіалінії України	Прямий	14.12.00	4,0	4,0	4,0	0,0	Продовжується надання коштів
Україна Мультибанковий кредит на фінансування власного капіталу - ПУМБ (купівля акцій)	Прямий	29.12.98	4,9	4,9	0,0	4,9	Завершений
"Укрзалізниця": Проект впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів	Прямий	31.08.04	107,6	59,6	59,6	0,0	Продовжується надання коштів
Україна Кредитна лінія для МСП –II	Прямий	08.05.98	69,4	65,7	65,7	0,0	Виплата коштів
Україна Програма кредитування МСП - Банк "Форум"	Прямий	30.06.05	7,4	7,4	7,4	0,0	Виплата коштів
Україна Програма кредитування МСП - Банк "SEB"	Прямий	02.06.05	7,4	7,4	7,4	0,0	Виплата коштів
Україна Кредитна лінія для МСП	Прямий	16.12.94	90,2	90,2	90,2	0,0	Завершений
Другий проект "Реконструкція автомобільної дороги Київ-Чоп", Україна	Прямий	28.02.05	138,0	100,0	100,0	0,0	Продовжується надання коштів
Україна Субординована кредитна лінія АКБ "ОТР Bank", Україна	Прямий	23.12.99	7,4	5,2	5,2	0,0	Продовжується надання коштів
Третій проект "Реконструкція автомобільної дороги Київ-Чоп М06", Україна	Прямий	19.12.06	486,0	200,0	200,0	0,0	Підписаний
Україна/"Аваль"/2003/2003/Програма розвитку системи складських документів	Прямий	10.09.03	11,9	9,7	9,7	0,0	Завершений
Україна/"Аваль"/2004/2003/Програма розвитку системи складських документів	Прямий	09.09.04	22,3	14,9	14,9	0,0	Завершений

Україна/"Аваль"/2003/Програма розвитку системи складських документів	Прямий	13.11.02	7,4	7,4	7,4	0,0	Завершений
Україна/"Укрсоцбанк"/2003/2003/Програма розвитку системи складських документів	Прямий	15.12.03	7,4	7,4	7,4	0,0	Завершений
"Українська хвиля" (раніше - "Львівське Радіо")	Прямий	10.12.97	20,8	5,2	5,2	0,0	Завершений
Укррічфлот	Прямий	29.09.95	23,7	6,0	6,0	0,0	Завершений
Укррічфлот II	Прямий	20.10.00	7,7	2,0	2,0	0,0	Завершений
Укррічфлот III	Прямий	20.10.00	30,9	15,5	15,5	0,0	Виплата коштів
Укррічфлот III - наступний кредит	Прямий	04.11.05	37,2	9,7	9,7	0,0	Виплата коштів
"Укрснаб"	Прямий	26.04.06	12,4	6,2	0,0	6,2	Продовжується надання коштів
"Вітропак Гостомельський завод склотари"	Прямий	07.08.06	43,9	22,0	22,0	0,0	Виплата коштів
Програма розвитку та інвестицій в запорізький "Водоканал"	Прямий	21.05.99	32,4	20,8	20,8	0,0	Виплата коштів
Житомир - "Yioula Glassworks S.A."	Прямий	20.10.06	10,0	4,0	4,0	0,0	Продовжується надання коштів
			5812,8	2902,3	2662,8	239,5	

Портфель потенційних проектів ЄБРР, 30 червня 2007 р. (у млн. євро)

Назва проекту	Державний/ приватний сектор	Кредит/ Інвестиція в акціонерний капітал	Фінансуван ня ЄБРР (млн. євро)
ІНФРАСТРУКТУРА			
"Укрзалізниця": Проект впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів	Державний сектор	Кредит	29,8
"Укрзалізниця": Проект оновлення рухомого складу	Державний сектор	Кредит	186,1
Розвиток інфраструктури Іллічівського морського торговельного порту	Державний сектор	Кредит	26,0
Проект розвитку міського транспорту міста Києва	Державний сектор	Кредит	120,0
Модернізація системи теплопостачання в м. Одеса	Державний сектор	Кредит	20,0
Модернізація системи теплопостачання в м. Вінниця	Державний сектор	Кредит	10,0
5 інших проектів	Державний /приватний сектор	Кредити/ Інвестиції в акціонерний капітал	33,7 4,7
Проміжний підсумок:			430,3
ЕНЕРГЕТИКА			
Будівництво повітряної високовольтної лінії. 750 кВ Рівненська АЕС – Київ	Державний сектор	Кредит	150,0
Канівська ГАЕС	Державний сектор	Кредит	250,0
"Крименерго"	Державний сектор	Кредит	111,7
Кредит для підвищення енергоефективності газорозподільчих мереж	Державний сектор	Кредит	18,0
Проміжний підсумок:			529,7
ПРИРОДНІ РЕСУРСИ			
Три проекти	Державний /приватний сектор	Кредити	97,1
Проміжний підсумок:			97,1
СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ГАЛУЗИ ПРОМИСЛОВОСТІ			
10 проектів	Державний	Кредити	253,1

	/приватний сектор		
Проміжний підсумок:			253,1
НЕСПЕЦІАЛІЗОВАНІ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ			
4 проекти	Приватний сектор	Кредити	126,9
Проміжний підсумок:			126,9
ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ			
15 проектів	Приватний сектор	Кредити/ Інвестиції в акціонерний капітал	264,8 35,6
Проміжний підсумок:			300,4
<u>Всього:</u>			<u>1737,5</u>

ДОДАТОК 8 ДВОСТОРОННЯ ДОПОМОГА

Канада

З врахуванням досягнень за минулі роки, Канадське агентство з міжнародного розвитку CIDA зараз розробляє для України нову Рамкову програму розвитку (2007-2011 роки), згідно якої продовжиться підтримка успішної інтеграції України в глобальну ринкову економіку та мирний розвиток демократичної системи урядування, керованої згідно принципу верховенства права. Основним пріоритетом сприяння буде розбудова демократичного керівництва: підзвітних державних інституцій, верховенства права, спроможності обласних та місцевих органів влади надавати відповідальні, справедливі та рівноправні послуги, та спроможності громадянського суспільства до взаємодії з органами влади. В термінах розвитку приватного сектору, пріоритетом буде розвиток сільського господарства та сільських місцевостей.

Програма продовжить сприяння зміцненню зв'язків між канадськими та українськими НУО, та побудові партнерства з іншими урядовими агенціями Канади, які мають ширшу зацікавленість в Україні. У відповідності до Паризька декларація з підвищення ефективності зовнішньої допомоги, зусилля також будуть зосереджуватись на вдосконаленні спроможності Уряду України визначати його пріоритети розвитку, розширення залучення України у проектах допомоги та вдосконалення координації донорів. Будуть розглядатись нові тристоронні ініціативи разом з країнами Центральної Європи з метою використання для допомоги Україні джерел фінансування та досвіду третіх країн.

Працюючи у співробітництві з ЄБРР, CIDA зараз сприяє інституційному розвитку українських банків шляхом програм навчання та надання консалтингових послуг, з метою розвитку на довгостроковий період їхньої спроможності у наданні доступу домогосподарствам до іпотечного фінансування. На додаток до цього, виконується біля 20 проектів на всій території України, в основному у галузі підтримки належного урядування. Проекти, які будуть впроваджуватись у 2007 р., включають наступні - "Реформа та механізм підтримки впровадження політики" та "Реформування державної служби", спрямований на підтримку зусиль України щодо розвитку підзвітної та прозорої системи державної служби у відповідності до європейських стандартів. Протягом цього періоду також запланований початок реалізації проектів "Реформування ювенальної юстиції в Україні", що стосується питань найкращого комплексного надання відповідних послуг, реабілітації та підтримки молодих людей з груп ризику, та "Протидія корупції в Україні", метою якого є посилення спроможності ключових державних інституцій розробляти та впроваджувати більш ефективне законодавство.

Франція

Міністерство економіки, фінансів та промисловості надало підтримку Україні в рамках двохсторонньої грантової програми (FASEP) та через свій фонд технічного співробітництва в рамках ЄБРР: запланована технічна допомога для Дніпропетровськ (проект для системи водопостачання, 500 тис. євро), для міста Львів (проект системи теплопостачання, 500 тис. євро) та для "Укрзалізниці"

(техніко-економічне обґрунтування швидкісного залізничного сполучення між Києвом і Львовом, та Києвом і Одесою, 600 тис. євро).

ADETEF ("Допомога у розвиток обміну економічними та фінансовими технологіями", підрозділ, який займається реалізацією технічного співробітництва у Міністерстві економіки, фінансів та промисловості) реалізує два проекти, які фінансуються Європейським Союзом з метою підтримки реорганізації Державного казначейства та Державного комітету статистики.

ADETEF також виділив кошти у сумі 63 тис. євро у 2005 р. та 163 тис. євро у 2006 р. у якості технічної допомоги у галузях захисту споживачів, конкуренції, статистики та боротьби з підробками та контрафактними товарами.

Міністерство закордонних справ 786 тис. євро у якості технічної допомоги у 5 пріоритетних галузях:

- Співробітництво у галузі права (надання консультанта в рамках технічної допомоги для Міністерства юстиції України, підтримка реформи судочинства, навчання юристів, посилення незалежності суддів, створення системи адміністративного судочинства та посилення інституційної спроможності Міністерства юстиції щодо правової експертизи);
 - Боротьба проти нелегальної імміграції, організованої злочинності, торгівлі наркотиками та відмивання грошей шляхом організації навчальних програм та обмінів;
 - Державна служба та державне управління (підтримка реформи державного управління та надання консультанта в рамках технічної допомоги для Головного управління державної служби України);
 - Сільське господарство (вдосконалення співробітництва підприємців організації та Міністерства сільського господарства, надання консультанта в рамках технічної допомоги для Міністерства сільського господарства України)
 - Охорона здоров'я (Програми профілактики, навчання та інформації).
- Франція є одним з основних донорів двох фондів, які були створені Великою сімкою для покращення ядерної безпеки на майданчику Чорнобильської АЕС та адміністратором яких є ЄБРР.

Німеччина

Протягом періоду 2002 – 2006 р. Німеччина надала допомогу Україні в рамках програм розвитку Україна на загальну суму 65,5 млн. євро. З цієї суми, 51,5 млн. євро було надано для фінансової допомоги та 14 млн. євро для технічного співробітництва.

Подальші суми коштів, заплановані на 2007 р.: Загальна сума зобов'язань щодо надання фінансування - 22 млн. євро, з яких 6 млн. євро надаються для фінансової допомоги, та 16 млн. євро для технічного співробітництва.

Італія

Міністерство закордонних справ та Міністерство економічного розвитку надали технічну допомогу у різних галузях, з особливою увагою до МСП, інфраструктура, охорони довкілля, розвитку демократії та боротьби проти нелегальної імміграції. Протягом періоду 2002-2007 р. в рамках двохсторонніх програм співробітництва для країн Східної Європи з перехідною економікою (Закон 212/1992) та ініціатив захисту миру та гуманітарних ініціатив (Закон 180/1992) була профінансована технічна допомога на загальну суму більше 600 тис. євро. У 2004 р. Італія надала внесок на суму 500 тис. євро до Програми розвитку ООН для реалізації термінової програми боротьби з ВІЛ в Одеській області. У галузі захисту неповнолітніх, Генеральна дирекція міжнародного співробітництва Міністерства закордонних справ Італії фінансувала проект та суму 500 тис. євро в рамках Програми заходів проти незаконної торгівлі неповнолітніми для сексуальних потреб, який реалізовувався Інститутом ООН дослідження злочинності та правосуддя (UNICRI) у тісному співробітництві з організацією "ЕСПАТ International", спрямованої на зменшення торгівлі неповнолітніми для сексуальної експлуатації та серйозних порушень прав дітей, пов'язаних з цим явищем. Цей проект впроваджувався в Україні протягом 20 місяців, до серпня 2006 р.

На більш децентралізованому рівні та у тісному співробітництві з Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту італійські регіональні та/або муніципальні органи влади впроваджували декілька проектів щодо покинутих дітей. Моніторинг відповідних проектів здійснюється відповідними італійськими та українськими центральними органами влади. В рамках трирічної програми двохстороннього культурного та наукового співробітництва на 2003-2006 р. Італія надала фінансування у сумі 150 тис. євро.

В рамках Великої сімки Італія є одним з основних донорів фондів, адміністратором яких є ЄБРР, створених для подолання довгострокових наслідків Чорнобильської аварії та для покращення ядерної безпеки на майданчику Чорнобильської АЕС.

Уряд Італії надає підтримку Україні у реалізації цілей та пріоритетів, встановлених Планом дій в рамках Європейської політики добросусідства Європейського Союзу, шляхом реалізації цільової програми фінансування на суму 500 млн. євро. В рамках цієї програми італійська Агенція регулювання електроенергетики та газового сектору стала першим учасником програми партнерства в Україні. Співробітництво між італійською Агенцією регулювання та національною комісією регулювання електроенергетики України почалось у червні 2007 р. Інші італійські організації та компанії працюють в рамках європейської програми TACIS в декількох інших галузях, включаючи енергетику та сільське господарство. Італія тісно співпрацює з іншими великими донорами та урядовими органами у досягненні цілей Паризької декларації щодо гармонізації зусиль донорів та підвищення ефективності допомоги.

Японія

Двохстороння допомога Японії Україні почалась в 1992 р., і протягом 1990-х років ця допомога охоплювала в основному такі сфери: (1) ядерна безпека та

пов'язані галузі, включаючи ядерну безпеку та допомогу у подоланні наслідків катастрофи стосовно ядерної аварії на Чорнобильській АЕС (приблизно 95 млн. дол. США грантів та коштів технічного співробітництва) та співробітництво у галузі ліквідації ядерної зброї (19 млн. дол. США); та (2) фінансова підтримка у вигляді кредитів та експортних кредитів на загальну суму 200 млн. дол. США від колишнього Ексімбанку Японії.

Щодо офіційної допомоги у розвитку, яка почалась у 1997 р., допомога Японії Україні зосереджувалась на підтримці регіональної інтеграції її економіки шляхом надання першого кредиту в ієнах для розширення аеропорту "Бориспіль" в Києві, підписаний у березні 2005 р. та на суму 19,1 млрд. ієн.

Також надавалась грантова допомога для підтримки надання медичних послуг для постраждалих Чорнобильської ядерної аварії, включаючи грант, підписаний у 2006 р. щодо реконструкції дитячих закладів охорони здоров'я. Загальна сума наданих до цього часу грантових коштів становила приблизно 18 млн. дол. США. Японія також підтримала Програму розвитку місцевих громад у районі аварії шляхом надання коштів для агенції ООН.

Крім допомоги щодо різних питань ядерної безпеки та пов'язаних галузей, Японія також надає технічну допомогу за програмами реформування економіки у таких галузях, як підвищення продуктивності праці та модернізація технологій добування вугілля.

Швеція

Загальною стратегічною метою співробітництва Швеції з Україною у галузі розвитку є сприяння створенню умов, які дадуть можливість бідним покращити своє життя, та інтеграції країни з Європейським Союзом. Згідно Стратегії, найкращим шляхом для України до досягнення цих цілей є реалізація амбіційної Програми економічних та адміністративних реформ.

Стратегія діяльності в Україні на 2005-2008 р. включає можливості для підтримки реформ у шести галузях. Це поглиблення демократії, перехід до ринкової економіки, соціальний сектор, охорона довкілля, спільна безпека та співробітництво з громадянським суспільством. В галузі поглиблення демократії зусилля спрямовуються на посилення верховенства права та дотримання основних європейських цінностей. В галузі переходу до ринкової економіки пріоритетами є підтримка МСП, та в соціальному секторі - модернізація системи соціальної допомоги. Що стосується співробітництва в галузі охорони довкілля, пріоритетом буде проект модернізації системи водопостачання та водовідведення у Львові та підвищення енергоефективності. Очікується, що співробітництво у галузі спільної безпеки буде зосереджуватись на міграції та інституційному розвитку Міністерства надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Діяльність у галузі співробітництва з громадянським суспільством спрямоване на місцеві органи влади, а також на соціальні та екологічні проблеми.

Очікується, що до кінця періоду Стратегії річний бюджет двохстороннього співробітництва з Україною, який у 2006 р. становив 102 млн. шведських крон, збільшиться до 150 млн. шведських крон.

Сполучене Королівство

Департамент міжнародного розвитку Сполученого Королівства (DFID) перебуває у процесі завершення своєї двохсторонньої допомоги Україні до кінця березня 2008 р. Протягом періоду з квітня 2007 р. до березня 2008 р. він надасть кошти на суму до 3 млн. ф. ст. для програм сприяння розвитку. Ця підтримка включає: продовження підтримки двох широкомасштабних регіональних проектів у Львівській області та на Донбасі (Донецька та Луганська області), які включають широкий спектр допомоги для соціальних та економічних ініціатив у цих областях; допомогу Уряду України у розробці його політики торгівлі та завершенні розробки для вступу до СОТ; підтримку надання соціальних послуг та розробки відповідної політики, шляхом співпраці з Міністерством праці та соціальної політики та пілотними громадами у Харківській та Хмельницькій областях; створення більш відкритого та прозорого суспільства шляхом співпраці з місцевими громадськими групами та місцевими органами влади у пілотних районах/містах у Львівській та Донецькій областях; розвиток приватного сектору шляхом вдосконалення середовища для інвестицій та підприємництва шляхом створення оціночного індексу та кластерної системи у Харківській, Одеській та Житомирській областях, та тісну співпрацю з Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва; надання підтримки Об'єднаній програмі ООН з ВІЛ/СНІД з метою впровадження трьох принципів боротьби з ВІЛ/СНІД в Україні з метою підвищення ефективності координації та моніторингу допомоги, яка надається урядом та іншими організаціями в галузі боротьби з ВІЛ/СНІД.

DFID буде використовувати період до свого закриття з метою забезпечення збереження досвіду, набутого протягом реалізації багатьох своїх проектів і Програм. Протягом періоду з червня 2007 р. до лютого 2008 р. він буде організовувати низку заключних проектних заходів з метою розповсюдження досвіду для якнайбільш широкої аудиторії. Він також буде співпрацювати з іншими донорами та грати ведучу роль у підтримку планів Уряду України щодо досягнення цілей Паризької декларації у гармонізації зусиль донорів та підвищення ефективності допомоги.

У якості частини Уряду Великої Британії, DFID буде підтримувати впровадження Україною нового Плану дій Інструменту Європейського Сусідства та Партнерства (ENPI). План дій передбачає всебічний набір пріоритетів, які стосуються бажання України щодо більшої економічної інтеграції та більш тісного співробітництва з ЄС.

З 2007 р. програма Європейського Сусідства та Партнерства (ENP) є основним фінансовим інструментом Європейської Комісії підтримки впровадження пріоритетів Плану дій ENP. Україна одержить майже 500 млн. євро допомоги в рамках ENPI протягом періоду 2007-2010 років. Трьома пріоритетними сферами допомоги є Підтримка демократичного розвитку та відповідального управління,

Підтримка регуляторних реформ та інституційного розвитку, та Підтримка розвитку інфраструктури.

DFID буде співпрацювати з організаціями ЄС та іншими зацікавленими сторонами з метою забезпечення максимальної ефективності стосунків ЄС з Україною та допомоги, яка надається Європейською Комісією. Інтереси Сполученого Королівства в Україні також будуть переставлені в рамках проектів, які підтримує Посольство Великої Британії в рамках Фонду глобальних можливостей та інших ініціатив, а також продовження підтримки британських компаній у здійсненні інвестицій та розширенні ринків в Україні. Британська рада буде продовжувати надавати підтримку програмам реформ в Україні щодо освіти та більш тісної інтеграції у Європу.

Сполучені Штати

Україна є значним одержувачем технічної допомоги з боку США на суму більше 3,58 млрд. дол. США протягом 1992-2006 р., і на 2007 р. запланована допомога на суму більше 94.5 млн. дол. США. На додаток до цього, в рамках програми США "Виклики тисячоліття" ("Millennium Challenge") буде надано приблизно 45 млн. дол. США протягом двох років для української Програми порогових країн "Виклики тисячоліття" для боротьби з корупцією. Допомога США спрямована на посилення регіональної безпеки та нерозповсюдження ядерної зброї, посилення демократичного керівництва, верховенства права та громадянського суспільства; сприяння ринковим економічним реформам; та надання підтримки охороні здоров'я, соціальним службам та гуманітарної допомоги. Сполучені Штати виконують свої зобов'язання щодо надання внеску на суму 203 млн. дол. США до 2009 фінансового року для будівництва нового укриття навколо саркофагу ядерного реактора Чорнобильської АЕС. До кінця 2006 р. Сполучені Штати надали 153 млн. дол. США в рахунок зобов'язань щодо надання фінансування для чорнобильських програм, і на 2007 р. передбачене фінансування у сумі 20 млн. дол. США.

Зокрема, допомога США спрямовується на сприяння модернізації та реформуванню миротворчих сил, реформуванню правоохоронної системи, на ядерну безпеку, безпеку кордонів, контроль за розповсюдженням зброї та протидію міжнародній злочинності. З метою консолідації прогресу демократії та посилення верховенства права, допомога США зосереджується на реформуванні системи судочинства, протидії корупції, розбудові громадянського суспільства та розвитку незалежних засобів масової інформації; та посиленні політичного процесу і партій. Економічна допомога США зосереджується на реформуванні у галузі торгівлі та інвестицій, та у сферах підприємництва, фінансів, енергетики та сільського господарства. США також зосереджують допомогу на боротьбі з ВІЛ/СНІД та туберкульозом, сприянні розвитку охорони здоров'я та планування сім'ї, та підтримці професійного навчання, соціальних послуг та гуманітарній допомозі для вразливих верств населення.